

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

СУЧАСНА ДИПЛОМАТІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
КРУГЛОГО СТОЛУ
21 грудня 2017 року**

Харків – 2017

УДК 327 (082)
ББК 67.910я43
С89

Редакційна колегія:

Новікова Л. В., кандидат юридичних наук, доцент
Гавриленко О. А., доктор юридичних наук, професор
Шамраєва В. М., доктор політичних наук, професор
Здоровко С. Ф., кандидат юридичних наук, доцент
Резніков В. В., кандидат економічних наук, доцент
Григоренко Я. О., кандидат юридичних наук, доцент
Застава І. В., кандидат політичних наук, доцент
Доценко О.М., кандидат юридичних наук, доцент
Солових Є. М., кандидат політичних наук, ст. викладач
Федорова Г. Ю., ст. лаборант з в/о

Адреса редакційної колегії:

61022, м. Харків, майдан Свободи 6,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу,
кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки, к. 264,
тел. (057) 705-10-59, e-mail: inter_law@karazin.ua

С89 Сучасна дипломатія: теорія та практика. Матеріали науково-практичного круглого столу (21 грудня 2017 року). – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 156 с.

УДК 327 (082)
ББК 67.910я43

До збірника увійшли тези наукових доповідей студентів вищих навчальних закладів та молодих вчених, а також спеціалістів у сфері міжнародного права, дипломатичного права, міжнародних відносин, міжнародної безпеки, що присвячені актуальним проблемам становлення та розвитку сучасної дипломатії та дипломатичної служби, актуальним проблемам теорії дипломатії, традиціям та новаціям дипломатичної діяльності на початку ХХІ століття та розгляду окремих питань дипломатії у межах світового ринку.

У збірнику максимально точно збережено стиль, орфографію та пунктуацію авторських текстів. Відповідальність за зміст доповідей несуть автори цих доповідей.

© ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017

ЗМІСТ

СУЧАСНА ДИПЛОМАТІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА (Матеріали науково-практичного круглого столу)

Denys Ganzha Innovations in modern diplomacy: digital diplomacy	6
Yelyzaveta Markova Commercial diplomacy: current state and further perspectives of development	9
Iryna Pozhydaieva Preventive diplomacy as a method of recognition and early prevention of conflict escalation	13
Oksana Rudenko Military diplomacy and the status of the military attaché	17
Аввакумова Анастасія Владимировна Кооперация разведок США и Израиля как форма пресечения террористической деятельности	21
Булатовіч Катерина Олексіївна Економічна дипломатія Китаю як засіб реалізації зовнішньої політики та національних інтересів	26
Булгакова Ольга Олексіївна Інформаційна дипломатична політика в сучасних міжнародних відносинах	29
Бутенко Анастасія Сергеевна Публичная дипломатия в современном мире	32
Варвашенко Владислав Андрійович Основні завдання економічної дипломатії	35
Голоднов Григорій Аркадійович Проблеми визначення тероризму в період сучасного технологічного розвитку	37
Доценко Олена Михайлівна Щодо питання імунітету дипломатичних агентів від цивільної юрисдикції держави перебування	41
Журавльова Євгенія Олександрівна Народна дипломатія як чинник розвитку міжнародних відносин	46
Канделина Карина Николаевна Особенности политического имиджмейкинга	49

Кірсанов Вячеслав Олегович Протидія подвійному оподаткуванню в контексті дипломатичних відносин України з іншими державами	53
Кочерга Михаил Александрович Дипломатические отношения КНДР	56
Медяник Ганна Євгеніївна Щодо визначення поняття «народна дипломатія»	59
Моисеева Яна Юрьевна Дипломатический язык и дипломатическое красноречие	63
Мусіяка Валерія Олександрівна Корейська проблема: важливість дипломатичного врегулювання.....	66
Навроцький Олексій Олексійович Розвиток дипломатичних відносин як чинник запровадження міжнародних стандартів забезпечення прав дитини в Україні	70
Наливкин Богдан Алексеевич Экономическая дипломатия как элемент внешней политики государства	72
Ольшевская Анастасия Вячеславовна Ядерное противостояние США и КНДР: попытки дипломатического урегулирования конфликта	76
Павлова Тетяна Сергіївна Основні підходи до визначення поняття «публічна дипломатія»	80
Передерій Олександр Сергійович Григоренко Євген Іванович Формування стратегії антикризового управління як пріоритетний напрям дипломатичної співпраці України і Європейського Союзу	83
Перетяка Марина Олександрівна Особливості японського дипломатичного протоколу та етикету	86
Проценко Ілля Андрійович Концепція «розумної сили» Дж. Ная та Р. Армітіджа в якості стратегії розвитку НАТО	89
Псьота Тетяна Володимирівна Особливості патріотичного чинника в підготовці сучасних дипломатів	92
Рой Альона Геннадіївна Особливості ефективного проведення міжнародних переговорів.....	95
Севост'янов Павло Олександрович Роль особистісного компоненту індивідуального досвіду особистості у дипломатичних відносинах.....	100

Слобожан Віталіна Андріївна Українська дипломатія. Необхідність досягнення європейських стандартів	103
Солових Євгенія Миколаївна Україна і Туреччина: особливості становлення та перспективи розвитку дипломатичних відносин.....	106
Сологуб Юлія Сергіївна Українсько-японські відносини на сучасному етапі	111
Старік Олена Ігорівна Сучасна українська дипломатична служба: проблеми та перспективи	115
Терещенко Діна Акрамівна Паблік рілейшнз в системі публічної дипломатії.....	120
Тумаков Олександр Іванович Гаспарян Євген Сергійович Дипломатія проекту «економічного поясу великого шовкового шляху» у сучасних стратегіях зовнішньої політики КНР	125
Усікова Валерія Ігорівна Історія розвитку дипломатії.....	128
Хоружа Аліна Володимирівна Проблема реалізації функцій європейською службою зовнішніх справ	131
Церковная Анна Андреевна Актуалізація вопрса реформирования юрисдикционного дипломатического иммунитета в современной дипломатии	134
Черненко Дмитро Максимович Роль дипломатії в проблемі співвідношення зовнішньої політики і міжнародного права	138
Чернишова Лариса Олексіївна Новікова Людмила Вікторівна Роль цифрової дипломатії у міжнародному інформаційному просторі	142
Шамраєва Валентина Михайлівна Загальна характеристика поняття міжнародна безпека.....	148
Шаповалова Олена Вікторівна Спроби мирного врегулювання індо-пакистанського конфлікту за участю третіх сторін.....	147
Шевцов Владислав Сергійович Неофіційна дипломатія як одна із складових регулювання міжнародних відносин	152

INNOVATIONS IN MODERN DIPLOMACY: DIGITAL DIPLOMACY

Denys Ganzha

Student of International Relations,
International Information and Security Department
V.N. Karazin Kharkiv National University
e-mail: denisganzha0@gmail.com

Scientific supervisor: Lecturer at the Department of International Relations,
International Information and Security, H. Fedorova

*'My God, this is the end of diplomacy!' – Reported
reaction of Lord Palmerston, British Prime Minister
and Foreign Secretary, on receiving the first telegraph
message in the 1850s*

In this article we are going to analyse some of the changes which happened to the diplomacy from the very beginning of the 21st century. Especially, our attention will be paid to the innovations which have happened to the diplomacy. The special attention will be given to the new form of diplomacy – the digital one.

First of all, we should find the starting point of the mass use of the e-diplomacy. According to Professor Phillip Seib of the University of South California, such a point was the Arab Spring of 2010. Ministers of Foreign Affairs were monitoring how Facebook turned in town square where common Arabs criticized the government. Facebook did not cause the Arab spring, but it served as the very best tool for spreading information with the insurgents, as it was not controlled by the governmental structures [5].

Then, we should define the meaning of the “digital diplomacy”. Digital diplomacy (or e-diplomacy) – can be understood as the use of the Internet and the information communication technologies to help in achieving different diplomatic goals. In a nutshell, digital diplomacy solves foreign policy affairs with the use of the Internet. Through the recent years, as the global Web was growing, the role of e-diplomacy has been permanently increasing. Understanding of the processes happening with the use of the digital diplomacy will deepen our capabilities on the international arena. Without any doubt, we cannot but learn more about this new form of diplomacy.

Before going further, we should explain what the main functions of the digital diplomacy are. The first function is about making the diplomacy an inclusive matter, not an elite one. The Internet has made the world more transparent, so everything has

become public. Now the information can be spread within seconds from The North Pole to the South and that has forced the world's ruling class to take most of the diplomacy out of the shadows. That is why, today every single ambassador, politician or any other political actor has a page on Facebook, Twitter, Instagram so as to be near to the constituents and to show that they have nothing to hide from them.

The second function is about understanding the current moods in the society and changing them. The deep analysis of the social networks, forums and blogs can give the more accurate view on the society, than any survey made by the best sociological centres. What is more, via the Internet you can change the political views of the vast majority of population or make the suitable informational climate before the elections or referendums. The right use of the informational technologies can make you a president or move the country towards somewhat near Brexit.

Third function is about the diplomacy not only being a separate branch of diplomacy, but an element of any other type of diplomacy. Digital diplomacy is used for spreading the information or creating the right information for making the needed influence on some affairs happening around the globe.

The main peculiarity of the e-diplomacy is that we got into it nearly every day. It influences our decisions and views despite we do not even know it. The rational usage of the informational technologies via the Internet made the diplomatic world change every day.

The very best example of e-diplomacy is twiplomacy which is about using social networks, especially Twitter for diplomatic needs. Today a social page in Twitter is a must have for every politician who have a need to share his thoughts and views with the constituents. For instance, Barack Obama had nearly 100 mln followers and his tweet: "No one is born hating another person because of the colour of his skin or his background or his religion..." was the most popular one ever. The current president of the USA, Donald Trump, has a whole department which works on developing his social network pages and writing tweets [4].

Speaking further about Donald J. Trump we cannot but mention how efficiently he used the new media and the Web during his election campaign in 2016. As the mass media (CNN, NBC, etc.) were all at the side of Hillary Clinton, Trump and co. understood that they must use the alternative media to get more support on the election. Anonymous blogs, e-magazines, YouTube channels, 4chan were used so as to raise Trump's level of support. According to the Federal election commission of the USA, Trump spent more than 30% of campaign budget on Internet spending [1]. Such way of running his campaign helped Trump to get a place in the Oval office.

What is more, another interesting phenomena was noticed during Trump's campaign. FBI, Mark Zuckerberg and many others stated that Russian Federation's

authorities used Facebook and Twitter to help Trump in winning the election. According to them, some people from Russia were instantly buying political advertisement in those social media. These banners or groups were aimed at American citizens, in order to make them think of supporting Trump.

Another example of using Internet for the diplomatic cases is more than familiar for Ukraine and every citizen of its Western part. During the events which happened to Ukraine in 2013-2014 (revolution, annexation of the Crimea, the beginning of the ATO) social networks, blogs and forums has become another battlefield. The scale of Ukrainian-Russian cold war was really enormous. Most of the information was spread via the Internet, people's minds were changed by the posts, caricatures, videos posted in the Internet. Unfortunately, Ukraine has lost this stage of the information war due to unstable situation within the main media and the whole country itself. However, this war has not ended yet and we should learn how to fight it back and use information in the right way.

This was not the only example of the e-diplomacy being used during confrontations. We all knew that today intelligence services are monitoring the vast majority of the Internet and sometimes that can even help to find terrorist headquarters. In June 2015 an ISIS terrorist took a photo in front of one the ISIS headquarters and in 22 hours the US Air Combat Command wiped it out [2].

Unfortunately, terrorists can use the Internet, too. For ISIS, Donetsk People Republic, Taliban Internet has been a vital tool in spreading fear, recruiting people and searching for the next victims. Last month, ISIS posted a video where they warned about the upcoming terror during the FIFA World Cup in Russia. But, this is not the worst. Many young people from Great Britain, Germany and Russia have been turned into terrorists despite even having a personal meeting with ISIS leaders [3].

Despite being a useful tool for terrorists and informational wars, e-diplomacy can be used in many ways so as to help people. For instance, without the Internet the officials may not be able to spread the information which is last hope for the people who were caught by natural diseases or terrorist attacks. For instance, on April of 2015 India's Minister of External Affairs launched a Twitter channel for Indians who were stranded in Nepal after a devastative earthquake. The channel included the emergency numbers of India's embassy, information on extra flights and an up-to-date information about the situation.

What is more, Internet is broadly used while terrorist attacks. When such a terrible thing occurs, common people and officials spread the information about the attack, so as to prevent more casualties.

We strongly support the idea that we must use e-diplomacy in the right way. E-diplomacy must be used for spreading our knowledge, for having a connection between diplomats and common people, for spreading information which can save people's lives. The ambassadors should use the Internet so as to foresee and solve confrontations, because the Internet can provide the fastest solution for every problem where we need information. Learning how to use information and social media is a must-have for every university program on international relations.

References:

1. Как интернет сделал Дональда Трампа президентом США [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://digitalpolitics.club/kak-internet-sdelal-donald-trampa-prezidentom-ssha>.
2. James Dunn US Air Force reveal they destroyed ISIS base within hours of a 'moron' militant posting pictures on social media and giving its location away. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3111166/US-air-force-destroyed-ISIS-base-hours-bragging-militant-posting-pictures-social-media-giving-location-away.html>.
3. This is how ISIS uses social media to recruit American teens. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.teenvogue.com/story/isis-recruits-american-teens>
4. Andreas Sandre Twitter for diplomats. К. 2013.- С. 37-38.
5. Ilan Manor What is Digital Diplomacy, and how is it Practiced around the World? A brief introduction. К. 2016. – С. 1-2 p.

* * *

COMMERCIAL DIPLOMACY: CURRENT STATE AND FURTHER PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT

Markova Yelyzaveta Mykolaivna

Student of International Economic Relations
and Travel Business department

V. N. Karazin Kharkiv National University

e-mail: lisa.markova.98@gmail.com

Scientific Supervisor: doctor of juridical sciences,
professor O. Gavrylenko

After the World War II, the transformation of the world order and the long period of political stability laid the foundations for the growth of trade between countries – during this period, in the vast majority of years, global trade is growing at a faster pace than global income. The significant reduction of trade barriers has not only increased competition, but also increased the business's ability to penetrate other

markets, and led to an increase in the role of so-called commercial diplomacy. However, during the last years it undergoes profound changes under the influence of a number of factors, both external and internal. Commercial diplomacy is a system of intergovernmental regulation of the world economy; official activity of the heads of state, governments, trade and negotiation missions, special bodies on foreign affairs, international economics and trade in the pursuit of trade policy goals and objectives, protection of the domestic market against crises in the world economy, excessively rigid foreign competition, a sharp increase in imports and other unfavorable conditions for the development of the national economy, as well as the protection of rights and economic interests, domestic enterprises and other economic entities abroad [1, p. 37].

The role of commercial diplomacy was not always so widespread and significant. Thus, in the first post-war decades, politics still dominated the economy, and the best diplomats took care of the first. But since about the 1970s, economic diplomacy has begun to play the role of the main component of external relations.

The economization of foreign policy in the USA has become an example for many other countries and has caused the tone of the development of modern diplomacy. Trade globalization has accelerated both at the multinational (GATT; WTO) and at the regional level (conclusion of interregional trade agreements). Today, international trade diplomacy has a greater scope of trade relations: trade in services, technology transfer, foreign investment related to trade, environmental issues and labor regulation. Traditionally, foreign policy offices in Australia, Canada, and the UK play an active role in foreign economic relations. The leading role in economic diplomacy is played by the Ministries of Foreign Affairs in Belgium, Greece, Georgia, Denmark, Macedonia, Morocco and other countries. At the same time, they rely on national programs, concepts or strategies for the development of foreign economic activity (Austria, Denmark, Estonia, Iran, Norway), as well as departmental priorities and programs of appropriate measures (Canada, Morocco, Poland) [2, p. 23].

One of the main objectives of commercial diplomacy at the multilateral level is continuous monitoring of the implementation of international agreements and multilateral trade rules by trade partners. Most governments adopt diplomacy at the regional and bilateral levels; regional economic integration is also an influencing factor.

Commercial diplomacy is related to the implementation of the state's trade policy and specifying necessary forms of its activity (providing meetings of senior officials or state's official representatives, participation in conferences and meetings, contracting etc.).

It can be implemented on macro- (trade diplomacy) and micro-levels (assistance to enterprises in matters of foreign trade and investment). Commercial diplomacy is part of economic diplomacy, which is a broader notion in terms of content, and also includes financial diplomacy and development diplomacy. The difference between commercial and economic diplomacy is that the latter can use political tools to achieve economic goals or economic instruments to achieve political goals, while commercial diplomacy aims to maximize business tools [3, p. 3].

The spectrum of actors in commercial diplomacy ranges from the high-policy level (head of state, prime minister, minister or a member of parliament) to ambassador and the lower level of specialized diplomatic envoy. Practitioners of commercial diplomacy are usually trade officials who are charged with negotiating international trade and investment agreements and resolving policy conflicts that affect international commerce. Officials from departments or ministries responsible for foreign affairs, finance, agriculture, industry, labor, health, the environment, the regulation of banks, telecommunications, air transportation, or the licensing of professionals can be commercial diplomats. The tools of diplomacy include: WNegotiation; WCreating operational documents; WPublic and private communication; WAnalysis (especially in the fields of economics, politics, law and social relations); and WCoalition building. Advocacy tools include letters, testimony, speeches, op-eds, phone calls, and personal visits to key stakeholders and decision makers [2, p. 15].

Nowadays, except for “traditional” actors, the new ones start to play a significant role. For example, big business structures are actively engaged in the advancement of state interests in the commercial sphere. In addition, big corporations are able to indirectly influence and develop policies within the WTO. The other commercial diplomacy actors – non-governmental organizations – are increasingly active on the WTO negotiations, which gradually equates with the influence of business structures. With the increase in the number of subjects of commercial diplomacy and the development of the trading system, the importance of coordinating commercial diplomacy increases. Another trend in this sphere is to close small embassies in favor of large offices in international trade organizations and other countries or to use large embassy staff in certain regions, such as so called hubs, to provide services to other embassies in neighboring countries. At the same time, the practice of commercial diplomacy and relationships, in particular with business, varies between countries and is often shaped by expectations of the role of the state in business development and the existing culture of these relationships. For example, for the European and Asian model of relationships, the state is characterized by a large share of the public sector (Western European model) or the merging of the state and

the private sector (Asian model). However, every model and country have their own specificities – for example, the Swiss, while engaged in business abroad, apply to the embassy only in case of any problems arising, while French businessmen, beginning their activities abroad, automatically establish contacts with the diplomatic representatives of France in the host country.

Talking of the further perspectives, it's important to note the rising client-oriented role of commercial diplomacy. For example, the work of a commercial diplomat abroad is becoming more focused on the search for specific information, inaccessible to the general public, or the provision of specific services: searching for hidden information, lobbying for the interests of companies, finding partners, assistance in contracting and establishing contacts with the public of the partner-country. An active usage of new means of communication is also a modern distinguishing feature [4].

Commercial diplomacy is an important area of international communication and international law actors' interaction. However, nowadays it needs to be aligned with modern realities. Scientific researches and diplomats-practitioners highlight such areas of commercial diplomacy development as the most important trends: expanding the scope of commercial diplomacy, increasing the role and significance of multilateral commercial diplomacy and increasing the number of its participants; active usage of commercial diplomacy at the regional level; an increase in the number of subjects of commercial diplomacy and their "democratization" (integration major business structures and NGOs into the process of trade policy development and negotiations); improving relations with non-state players, both at the informal level, and, officially, concluding agreements on public-private partnerships. The other important key-factor of development is an integration of information technology achievements for the development along with the traditional forms of commercial diplomacy (for example, meetings within the framework of the World Economic Forum in Davos have become a new arena of commercial diplomacy) and information channels (web portals are created to support export and investment activities).

References:

1. Bezverkha I. A. Komertsiyna dyplomatiya na suchasnomu etapi rozvytku: osnovni tendentsiyi ta faktory vplyvu / I. A. Bezverkha // Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment. – 2015. – Vyp. 10. – P. 36-39.
2. Kostecki Michel & Naray Olivier. Commercial Diplomacy and International Business / M. Kostecki, O. Naray // Clingendael Discussion Paper in Diplomacy. The Hague, Clingendael Institute. – April, 2007. – 42 p.

3. Naray Olivier. Commercial Diplomacy: A Conceptual Overview / O. Naray // Conference Paper presented at the 7th World Conference of TPOs. – The Hague, The Netherlands, 2008. – 16 p.

4. Verhun V. A. Ekonomichna dyplomatiya yak skladova mekhanizmu upravlinnya zovnishn'oekonomichnoyu diyal'nistyu [Elektronnyy resurs] / V. A. Verhun // Aktualni problemy ekonomiky. – №3 (141). – 2013. – Rezhym dostupu: <http://librar.org.ua>.

PREVENTIVE DIPLOMACY AS A METHOD OF RECOGNITION AND EARLY PREVENTION OF CONFLICT ESCALATION

Pozhydaieva Iryna Igorivna

Student of International Relations,

International Information and Security department

V.N. Karazin Kharkiv National University

e-mail: irina.pozhidaeva7@gmail.com

Scientific supervisor: JuDr, Prof Gavrylenko O. A

In the modern situation of social development the role of diplomacy as a regulator of connections between opposing parties is continually growing. There was a consideration that diplomatic service is a kind of state functions in external relations and it is determined as the main direction of foreign-policy activities. Considering some facts about modern situation we can confidently say that preventive diplomacy plays a big role for the regulation of relationships between states, nations and other subjects of international law. But from another side the number of conflicts is still visible and needs to be decreased. The question of preventive diplomacy as a tool for conflict regulation investigated such scientists as G. Rodyk, G. Nickolson, R. Feltham, W. Zartman.

Some scientists considered diplomacy as the foreign policy itself, but for example, the researcher G. Rodyk thinks that it is not reasonable. Firstly, diplomacy is definitely not so wide notion as politics and more likely that it is one of the instruments of foreign policy of the state. Secondly, considering modern situations where nations can fight for their self-determination as well as ethnic minorities can also stand for their rights, diplomatic mechanisms can be used for reaching consensus between opposing parties within the conflict situation [6, p.127].

Before analyzing diplomatic methods of conflict regulation it is worthy to say what the notion “diplomacy” means. One of the famous expert in diplomatic theory G. Nickolson suggested such term which is given in Oxford dictionary of English:

“Diplomacy is exercising of international relationships with the help of negotiations, a number of resorts which are used by ambassadors for providing the process of negotiation [4, p. 7]. Nowadays as a result of rapid development and transformation of the world political system, changes of cooperation forms between participants of international relations, diplomatic functions.

The main goal of diplomatic work is stability providing on the basis of an appropriate area for prevention and regulation of conflicts. Such diplomacy started to obtain the specific meaning during the period of “cold war” and on the beginning of XXI century, when there was a permanent unstable situation. Some factors which caused such situation were: the process of unification of Western Europe states (the period when Europe started to provide an active democratic policy), spreading of terroristic movements, of destructive weapon, contentious values between nations. Regarding these facts, modern diplomacy becomes more complicated and more professional requiring special approach and analysis [7, p. 12].

For the last decades multi-track diplomacy got very wide expansion and it means a unification of struggles and methods of official diplomacy with an activity of public social institutions. A specific meaning multi-track diplomacy obtains during peacekeeping operations.

In general diplomatic methods are focused on a peace settlement, providing of peacekeeping operations by non-violent means as a counter to the practice which is provided by the form of military interference of the third party to the conflict cooperation, usage of other elements of constraint with an aim to press the conflict.

The mechanisms of diplomacy in managing modern political conflicts are becoming more effective in comparison with other methods, in particular force, since the strategies of diplomatic conflict resolution have been generated on the basis of detailed analysis of the specific situation, taking into account the reasons of misunderstanding, the preconditions of the conflict, the psychological peculiarities of the conflicting parties, the differences between the cultural and mental perceptions of the situation, and many other factors directly affecting the course of conflict interaction.

Different international organizations such as the UN, NATO, Council of Europe have also actively used methods of preventive diplomacy in peacekeeping activities, including negotiations, political consultations, mediation to prevent the transition of the political crisis to armed conflict.

An extremely important stage in conflict management is preventing the transition of hostility into armed conflict, preventing the spread of conflict to other territories, involving more subjects into conflict interaction. Precisely in order to prevent conflict escalation at the very beginning of misunderstanding, there is the

practice of using preventive diplomacy methods, which is somewhat more specific than usual diplomacy, as it has an aim to prevent a conflict at its beginning.

The developer of the modern concept of preventive diplomacy is Secretary General of the UN Boutros Boutros-Ghali. In his report "An agenda for peace" he says that "preventive diplomacy was action taken to prevent disputes from arising between parties, to prevent existing disputes from escalating into conflicts and to limit the spread of the latter when they occurred" [1, p. 823].

An American theorist W. Zartman thinks that "methods of preventive diplomacy have the aim to prevent disputes until they become problems, and problems until they have entered the stage of violent conflict" [2, p. 1].

The prevention of conflicts should be understood as an activity that has the primary purpose of avoiding an escalation of conflict, direct or indirect influence on the factors of preventing the emergence of conflict situations. Preventive methods of diplomacy represent a complex sequence of tools and methods that originate or can be formed on the basis of the nature of conflict between states, parties or other subjects of international relations when the conflict analytically or even practically becomes unmanageable [2, p. 1]. Of course, it is much easier to prevent a conflict than to spend significant political and military efforts to resolve it. In a political tension, preventive diplomacy is often one of the few ways in which peace can be preserved, to rescue people's lives and to prevent grave economic consequences [3]. That is, the main task of preventive diplomacy is to prevent a situation of uncontrolled conflict escalation, to prevent the development and transition of confrontation in an open form of war, using weapons or other methods of pressure on an opponent to maintain stability in a conflict in dangerous regions.

The main method of preventive diplomacy is the negotiation process as a means of establishing an effective political and communicative environment. The starting point for reaching an agreement is to establish a constructive dialogue between actors of confrontation. Preventive diplomacy is intended to establish this dialogue, to help to find solutions to problems in order to prevent the further development of the conflict.

Although methods of preventive diplomacy are not always as effective as it seems at first glance, the general efforts in this direction have contributed to the fact that the number of small-intensity conflicts that originated in the period 2000-2009 was only about half of the number of similar conflicts, which took place in the 90s of the last century. During the same period, the number of new conflicts of high intensity also decreased from 21 to 16 [3].

It is worth to mention that preventive diplomacy demands more than reliable information and functioning system of early prevention. The successful prediction of

possible arising from problems gives fewer benefits if it doesn't lead to taking preventive actions. By this reason, in May 1994 the Secretary-General paid attention of international community on the need to take actions concerning the situation in Ruanda which was getting worse [5, c. 4].

Actions of the UN forces were not extraordinary anymore for the international community. Up till now, forces of preventive operation of the UN in the Republic of Macedonia is still the only one example of such actions. Nevertheless, such operation showed that such preventive actions were effective and they created a precedent.

In 1997 there was a suggestion to provide a reform where Koffi Annan underlined the priority meaning for preventive actions. He pointed out on improving the system of global observance of the UN, the system of early prevention which plays a very big role for actions which are made by the Security Council and the Secretary-General with an aim to detain conflicts.

We see the importance of such mechanism as conflict prevention and the role of diplomacy in this system. That is why it is considered that preventive diplomacy has an essential meaning for supporting peace all over the world and helps to regulate international relations between states. Even if the problem of rising conflicts still exists preventive diplomacy contributes to the improvement of the situation. We can make a conclusion that peacekeeping operations of the UN also support the improvement of stable conditions. The number of armed conflicts decreases and it shows that the policy of preventive diplomacy has a big advantage.

References:

1. An agenda for peace: preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping, 1992, p. 822 – 828.
2. Zartman W. Preventive Diplomacy: Setting the Stage. Preventive negotiations: Avoiding Conflict Escalation / William Zartman. – New York : Rowman&Littlefield Publishers, inc., 2000. – 336 p., p. 1/
3. Глава ООН призвал расширить арсенал превентивной дипломатии (09.09.2011) [Electronic source] // the United Nations. Official web-site. The UN Center of News. URL: <http://www.un.org/russian/news/fullstorynews.asp?newsID=16193>
4. Гуменюк Б. І. Основи дипломатичної та консульської служби: [навчальний посібник] / Б. І. Гуменюк. – К. : Либідь, 2004. – 248 с.
5. Петровский В. ООН действует от имени 184 государств. // международная жизнь. – 1994. – №10. – с. 7.
6. Родик Г. Ю. Механізми дипломатії як фактор несилового управління конфліктами / Г. Ю. Родик // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія. – 2012. – Т. 204, Вип. 192. – с. 127 – 131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_204_192_29
7. Фельтхем Р. Дж. Настольная книга дипломата / Р. Дж. Фельтхем; [пер. с англ. В. Е. Улаховича]. – 4-е изд. – Мн. : Новое знание, 2004. – 304 с.

MILITARY DIPLOMACY AND THE STATUS OF THE MILITARY ATTACHÉ

Oksana Rudenko

Student of International Relations,
International Information and Security Department
V.N. Karazin Kharkiv National University
e-mail: belka387@ukr.net

Scientific supervisor: PhD, lecturer, Katerina Buryakovska

The main purpose of this thesis is to identify the basic functions that military diplomacy performs in history and current practice, to show the importance of this specific dimension of diplomacy in the process of pursuing the foreign policy of a country. Next important step is to reveal the features of the activity of military attaches.

According to the manuals which govern the responsibilities of the attaché, it is possible to determine that he has one of the more unique duties within the services. His proficiency at extracting valuable military information from routine situations must be balanced by the ability to work effectively with his civilian diplomatic counterparts. Functional emphasis also differs between countries. While ceremonial duties may be paramount in one country, observation and reporting are prominent in other countries [1].

The activity of the attaché depends on his / her belonging to the type of military activity. For example, air attaché collects, evaluates and reports information in response to military intelligence requirements as primary mission, and as secondary mission represents the Chief of Staff and/or the Department Of Defense, and maintains good relations and effective liaison between the U. S. Air Force and the Armed Forces of the country or countries for which responsible; provides military advice to the Chief of the diplomatic mission; and plans and directs operational and administrative attaché functions [1]. For example, a U.S. air attaché monitors and reports on the host country's air force, inventory of planes and missiles, condition of airfields, status of air defense systems and the country's senior air force officials.

However, it is important that attaché's methods of the collection of military significant information must be legal as is established in the Vienna Convention. Covert attempts to satisfy the assemblage of information are not sanctioned since an accusation of espionage can result in the attaché's status of persona non grata and expulsion by the host government.

Belarus announced the First Secretary of the Ukrainian Embassy Ihor Skvortsov as the persona non grata. According to Dmitry Pobjarzhin, the official

representative of the State Security Committee of Belarus, Pavel Sharoiko arrested in Belarus for espionage, admitted that he was an employee of the Ukrainian military intelligence staff and worked undercover with the assistance of Ihor Skvortsov [2].

It is obvious that diplomacy is based on effective intelligence. While military attaches in embassies abroad are ostensibly present to facilitate smoothly functioning military-to-military relations, they are also overt military intelligence collectors. Intelligence discoveries also help set the national strategy. For example, during 1962 Cuban Missile Crisis, intelligence was important in allowing the President to choose diplomacy over immediate military action when he learned the readiness status of the missiles introduced to Cuba [3].

Another term which helps to expose the concept of military diplomacy is completely opposite or, in other words, the notion of gunboat diplomacy. In general this notion denotes the method of pursuit of foreign policy interests of the state which is based on pressure exerted through either the threat or the actual use of military (naval) forces. In this respect, gunboat diplomacy is also defined, for instance, by a British specialist in this topic, J. Cable, as «the use of or threat to use the limited naval forces outside the state of war aimed at ensuring benefits or averting losses in an ongoing international conflict». Thus, in the context of its nature, gunboat diplomacy is not – unlike military diplomacy – a form of «diplomacy» in the sense of a non-violent instrument for the pursuit of foreign policy based mainly on negotiations, but in fact it is a specific method of the use of military force – primarily as an instrument for intimidation and pressure – for the purpose of pursuing foreign-policy objectives of a state. In practice, gunboat diplomacy may involve, for instance, a situation when a state sends its naval forces off the coast of another foreign country to demonstrate its military power and thus to achieve a change in the behavior or position of the relevant foreign country in harmony with the state's own foreign policy interests [4].

The term «coercive diplomacy» – as well as the term «gunboat diplomacy» – denotes a method of the pursuit of foreign policy interests of a state through either the threat to use or the actual use of limited military force. Unlike the term gunboat diplomacy which is used in specialized sources usually only with respect to the use of naval forces, the term coercive diplomacy associates the use of all components of the armed forces (i.e. both the air force and ground troops) as a tool of intimidation to achieve foreign policy objectives [4].

In comparison with two previous notions «military diplomacy» includes legal methods only. The basic functions that military diplomacy performs or may perform today, the following:

1. Gathering and analyzing of information on the armed forces and the security situation in the receiving state.

2. Promotion of cooperation, communication and mutual relations between the armed forces of the sending and the receiving state.

3. Organization of the working visits of the representatives of the defense authorities and of peaceful stay of the military units of the sending state in the receiving state.

4. Support of business contracts with arms and military equipment between the sending and the receiving state.

5. Representation of the sending state and its armed forces at official ceremonies and other events in the receiving state. Based on the analysis of relevant specialist source-books and of the results of survey among military diplomats, we may single out the gathering and analyzing of information on the armed forces and the security situation in the receiving state, as relatively the most important function of military diplomacy [4].

A notion «military attaché» based on U.S.A. practice. Being a U.S. military attaché in a foreign country involves a variety representational, diplomatic, advisory and analysis duties. The military attaché both represents the United States military to the host country and serves as the primary observer and reporter on the host country's military back to military and political officials in the U.S.A [5].

Military attaches are the primary representatives of the United States military in the country to which they're assigned. As such, their responsibilities include participation in ceremonial functions and military events; meetings with military counterparts from both the host country and other countries; hosting social gatherings for foreign military personnel; and oversight of the military and civilian personnel assigned to the embassy's attaché office. The military attaché is typically assigned to the U.S. embassy, but also travels throughout the country and region to observe foreign military facilities and activities. He also serves as the host for any U.S. military officials visiting the host country. All these responsibilities are very similar to Ukrainian. However, the attaché is the junior diplomatic rank. He represents the Military Forces of the country, but not the whole country as the president [5].

In addition to representational duties, the military attaché plays a key role as an adviser to the ambassador and his staff. The military attaché is expected to maintain a complete and detailed knowledge and awareness of the host country's military. This includes knowledge of the country's military capabilities, operations, training and readiness, and equipment. The attaché is also the primary adviser to the ambassador on potential or actual changes in the host country's military leadership or strategies, particularly when these might affect relations with the United States [5].

A U.S. military attaché reports back to the Defense Department on a regular basis on events in the host country that might affect U.S. military planning,

operations or engagements. Of particular interest to U.S. military leaders are the host country's acquisition of new weapons systems, substantive changes in its military strategy or tactics, its arms deals with other countries and the views of influential host country military leaders regarding relations with the United States. The military attaché also works with the embassy's economic and political officers to obtain the most current information on host country military budgets and expenditures [5].

All over the world, the security of country is one of the most important directions of foreign policy. Only improvement, exchange of experience and search for allies will make every system more effective. And military diplomacy helps to establish important contacts in the military sphere, in the scientific and technical sphere, in the implementation of joint military training and the cooperation of the world's military systems.

References:

1. George A. D. The Contemporary Role of the Military Attache and Problems Relating to the Attainment of a Quality Corps / A thesis in government / (1972).URL: <https://ttu-ir.tdl.org/ttu-ir/bitstream/handle/2346/20568/31295009680702.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 20.11.2017).

2. Дорошенко С. Беларусь объявила украинского дипломата персоной нон-грата за шпионаж / Политнавигатор URL: <http://www.politnavigator.net/belarus-obyavila-ukrainskogo-diplomata-personojj-non-grata-za-shpionazh.html> (Дата звернення: 20.11.2017).

3. Huges P. Guide to the study of intelligence. Diplomacy and intelligence / P. Huges, P. Oleson. – AFIO, 2016. URL: <http://www.whwg.com/wp-content/uploads/2017/01/Diplomacy-Intelligence.pdf> (Дата звернення: 20.11.2017).

4. Pajtinka E. Military Diplomacy and Its Present Functions / Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovakia, 2016. URL: https://www.researchgate.net/profile/Erik_Pajtinka/publication/315475293_Military_Diplomacy_and_Its_Present_Functions/links/58d19ff2a6fdcc3fe78526db/Military-Diplomacy-and-Its-Present-Functions.pdf. (Дата звернення: 20.11.2017).

5. Thompson M. What are the Duties of the Military Attache? / Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovakia, 2017. URL: <https://careertrend.com/facts-5867523-duties-military-attache-.html> (Дата звернення: 20.11.2017).

***

КООПЕРАЦИЯ РАЗВЕДОК США И ИЗРАИЛЯ КАК ФОРМА ПРЕСЕЧЕНИЯ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аввакумова Анастасия Владимировна
студентка факультета МЭО и ТБ, группа УП-41
ХНУ им. В. Н. Каразина

e-mail: avvakumova.anastasiia@gmail.com

Научный руководитель: к.э.н., доцент Резников В. В.

Современные международные отношения приняли новый виток своего развития под влиянием такого фактора как международный терроризм. С учетом данных условий и проблематикой сталкиваются все страны мира: некоторые из них стали жертвами, а кто-то из них ведет постоянную работу над выработкой все новых методов и алгоритмов для предотвращения и борьбы с терроризмом. Одним из таких способов можно выделить международное сотрудничество на уровне спецслужб разных стран, как форму объединения усилий борьбы с международным терроризмом и его угрозой. Изучение и анализ такого сотрудничества на примере США и Израиля определяет актуальность темы данного исследования.

Среди авторов и ученых, которые занимаются исследованием данной темы можно выделить О. Потемкину, М. Кристиана, Р. Хьюбанга, Д. Гитена и др.

Информационно-аналитическое обеспечение внешнеполитического процесса является одной из важнейших функций разведывательных служб различных государств. В связи с этим данные службы получают определенного рода информацию, будь она ложной, сомнительной, вероятной или достоверной. Разведданные – это информация, которая анализируется и преобразуется в готовый продукт для принятия решений и реализации специальных государственных задач. Разведка играет важную роль в построении дипломатической политики на протяжении всей истории развития государств. Удостоверения личности, таможенный контроль на границах, отслеживание телефонных данных на данный момент не являются достаточно эффективным методом борьбы с террористами. Однако, все эти методы играют немаловажную роль в предотвращении террористических актов путем пресечения деятельности террористов и их ресурсов, прежде чем террористы смогут достичь своих целей. Основным превентивным средством достижения таких целей является разведывательный процесс и правоохранительная деятельность.

В своей статье «Разведка и ее роль в защите от терроризма» д-р Ричард Дж. Хьюбанг и Дон Гитен дают пояснение видов разведки в США. Таким образом, независимо от формы разведывательного процесса, разведку можно разделить на краткосрочную разведку узкой направленности (тактическая разведка) и долгосрочную разведку широкой направленности (стратегическая разведка) [3].

Стратегическая разведка используется для долгосрочного планирования и других аспектов, таких как оперативные возможности потенциального противника и политический анализ. Именно эта функциональная способность «предсказывает», когда и где могут возникать будущие террористические акты, и какая тактика может оказаться более выгодной для террористической организации – будь то психологическое, экономическое или политическое воздействие. Тактическая разведка используется для оперативных подразделений и включает, помимо прочего, агентурно-оперативную разведку, разведку по открытым источникам, визуальную разведку и непосредственное визуальное наблюдение. Именно тактическая разведка играет важнейшую роль в выявлении и пресечении террористической деятельности. Такая форма разведки помогла США в своих операциях в Афганистане, Ираке, Ливии и Сирии [3].

Такая информация должна быть получена вовремя, поскольку в противном случае она может быть бесполезной или её не успеют интерпретировать вовремя. Наглядный тому пример, попытка убить посла Саудовской Аравии во время его визита в США в 2013 году. Заговор террористов был сорван при помощи информации Федерального бюро расследований (ФБР) и Управления по борьбе с наркотиками (УБН) США. На основе той же информации было установлено, что те, кто был вовлечен в это покушение, также планировали бомбовые удары по зданию посольства Саудовской Аравии и Израиля в Вашингтоне [2].

Исходя из этого, можно сделать вывод, что разведывательные задачи носят неоднородные функции и выполняются на различных уровнях, как на глобальном и долгосрочном, т.е. стратегическом, так и носят локальный и адресный характер, т.е. на тактическом.

Рассмотрим две основных структуры в США и Израиле, главной задачей которых является разведка и обработка разведанных для противодействия терроризму и террористическим угрозам.

Центральное разведывательное управление (ЦРУ) – является одним из самых влиятельных агентств разведке, которое ведет наиболее эффективную работу по борьбе с международным терроризмом. Это связано с тем, что

политика США, еще задолго до терактов 11 сентября 2001 года, была направлена на решение этой проблемы, однако должного системного внимания проблеме терроризма не уделялось. Например, в 1993 году молодой человек на машине подъехал к главному входу в штаб-квартиру ЦРУ и открыл стрельбу автоматом типа АК-47. Атака длилась около 30 секунд, в результате которой погибло двое сотрудников агентства. Террорист, не получив вооруженного ответа на стрельбу, в результате сел в машину и уехал с места преступления [1].

Эта атака выявила тот факт, что ЦРУ потеряло способность немедленного реагирования. Администрация того времени (администрация Б. Клинтона) в результате проведенного анализа определила, что разведывательные и оперативные полномочия ЦРУ ослабели. Как следствие, в 1995 году был проведен период проверки и устранения нецелевых программ, а проблема терроризма перешла на первое место. После изменений в целях работы ЦРУ, в поле зрения США был включен регион Ближнего Востока. В данных все чаще стало фигурировать имя Усамы бен Ладена. В конце 1996 года в ЦРУ была создана специальная контртеррористическая группа, которая полностью была отведена изучению деятельности Бен Ладена.

После событий «9/11» последовал трудный период для ЦРУ. Однако, не смотря на это, люди перешли к сотрудничеству между информационными службами для составления списков подозреваемых. Впоследствии, были сделаны первые аресты, итог тому – в 2011 году Усама бен Ладен был обнаружен и убит. Несмотря на то, что главный террорист был убит, и вскоре заменен другим лидером в соответствии с существующей системой иерархии террористических организаций, работы ЦРУ по пресечению и выявлению будущих террористических угроз не убавляется, а наоборот, становится еще больше [4].

С целью повышения качества борьбы с международным терроризмом, ЦРУ выработало тактику «коллективной борьбы» посредством сотрудничества с разведывательными агентствами разных стран мира и совместно с ними проводит изучение, анализ данной проблемы, и как результат, тайные операции по всему миру. Важным и стратегическим партнером в этой сфере для США является разведка Израиля.

Институт разведки и специальных операций (Моссад). С момента создания Моссад отличился в мире информационных агентств, и получил высокую оценку и репутацию как равного американскому ЦРУ и британскому МИ-5. Основная задача Моссад заключается в том, чтобы вести операции против враждебных стран и организаций по всему миру, в частности в Западной Европе и США. Со дня основания службы основные усилия Моссада

были направлены работу против арабских стран, угрожающих Израилю постоянными войнами. После окончания Шестидневной войны 1967 года, у Моссад появилась новая приоритетная задача – борьба с международным терроризмом, направленным против граждан Израиля. Основной движущей силой международного терроризма выделяли радикальные палестинские террористические организации, в первую очередь Организация освобождения Палестины (ООП) [5]. Помимо этих задач, Моссад преследует как лидеров, так и отслеживает данные военного потенциала арабских стран (особенно переговоры на Ближнем Востоке о закупке вооружений).

Одним из наиболее значительных вкладов, которые Израиль сделал для безопасности США, является коллективная разведка. В послереволюционном Иране, ЦРУ было полностью вытеснено, а местонахождение сотрудников ЦРУ в Ливане было практически уничтожено в результате бомбардировки посольства США в Бейруте в 1983 году. США приняли решение полагаться на Моссад и другие израильские разведывательные агентства для сбора и обработки информации касательно терроризма, радикальных исламских движений, распространения оружия и других значимых событий, связанных со странами Ближнего Востока.

В качестве успешной совместной работы стран-партнеров можно выделить такие события. Российский пассажирский самолет, который летел из египетского города Шарм-эль-Шейх в Санкт-Петербург, потерпел крушение на Синайском полуострове 31 октября 2015 года. После нескольких недель расследований выяснилось, что самолет был сбит в результате действия бомбы. Сообщения террористических групп в этом районе были перехвачены израильской службой безопасности, а затем переданы американским и британским следователям. В результате, позднее данные были предоставлены Египту для расследования авиакатастрофы, которое продолжается и до сих пор.

В 2014 году Американские дипломаты сообщили, что разведка Израиля оказывает помощь в борьбе с Исламским Государством Ирака и Леванта (ИГИЛ), предоставляя США разведданные, в том числе списки лиц, которые присоединились к ИГИЛ из стран Запада. Израиль также предоставил чрезвычайно важную информацию в форме данных с беспилотных летательных аппаратов, пролетающих над территорией ИГИЛ. Эта информация затем использовалась для проведения воздушных ударов и планирования скоординированных атак по террористическим базам.

В 2017 году была раскрыта информация, что израильские кибероператоры проникли в камеру изготовителей бомб в Сирии. Израильская разведка передала информацию, свидетельствующую о том, что ИГИЛ

научилось создавать взрывчатку, которая напоминает батареи для портативных компьютеров. Такие батареи не подлежат обнаружению рентгеновскими аппаратами и другими проверочными устройствами. Эта информация побудила США запретить большие электронные устройства в переносном багаже на рейсах в 10 аэропортах: в восьми странах с мусульманским большинством, США и Великобритании [6].

Таким образом, исходя из вышеперечисленного, можно сделать вывод, что совместная работа разведок стран-партнеров играет важнейшую роль по выявлению подпольной деятельности террористов, а также по пресечению возможных террористических актов. Тактика «коллективной борьбы» содействует более эффективному выявлению потенциальных террористов и их сообщников. На примере кооперации и взаимопомощи разведывательных служб США и Израиля можно увидеть, что сотрудничество по типу коллективной разведки государств вовремя может являться более эффективным инструментом по предотвращению террористических актов или иных угроз, исходящих от международного терроризма, как не единичной, а организованной деятельности. Именно четкое, слаженное взаимодействие, своевременный обмен оперативной и аналитической информацией позволят успешно противостоять современным вызовам не только в пределах территории, но и также в мировом пространстве.

Источники:

1. Justice A. Christian Compton, “Virginia Supreme Court Opinion on Mir Aimal Kansi” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://web.archive.org/web/20070207091228/http://www.courts.state.va.us/opinions/opnscvtx/1980797.txt>.
2. Mărcău Flavius-Cristian, “The Role of Intelligence in the Fight against Terror” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eujournal.org/index.php/esj/article/view/708/792>.
3. Richard J. Hughbank, Don Githens “Intelligence and Its Role in Protecting Against Terrorism” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=jss>.
4. The official website of Central Intelligence Agency (CIA) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cia.gov/about-cia>.
5. The official website of The Institute for Intelligence and Special Operations (Mossad) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.mossad.gov.il/eng/about/Pages/default.aspx>.
6. U.S.-Israel Strategic Cooperation: Intelligence Collaboration [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/u-s-israel-intelligence-collaboration>.

***

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КИТАЮ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Булатовіч Катерина Олексіївна

студентка кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

e-mail: kate.bulatovich13@gmail.com

Науковий керівник: канд. іст. наук, доц. Володіна М.О.

Економічна дипломатія відіграє помітну роль в реалізації зовнішньої політики та національних інтересів сучасних держав. Економіка сьогодні займає лідируючу позицію у сфері здійснення національної безпеки будь-якої країни, а її міцність безпосередньо залежить від рівня ВВП та конкурентоспроможності товарів на світовому ринку. В сучасних умовах глобалізації світу, що характеризуються економічною взаємозалежністю держав, економічна дипломатія стає актуальним елементом в міжнародних відносинах.

Як пріоритетний вид дипломатії, економічна дипломатія знаходиться в області переплетення зовнішньої політики, зовнішньоекономічного курсу та зовнішньоекономічної діяльності держав. Основним критерієм такого виду дипломатії стало злиття і взаємопроникнення політики та економіки, що допомагає проводити міжнародну діяльність відповідно до власних стратегічних та економічних інтересів, використовуючи дипломатичні засоби [3].

З одного боку, для економічної дипломатії характерна комерційна практика (попередні цифрові розрахунки і оцінки, побудова економетричних моделей тощо), а з іншого – риси, близькі до традиційної дипломатії, ефективність якої багато в чому залежить від активної позиції під час переговорів. Тобто, якщо дипломатія – мистецтво можливого, то економічна дипломатія – мистецтво отримання максимальної вигоди від міжнародного економічного співробітництва при мінімальних витратах та поступках [1].

Однією з країн, яка сьогодні досить вдало застосовує засоби економічної дипломатії, є Китай. Економічна дипломатія як провідна складова частина міжнародної діяльності активно використовується офіційним керівництвом КНР.

Так, за підрахунками Міністерства торгівлі КНР та даними ВТО станом на 2016 р. Китай залишається найбільшим світовим експортером. Складаючи в загальному обсязі світової торгівлі 13,2%, китайський експорт досяг \$ 2,1 трлн та \$ 1,6 трлн імпорту в 2016 р. Це говорить про те, що Китай впевнено зберігає за собою місце найбільшого світового експортера та другого за величиною

імпортера. Певна річ, цьому сприяє досить ефективне використання офіційним Пекіном засобів економічної дипломатії [5].

Власне, особлива роль у розвитку торгівлі з іншими країнами відводиться на укладення з ними угод про вільну торгівлю, створення великих субрегіональних та регіональних зон вільної торгівлі, а також запровадження спеціальних програм торгових преференцій.

Зокрема, з метою налагодження більш тісних зв'язків з острівними країнами Тихого океану керівництво КНР в кінці листопада 2014 року оголосило про намір ввести для найменш розвинених за економічним рівнем тихоокеанських держав нульові мита на 97% товарів, що ввозяться на територію Китаю. Завдяки цьому держава міцно зайняла місце найбільшого експортного ринку для найменш розвинених країн світу. Такі преференційні торгові режими отримують високу оцінку в цих державах, а імідж Китаю стає для них ще більш привабливим. Тобто, за допомогою невеликих зусиль Китай розширює масштаби своєї міжнародної підтримки серед найменш розвинутих країн та зумовлює певну залежність від нього.

На регіональному рівні Китай також стрімко підвищує свій вплив. Яскравим прикладом є створення у 2010 р. зони вільної торгівлі КНР – АСЕАН. Це сприяє посиленню торгово-економічних зв'язків між КНР та державами Південно-Східної Азії. Також, з огляду на те, що Китай є провідним експортним ринком та джерелом імпорту для країн АСЕАН, їх економічна залежність від КНР невинно зростає. Як наслідок, відбувається збільшення ролі Китаю в регіоні Південно-Східної Азії та в Азію загалом [4, с. 208-211].

Ще одним засобом економічної дипломатії, яким вдало користується офіційний Пекін, є надання допомоги країнам з метою здійснення власної зовнішньополітичної діяльності. Керівництво КНР надає допомогу з урахуванням проведення відповідної політики країнами-реципієнтами по відношенню до таких складних та важливих проблем їх донора, як тайванська, уйгурська та тибетська. Наприклад, після подій 2009 р., коли камбоджійське керівництво депортувало двадцять уйгурів, які втекли в Камбоджу після сутичок на етнічному ґрунті в Сінцзян-Уйгурському автономному районі, офіційний Пекін оголосив про намір інвестувати \$ 1,2 млрд в інфраструктуру Камбоджі. Через декілька років керівництво КНР збільшило допомогу у вигляді грантів та пільгового кредитування до \$ 2,7 млрд. Що, швидше за все, стало бонусом за прийняття Пномпенем на саміті АСЕАН в 2012 р. рішення про блокування заяви щодо засудження дій китайської сторони в територіальних суперечках в Південно-Китайському морі. Це свідчить про те, що надання

допомоги Китаю, як і провідні країни Заходу, використовує для забезпечення національної безпеки.

Крім того, економічна дипломатія офіційного Пекіну має глобальний вимір. Керівництво КНР посилює вплив на міжнародній арені шляхом підвищення своєї ролі в системі міжнародних фінансів. В рамках міжнародної організації БРІКС Китай прагне збільшити квоти та право голосу в провідних міжнародних фінансових інститутах (МВФ, Всесвітньому Банку), посилити роль китайської національної валюти в міжнародних розрахунках, створити нові валютно-фінансові механізми, що в значній мірі сприяло б реалізації його зовнішньої політики [2].

Отже, економічна дипломатія є одним із найбільш важливих напрямків сучасної зовнішньополітичної діяльності Китайської Народної Республіки. Економічна міцність Китаю сприяє широкому застосуванню економічної дипломатії, яка суттєво допомагає реалізовувати власні національні інтереси, а також відкриває чудові перспективи перед загальною дипломатичною діяльністю країни. Лідерство Китаю у світовому експорті та його активна роль на міжнародній арені, безумовно, сприяє ефективному проведенню економічної дипломатії при вирішенні зовнішньополітичних та інколи навіть внутрішньополітичних задач. На сучасному етапі економічна дипломатія КНР здійснює свою діяльність на глобальному, міжрегіональному, регіональному, субрегіональному та національному рівні, що свідчить про прагнення Китаю до зростання свого впливу як в окремих регіонах, так і у всьому світі.

Список використаних джерел:

1. Зонова Т.В. Современная модель дипломатии: истоки становления и перспективы развития / Т. Зонова. – М. – 2003. – 303 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/857333/>.
2. Мардашев А.А. Эффективность, способы и методы китайской экономической дипломатии // Мировое и национальное хозяйство. – 2011. – №4 – С. 26-28.
3. Савойский А.Г. Экономическая дипломатия как средство внешней политики (на примере экономической дипломатии России в отношении Соединённых Штатов Америки: 1992 – 2008 гг.): Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. полит. наук: – М. – 2009. – С. 9-10.
4. Экономическая дипломатия в условиях глобализации: Учебник / Под ред. Л.М. Капица. – М. – 2009. – 544 с.
5. World trade and GDP growth in 2016 and early 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/WTO_Chapter_03_pdf.

***

ІНФОРМАЦІЙНА ДИПЛОМАТИЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Булгакова Ольга Олексіївна

студентка 2 курсу, кафедра міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

e-mail: olgabulgakova199@gmail.com

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Застава І.В.

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволив та найсуттєвіше зміг забезпечити прямий зв'язок між майже всіма людьми на Землі, незалежно від їхньої раси, національності, віросповідання.

Таким чином, надзвичайно швидкий обмін інформацією по всьому світу і поширення її у найкоротші строки, а також поява незліченних онлайн-спільнот є постійним процесом найсучаснішої організації міжнародної дипломатичної діяльності світового масштабу.

Не в останню чергу це стимулювало мобільність міжнародних дипломатичних відносин, як внутрішнього, так і зовнішнього рангу, майже заповнивши частину старої галузевої спрямованості, яку раніше неможливо було втілити: доступ до будь-якої інформації в будь-який час з будь-якого місця.

Отже, ІКТ – і особливо Інтернет – найсильніше вплинули на людські відносини, в тому числі соціальні облігації або бізнес-моделі, на створення інформаційного суспільства і стабільної, упорядкованої системної організації дипломатичних відносин повсюдного характеру тезових порядків [1, с. 32-34].

В глобально взаємозалежному світі ХХІ століття технологій і інновацій, відносини між дипломатією і суспільством з технологіями, економікою, охороною здоров'я, культурою, освітою чи іншими сферами відкрито аналізуються і обговорюються багатьма науковцями.

Всебічні міждисциплінарні дискусії, які зараз є суттєво полегшеними за допомогою онлайн-засобів комунікацій всебічного характеру і масштабів. Вони досить швидко стали доступні широкому колу громадськості шляхом інтегрування вищенаведених засобів електронного зв'язку через новітні, засоби масової інформації, що постійно виникають і розвиваються, дозволяючи зацікавленим сторонам – урядам, бізнес-альянсам, групам громадянського суспільства або засобам масової інформації – безпосередньо формувати громадську думку з різних глобальних і місцевим питань [2, с. 10].

Таким чином, інформаційно-комунікаційні інструменти міжнародного дипломатичного взаємозабезпечення і взаємообміну найсуттєвіше впливають

на міжнародну політику світової дипломатичної комунікації. Із цього можна зробити додатковий висновок, що саме представники державної влади, які безпосередньо приймають відповідні рішення і є прямими зацікавленими сторонами аналітично-інформаційного кола, стають реальними гравцями в міжнародних справах, поступово, а потім і повсюдно, беручи участь у різноманітних дипломатичних форумах.

Кількість останніх міжнародних подій і процесів підтверджує, що дипломатичне середовище за участю багатьох зацікавлених сторін для прийняття рішень з багатодисциплінарного денного порядку міжнародних відносин стало реальністю сучасної дипломатії та основним найбільш об'єктивним і вивіреном способом попередження та розв'язання більшості політичних дисонансів, в разі виникнення таких.

Наразі сучасна дипломатія зіштовхується з проблемами її розширених ролей і запитами на розширену інформаційно-пропагандистську роботу і підвищення ефективності роботи з відповідними ресурсами, що швидко скорочуються.

Перелік сучасних проблем в міжнародній інформаційній дипломатичній комунікації, виявлених багатьма дослідниками, включає складність спілкування з зацікавленими та незацікавленими сторонами, залученими до міжнародних справ і впливу обох сторін на них.

Необхідність швидкого реагування з твердим знанням або управлінням з безліччю все більш актуальних міжнародних проблем, що постійно виникають; необхідність розширеного охоплення дипломатичних служб, які зіштовхнулися з важкими бюджетними обмеженнями і, отже, скороченням штату.

Дуже важливим і необхідним є навчання і підвищення кваліфікації представників дипломатичних органів і широкомасштабного штабу співробітників міжнародного профілю, пригнічуване зростаючими запитами, спрямованими та створеними для детального дієвого управління ефективністю здійснення дипломатичних міжособистісних і міждержавних функцій. Доцільним є постійне залучання інших виконавців організації і реалізації вищезгаданого [3, с. 156].

Однак, однією з основних серйозних проблем є зміна балансу сил в міжнародних справах [4, с. 17-18], викликана сучасним стрімким і надшвидким впровадженням інформаційних засобів і ресурсів для здійснення дипломатичних відносин. Можна визначити дане явище як своєрідну дипломатичну «інтернет-маргінальність».

Деякі дослідники стверджують, що не стрімка інтернет-еволюція, а жорстка ієрархія заснована на першооснові інтернет-ресурсів, дає можливість

окремим особам і організаціям діяти так активно і успішно в сфері вирішення і здійснення своїх дипломатичних позицій [5, с. 25].

Таким чином, вони передбачають, що уповноважені громадяни частково підривають владу держав, хоча і не повністю руйнують її. Деякі дослідники, однак, кидають виклик такій еволюції з нагадуваннями про те, що ряд держав захопили нові технології для власного розширення прав і можливостей – завдяки кращому використанню інформації для управління, в свою чергу, іншою інформацією або зловживанням нею. Першорядну функцію в здійсненні такого типу інформаційної дипломатичної політики відіграє цензура.

Проте, можна погодитися з академічними класичними теоріями науковців, що саме м'яка сила набуває перевагу над сильною владою в світі цифрової епохи і що саме вона спирається на управління інформацією – як вільний потік її інформації, так і загальний контроль і підконтрольні відповідні функції.

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасна інформаційна дипломатична служба має можливість використовувати потенціал технологій для власного розширення прав і можливостей з тим, щоб зберегти свою головну роль в міжнародних відносинах.

Через ґрунтовно сплановане і організоване використання інформаційних та комунікаційних технологій в іноземній службі, всі держави світу, особливо невеликі, зможуть подолати безліч проблем та інтегруватися з новими тенденціями сучасної дипломатії.

Список використаних джерел:

1. Шеверда В. А. «Електронне урядування як спосіб підвищення ефективності системи державного управління» / В. А. Шеверда // «Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення» : матеріали міжнар. наук. конф., м. Суми, 10-12 травня 2007 р. – Суми : СОІПО, 2007. – Ч-2. – С. 168.
2. Mehdi Khosrow-Pour. Innovative Technologies for Information Resources Management: навч. посібник / Khosrow-Pour Mehdi // IGI Global, – 2007.
3. Лоскутов А. Перші кроки E-Government на Україні / А. Лоскутов // Медіа-маркетинг українського ринку. – 2015. – с. 5-7.
4. Kummer M. Diplomatic services and emerging multidisciplinary issues, such as Internet governance. In: K. Rana and J. Kurbalija (eds.) // Foreign ministries: managing diplomatic networks and optimizing value. – Msida: DiploFoundation – p. 180-185.
5. Голобуцький О. П. «Електронний уряд» / О. П. Голобуцький, О. Б. Шевчук. – К.: Атлант UMS, 2002. – 173 с.

***

ПУБЛИЧНАЯ ДИПЛОМАТИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Бутенко Анастасия Сергеевна

студентка факультета международных
экономических отношений и туристического бизнеса
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина,
e-mail: anastasia.butenko00@gmail.com
Научный руководитель: преп. Федорова А.Ю.

Публичная дипломатия является одним из способов построения отношений с зарубежными странами и становится все более весомым фактором международной жизни большинства развитых стран.

Публичная дипломатия – это средство, с помощью которого правительство одной страны пытается воздействовать на общество другой с тем, чтобы оно, в свою очередь, повлияло на свое правительство [1].

Считается, что данный вид дипломатии является действительно актуальным по той причине, что относится к новейшим её видам, поэтому он и обладает большей массой достоинств по сравнению с классической дипломатической деятельностью, которая немного устарела. Сейчас стремительно развиваются телекоммуникации, социальные сети, благодаря которым информационная пропаганда доходит к массовой аудитории. Отсюда можно понять, что данный вид дипломатии исходит из того предположения, что общественное мнение может оказать значительное влияние на свои правительства и на политические системы, а не наоборот. Любой вид публичной дипломатии направлен на определенную аудиторию, использует соответствующий этой аудитории язык и образы. Именно это позволяет ей достичь намеченных политических целей.

Известно, что публичная дипломатия всегда интересовала многих политологов и ученых во всем мире. Термин «публичная дипломатия» впервые был употреблен Эдмундом Галлионом. Он определил термин как: «программу, которая финансируется правительством, и которая направлена на оказание воздействия на общественное мнение в других странах и на их дальнейшее информирование» [2].

В истории конгресса США этот термин определялся как «новая дипломатия», «культурная дипломатия» и «четвертое измерение внешней политики». Д. Фоссэл отметил, что «публичная дипломатия» всегда присутствовала в практике международных отношений, но лишь сейчас этому явлению дали определение [3].

Изучением данной темы также занимался американский политолог Джозеф С. Най, автор концепции «мягкой силы». Он рассматривает публичную дипломатию в качестве одной из наиболее эффективных методов наращивания потенциала американской «мягкой силы». Публичная дипломатия не является рекламной кампанией, ее целью является налаживание долговременных взаимоотношений с другими странами [4].

Дж. Най выделил три измерения публичной дипломатии. Первое измерение – ежедневное общение для решений вопросов во внутренней и внешней политике, подготовка к избеганию и борьбе с кризисами. Второе измерение – стратегическое общение, касающееся наиболее важных политических тем страны, схоже с рекламной кампанией. Третье измерение – налаживание взаимоотношений с важными и ключевыми личностями на протяжении многих лет с помощью стипендий, обучения, программ обмена. Дж. Най считает, что непопулярный продукт невозможно продать даже при самой хорошей рекламе. Стратегия общения не должна идти вразрез с политикой, иначе стратегия будет недействительна [4].

Также следует выделить объекты публичной дипломатии, которыми обычно являются ценности, внутренняя и внешняя политика страны, культура. Если эти объекты привлекательны и приемлемы для зарубежной аудитории, то можно создать благоприятные условия для их продвижения за границу. В ином случае, попытки показать себя и открыться миру может не удастся.

На современном этапе к формам осуществления публичной дипломатии относят информационно-разъяснительную работу посредством сети Интернет, научные и образовательные обмены, культурную дипломатию и прочие мероприятия, которые могут повысить престиж того или иного государства в мире. Особое внимание уделяется ответной реакции публики другой страны и учету полученной информации при корректировке внешнеполитической стратегии в целом, что и отличает публичную дипломатию от слепого навязывания идей, или пропаганды.

Одной из наиболее активно применяемых форм публичной дипломатии является цифровая дипломатия, данный метод подразумевает влияние на общественное мнение и процессы принятия внешнеполитических решений посредством сети Интернет. Цифровая дипломатия позволяет государственным и негосударственным акторам в максимально короткие сроки доносить свою позицию до многомиллионной зарубежной аудитории за минимальный срок, мгновенно получать ответную реакцию общественности и гибко реагировать, изменяя содержание своей дипломатической деятельности [5].

Другой формой публичной дипломатии является культурная дипломатия. Данное понятие охватывает широкий спектр мер, направленных на достижение внешнеполитических целей государства посредством развития международного сотрудничества в области культуры. Главной целью межнационального культурного взаимодействия является то, что страна расширяет свое культурное присутствие за рубежом, тем самым формируя у иностранной аудитории свой благоприятный имидж.

Третьей формой являются научные и образовательные программы обмена. Действенность данного сегмента публичной дипломатии по достоинству оценили в США, где функционируют полностью спонсируемые государством программы обмена. Данные программы фокусируются на отборе школьников старших классов из тех регионов мира, где сложился негативный имидж США. Практика образовательных обменов не только благоприятным образом сказывается на имидже США, но и способствует распространению американских ценностей и образа жизни по всему миру [5].

Экономически развитые страны зачастую занимаются благотворительностью, выделяя финансы для нуждающихся стран, тем самым формируя свой мировой имидж.

Применение публичной дипломатии для государств имеет как свои плюсы, так и недостатки.

Несмотря на то, что публичная дипломатия уделяет немалое внимание ответной реакции публики, все же из недостатков можно выделить то, что публичная дипломатия является своего рода пропагандой, которая якобы «навязывает» свои культурные ценности и т.п. другим странам, что не всем приходится по душе. По этой причине не все страны сотрудничают путем публичной дипломатии. Также ее следует применять только в том случае, когда все традиционные виды дипломатии были бессильны. Неправильное использование данного вида дипломатии может привести к войне или другим методам борьбы между странами.

К главному достоинству можно отнести то, что публичная дипломатия не требует каких-либо значительных затрат средств или ресурсов, обладает более широким арсеналом методов, которые проводятся исключительно мирным путем, без какого-либо военного или вооруженного вмешательства [5].

Подводя итог всему выше сказанному, следует подчеркнуть, что публичная дипломатия, которая обладает значительным арсеналом методов своего воплощения, может обеспечить достижение внешнеполитических целей и задач только в тех случаях, когда применение методов классической дипломатии затруднено или невозможно. В целом, публичная дипломатия

зачастую буває більш дійсною, ніж класическі методи впливу на зарубіжну аудиторію, також вона орієнтована на встановлення міцних партнерських відносин між країнами в довготривалій перспективі. Отже, публічна дипломатія повинна розвиватися, так як, крім швидкого досягнення зовнішньополітичних цілей і завдань, вона грає неабияк важливу роль в культурному розвитку інших держав.

Список використаної літератури:

1. Що таке публічна дипломатія? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://voprosik.net/chto-takoe-publichnaya-diplomatiya/>.
2. Смирнов С. Роль публічної дипломатії в формуванні національного бренду. Режим доступу: <http://sergiosmirnov.ru/?p=1317>.
3. Сеїдов В. Г. Від традиційної дипломатії до публічної дипломатії. // Інформація. Дипломатія. Психологія. Відв.редактор проф. Кашлев Ю. Б. – М. ЖІЗНІ, 2002.
4. Джозеф С. Най. Нова публічна дипломатія. Режим доступу: <http://www.project-syndicate.org/commentary/nye79/Russian>.
5. Публічна дипломатія і її види. Режим доступу: <http://nasledie.ru/?q=node/6171>.

***

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Варвашенко Владислав Андрійович

студент факультету математики і інформатики

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

e-mail: tnm712@ukr.net

Науковий керівник: викладач Мірошніченко Т.М.

Економічна дипломатія є відносно новою сферою міжнародної діяльності в сфері суспільно-політичних відносин. Це невід'ємна частина сучасної науки і практики світової економіки і міжнародної економічної діяльності в міжнародних відносинах.

Основним призначенням економічної дипломатії є формування сприятливих умов для доступу і просування вітчизняних товарів і послуг на зовнішні ринки, захист національних стратегічних і економічних інтересів держави за кордоном, а також сприяння засобами і методами цієї дипломатії соціально-економічному розвитку країни, підвищенню її конкурентоспроможності у світі, забезпечення її національної та економічної безпеки [1].

Економічна дипломатія сьогодні – це найважливіший важіль зміцнення міжнародної конкурентоспроможності країни, отримання вигод і конкурентних переваг на світовому ринку. Тому в останні роки найбільшого поширення набули активні форми економічної дипломатії, що включають політико-дипломатичну підтримку і лобіювання вітчизняного експорту, численні взаємопов'язані заходи щодо поліпшення умов доступу національних компаній на зарубіжні ринки (насамперед торгово-політичні заходи), використання багатосторонніх і регіональних організацій для просування власних інтересів, цілеспрямований вплив на партнерів із застосуванням фінансових, ресурсних та інших засобів [2].

Глобалізація світової економіки висуває перед економічною дипломатією і дипломатичною службою нові завдання, вимагає їх активізації на всіх напрямках міжнародного економічного як співпраці, так і конкурентного протистояння. Слід враховувати зниження ролі двосторонніх торгово-економічних зв'язків. Головним напрямком економічної дипломатії в умовах глобалізації стає участь в міжнародних організаціях універсального і регіонального характеру. Сучасні процеси в світовому господарстві ведуть до розширення напрямків і ускладнення форм багатосторонньої економічної дипломатії, глобалізації та універсалізації даної проблематики. Створювані інститути і механізми глобального партнерства в інтересах сталого розвитку є я новим етапом еволюції багатосторонньої економічної дипломатії, заснованим на концепції мережевої дипломатії [3].

Інструменти і методи сучасної економічної дипломатії вельми різноманітні – від традиційних ділових переговорів до прямого лобіювання національних інтересів на глобальному ринку та проведення відповідної, яка просуває потрібне рішення в практику і формує громадську думку, інформаційної політики. Методи економічної дипломатії передбачають також використання інструментів традиційної дипломатії: ноти і заяви, консультації та обговорення, обмін думками, в тому числі в неофіційному порядку, візити та зустрічі, участь в роботі міжнародних економічних організацій. У світі практично сформувався механізм економічної дипломатії, що складається з усіх відомих прийомів і методів, який використовується для досягнення домовленостей з іншими країнами про взаємні поступки на двосторонній і багатосторонній основі. Одним із специфічних аспектів економічної дипломатії є майстерність ведення переговорів з метою запобігання або врегулювання конфліктів в економічних відносинах, пошуку компромісів і взаємоприйнятних домовленостей, укладання угод в тій чи іншій формі, передбачають розширення зовнішньоекономічного співробітництва на основі рівноправності та взаємної

вигоди, наскільки це можливо в умовах глобальної конкуренції. Однак, взаємної вигоди, як відомо, можна домогтися переважно тільки шляхом взаємних поступок. Тому саме усвідомлені взаємні поступки виступають важливим засобом досягнення компромісу в будь-яких ситуаціях і набувають особливого значення в умовах глобалізації і глобальної конкуренції, націленої на досягнення глобальної переваги [4].

Отже, головним завданням економічної дипломатії є виведення держави на сучасні рубежі політичного, економічного і суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Вергун В. А. Економічна дипломатія : навчальний посібник / В. А. Вергун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 303 с.
2. Гуменюк Б. І. Сучасна дипломатична служба: навчальний посібник / Б. І. Гуменюк, О. В. Щерба. – К.: Либідь, 2001. – 255 с.
3. «Економічна дипломатія в умовах глобалізації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=23388797>.
4. Фліссак, К. А. Цілі та завдання економічної дипломатії в механізмах інтеграційних об'єднань / К. А. Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 116, ч. 2. – С. 67-72.

***

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРОРИЗМУ В ПЕРІОД СУЧАСНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Голоднов Григорій Аркадійович

студент кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Науковий керівник: д.політ.н., професор Шамраєва В. М.

Тероризм є актуальною проблемою у світі і, отже, є джерелом занепокоєння у всіх державах, які беруть участь в боротьбі з тероризмом. З 2001 року понад 2000 людей загинули в результаті терористичних актів в Європі, а в звіті Європолу за 2016 року підкреслено, що число людей, заарештованих за тероризм, більше, ніж в період з 2011 по 2015 рік в п'ять разів. Хоча в звіті за 2017 рік відзначається скорочення числа атак, тероризм все ще несе смертельну загрозу, так в минулому році загинули 142 людини. В цьому році вже було кілька смертельних випадків з терористичними нападами. Тому в першу чергу слід окреслити відмінності між різними відгалуженнями тероризму [4].

Ряд недавніх атак, включаючи Ніццу і Берлін в 2016 році, а також Стокгольм, Лондон, а тепер й Іспанію в 2017 році, викликали стурбованість світових лідерів з приводу важливості збереження безпеки у верхній частині порядку денного. Але зусилля і досягнення, які були зроблені, хоча і часто невидимі для простих громадян, примітні [4].

Неординарність феномена тероризму вивчали такі вчені як: Торнтон Т.П., Marsavelski, А. Д. Пайпс. Хофман Б Jenkins J. P. [3].

В результаті проведення аналізу політики боротьби з тероризмом за кордоном автор поставив за мету узагальнити визначення поняття тероризм і надати інформацію про відгалуженнях традиційного тероризму.

Як змінилися традиційні поняття тероризму з урахуванням нових явищ кібертероризму? Відповідь на це питання може буде дана шляхом вивчення компонентів визначення терору Томаса Перрі Торнтон: «символічний акт, покликаний впливати на політичну поведінку позаконституційними засобами, які ведуть за собою використання або загрозу насильства. Намір терориста або повстанця має використовуватися для оцінки «символічного» характеру обраної мети. Вивчення наміру допомагає розрізнити простий злочин, який вже існує як у фізичному світі, так і в кіберпросторі й тероризмі [1].

Другий елемент визначення Торнтон полягає в тому, що терор – це «акт, покликаний впливати на політичну поведінку». Ця частина визначення фокусується на інших політичних формах політичного тероризму, таких як злочинний або патологічний тероризм. Хоча в літературі не існує загальноприйнятого визначення тероризму, політичний тероризм пов'язаний зі зміною дій або чинного режиму (повстанського тероризму), або інших груп (тероризм пильності), або всього населення (режимний або державний тероризм). Впровадження методів інформаційної війни вплине на поведінку всіх трьох типів тероризму, але не на намір терориста впливати на політичну поведінку [5].

Традиційно тероризм фокусується на використанні загроз насильства або прямих дій – викликати страх або тривогу, як правило, для досягнення певної політичної мети. Терористи використовують офіційну структуру цивілізованого світу для досягнення цих цілей. Серед іншого ця експлуатація включає в себе правові та розвідувальні обмеження національних держав для дій; об'єктивність в новинних державних телепередачах; у державній інфраструктурі та принципах роботи. Майже все в національній державі відкрито для своїх громадян для вивчення і використання, а значить і для терористів. Терорист може жити в майже повній анонімності до тих пір, поки не буде здійснено акт насильства або злочин. Зазвичай він тренується на тих системах, які він буде використовувати в

атаці. Це дозволяє слабким протистояти сильним і боротися з ними. Терорист живе в протилежному світі, один за майже повної секретності.

Зазвичай доступна тільки уривчаста інформація про принципи й інфраструктури терориста, якщо вони відомі взагалі, й у терориста немає ніяких обмежень на збір розвідувальних даних або проведення незаконної діяльності. Терористи – злочинці, які можуть використовувати невибірково силу проти населення. Вони розуміють, що поліцейські або військові реагування можуть бути обмежені через громадянську свободу та проблеми безпеки. Їх методи можна вважати асиметричними, оскільки їх система роботи і цивілізований світ не співставні [1].

Це поява залежності від інформації третьої хвилі (за Тофлером концепція постіндустріального суспільства) надає можливості для вражаючих успіхів і серйозних втрат для окремих осіб, корпорацій і держав. Саме в цьому світі буде діяти кібертерорист. Точно так, як терористи використовують широко поширені технології, такі як дистанційні вибухівки та безпілотники (для бомбардувань і викрадення), вони можуть використовувати інструменти «інформаційної епохи», щоб донести свою справу до людства. Для того, щоб захиститися від загрози, потрібно розуміти її критичні елементи. Кібертероризм, як і «звичайний» тероризм, буде прагнути змінити розум своєї цільової аудиторії. Люди будуть впливати на людей. Однак кібертероризм може використовувати для цього різні засоби. Кібертерорист буде прагнути не порушувати фізичну реальність безпосередньо а скоріше перешкоджати нормальному функціонуванню комп'ютерів і інших інформаційних систем. Це порушення кіберпростору може привести до порушення фізичного світу. Насильство, яке зазвичай пов'язане з тероризмом, може перейти в «кіберпростір», де атакують біти і байти, а не люди. Щоб зрозуміти потенційні зрушення в тероризмі, ця теза розбиває тероризм інформаційної епохи на три категорії: звичайний тероризм, технотероризм і кібертероризм [5].

Дискусія з приводу визначення тероризму настільки ж стара, як і сам термін. У міру того, як світ переходить в інформаційне століття, може знадобитися розширення визначення тероризму, включаючи дії, що вживаються усередині кіберпростору, а також фізичний світ. Є кілька елементів, які проходять через безліч визначень тероризму. Першим критичним елементом є фізичне насильство. У якийсь момент тероризму людина або група повинні думати, що їм загрожує насильство. Другий елемент – політичний характер тероризму. Насильство, викликане терористичною акцією, повинно мати більш значну політичну мету, ніж сама фізична дія. Для цього дослідження важливіше розуміння насильницьких і політичних елементів тероризму.

Технотероризм – проміжний крок між «звичайним» тероризмом і «кібертероризмом». Технотерорист розуміє важливість високотехнологічних мереж і автоматичних систем управління С2 для стану «третьої хвилі». Технотерорист буде використовувати «звичайну» зброю, таку як бомби й фізичне знищення, для знищення або відключення тих систем, які контролюють кіберпростір. Термін кібертероризм відноситься до використання тактики та методів інформаційної війни терористичними організаціями для бажаного впливу на кіберпростір [3].

Кібертерорист буде діяти виключно в кіберпросторі і не буде фізично знищувати будь-яку інфраструктуру, яка підтримує існування кіберпростору. У той час як кібертерористи хочуть впливати на дії реальних людей в реальному світі, вони діють у віртуальному світі кіберпростору, щоб маніпулювати цими акторами. Таким чином, якщо кібертерористи захочуть пошкодити телефонну систему або електричну сітку, вони будуть атакувати комп'ютери, що керують системою, а не допоміжні фізичні компоненти.

Отже, нерівномірність терористичних засобів і цілей має вирішальне значення для розуміння ефективності терористичного насильства. Шмід стверджує, що «звичайні явища призводять до стандартизованих відповідей і механізмів подолання». Терористичне насильство порушує закономірність звичайних людських дій». Саме тому, що терористичні акти настільки виходять за межі «норми» насильства, прийнятого в суспільстві, що вони породжують такі незвичайні реакції. Шмід ідентифікує п'ять елементів екстранормальності: зброя, дія, час і місце, завуальований і таємний характер і порушення правил поведінки.

Відтак, інформаційна війна становить загрозу для національної безпеки і оборони держави. Існують два загальні методи, в яких терорист може використовувати інформаційну терористичну атаку: (1) коли інформаційна технологія (ІТ) є метою і / або (2), коли ІТ є інструментом більшої операції. Другий спосіб маніпулювання і використання інформаційної системи, зміни або крадіжки даних або примусу системи до виконання функції, для якої вона не призначалася (наприклад, для підміни управління повітряним рухом).

Багаторічна дилема боротьби з тероризмом в демократичному суспільстві знаходить правильний баланс між громадянськими свободами і громадянською безпекою. Розглянуто спеціальні проблеми, пов'язані з ІТ. Установа національної безпеки має використовувати гнучкі комплексні відповіді для боротьби з інформаційними терористами, які використовують тактику інформаційної війни, призначену для протидії явищам сірої зони, але яка також об'єднує ресурси з «звичайних» антитерористичних та правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Щербаков А. Терроризм. Война без правил / А. Щербаков. – Москва: Олма Медия групп, 2013. – 464 с.
2. Berthelet p. Europe is Winning the Fight Against Terrorism [Електронний ресурс] / Pierre Berthelet. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.newsweek.com>.
3. Curan P. Cyber Terrorism – How Real is the Threat? [Електронний ресурс] / Paul Curan. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.checkmarx.com/2016/05/04/cyber-terrorism-real-threat-2/>.
4. EUROPOL. EUROPOL ANALYSIS PROJECTS [Електронний ресурс] / EUROPOL. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.europol.europa.eu>
5. Schmid. Political Terrorism / Schmid, P. Alex. – New Brunswick: Transaction Books, 1990.

ЩОДО ПИТАННЯ ІМУНІТЕТУ ДИПЛОМАТИЧНИХ АГЕНТІВ ВІД ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ДЕРЖАВИ ПЕРЕБУВАННЯ

Доценко Олена Михайлівна

доцент кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

кандидат юридичних наук,

e-mail: olena.dotsenko@karazin.ua

На території держави перебування дипломатичні агенти можуть вступати у ті чи інші цивільні правовідносини з фізичними чи юридичними особами, набуваючи при цьому певних прав та обов'язків. У свою чергу, Віденська Конвенція про дипломатичні зносини 1961 року у ст. 31 надає дипломатичним агентам імунітет, тобто звільнення, від кримінальної, цивільної та адміністративної юрисдикції держави перебування. Зважаючи на необхідність застосування імунітету дипломатичних агентів, зокрема імунітету від цивільної юрисдикції, як засобу забезпечення їх незалежності від держави перебування у виконанні офіційних функцій, виникає питання стосовно того, чи не призводить це до зловживань дипломатичними агентами своїм статусом та, як наслідок, до порушення та неможливості захисту прав інших осіб.

Отже, метою статті є визначення меж і особливостей застосування імунітету дипломатичних агентів від цивільної юрисдикції держави перебування в контексті забезпечення принципу юридичної рівності учасників цивільних правовідносин.

Слід зазначити, що на відміну від імунітету від кримінальної юрисдикції держави перебування, імунітет від цивільної юрисдикції не є абсолютним та має певні винятки, що передбачені ч. 1 ст. 31 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року (далі – Віденська конвенція 1961 року). Зокрема імунітет не застосовується щодо: а) речових позовів, які стосуються приватного нерухомого майна, що знаходиться на території держави перебування, якщо тільки дипломатичний агент не володіє ним від імені акредитуючої держави для цілей представництва; б) позовів, які стосуються спадкування, щодо яких дипломатичний агент виступає в якості виконавця заповіту, опікуна над спадковим майном, спадкоємця або відказоодержувача як приватна особа, а не від імені акредитуючої держави; в) позовів, що відносяться до будь-якої професійної або комерційної діяльності, здійснюваної дипломатичним агентом в державі перебування за межами своїх офіційних функцій [1].

Варто зауважити, що представники делегацій деяких країн на Конференції ООН з питань дипломатичних зносин та імунітетів ставили питання щодо обґрунтування дипломатичних імунітетів [6] та висловились за розширення передбачених у проекті Віденської конвенції 1961 р. винятків з імунітету від цивільної юрисдикції держави перебування. Так, делегація Мексики запропонувала закріпити положення про те, що імунітет від кримінальної юрисдикції, яким користується дипломатичний агент, не звільняє його від цивільної відповідальності за завдану шкоду. А за пропозицією Голландії та Мексики обговорювалась можливість включення статті про те, що імунітет від цивільної юрисдикції тією мірою, якою він стосується позовів про відшкодування шкоди, завданої дорожніми інцидентами, які сталися у державі перебування з вини дипломатичного агента, обумовлений тим, що такий позов може бути прямо пред'явлений до страхової компанії в будь-якому суді держави перебування. Такі пропозиції не мали широкої підтримки, проте стали підставою для прийняття резолюції, згідно з якою у випадках, коли посилення на дипломатичний імунітет позбавляє зацікавлених осіб права вимагати відшкодування збитків акредитуючій державі рекомендується відмовитися від імунітету її дипломатичних агентів стосовно цивільних позовів відносно них у державі перебування, якщо це можливо без порушень їх функцій, а у випадку відсутності такої відмови – вчинити дії для справедливого задоволення такого роду вимог [5].

Розглянемо винятки з імунітету дипломатичних агентів від цивільної юрисдикції країни перебування. Перший виняток стосується речових позовів, які стосуються приватного нерухомого майна, що знаходиться на території

держави перебування, якщо тільки дипломатичний агент не володіє ним від імені акредитуючої держави для цілей представництва. Слід зазначити, що у судовій практиці Бельгії мали місце протилежні рішення судів різних інстанцій відносно того, чи поширюється імунітет від цивільної юрисдикції держави перебування на орендну плату або обов'язки, що випливають з приватної власності або володіння нерухомим майном дипломатичних агентів (справа *Hildebrand v. Champagne*, 1990 рік) [8]. Судова практика зарубіжних країн, яка склалася після прийняття Віденської конвенції 1961 року, свідчить про те, що суди підтримують позицію, згідно з якою на приватну нерухомість дипломатичного агента імунітет від цивільної юрисдикції країни перебування не поширюється (справа *Intpro Properties Ltd. v. Sauei and Others*, 1983 рік) [8]. Україна у цьому питанні також займає позицію, що використання нерухомого майна в якості житла дипломатичного агента та членів його сім'ї не є використанням такого майна «для цілей представництва» у розумінні ст. 31 Віденської конвенції 1961 року. Це впливає з визначення приміщення представництва, наведеного у ст. 1 Віденської конвенції 1961 року. Отже, для правильного вирішення справи суди мають з'ясувати, використовується будівля, яка була предметом договору оренди, для цілей представництва як резиденція глави представництва чи для інших цілей [4].

Другий виняток стосується позовів, які стосуються спадкування, щодо яких дипломатичний агент виступає в якості виконавця заповіту, опікуна над спадковим майном, спадкоємця або відказоодержувача як приватна особа, а не від імені акредитуючої держави. Слід зазначити, що справи щодо спадкування є складними, потребують взаємодії багатьох сторін та є тим типом провадження, коли нелокальні суди навряд чи зможуть прийняти об'єктивне та практично ефективне рішення по справі. У літературі висловлюються думки про те, що ймовірність впливу участі дипломатичного агента у справі щодо спадкування на незалежне та ефективне виконання ним дипломатичних функцій є низькою [8].

Третій виняток стосується позовів, що відносяться до будь-якої професійної або комерційної діяльності, здійснюваної дипломатичним агентом в державі перебування за межами своїх офіційних функцій. Варто зауважити, що стаття 42 Віденської конвенції 1961 року визначає, що дипломатичний агент не має займатися в державі перебування професійною чи комерційною діяльністю з метою особистої вигоди [1]. На думку Ч. Дж. Льюїса, метою такої заборони є забезпечення того, що дипломатичний агент обмежуватиме свою діяльність офіційними обов'язками та уникатиме використання його посади для особистих інтересів [7, с. 131]. Слід зазначити, що під будь-якою професійною

або комерційною діяльністю розуміють не окремі дії, а безперервну діяльність, тому такі дії, як купівля товарів, замовлення послуг не є комерційною діяльністю в сенсі п. с) ч. 1 ст. 31 Віденської конвенції 1961 року (справа *Tabion v. Mufti*, 1996 рік). У цьому аспекті обов'язково слід з'ясувати, чи пов'язані такі дії з офіційними функціями дипломатичного агента чи ні. Якщо ж дипломатичний агент в порушення норми ст. 42 Віденської конвенції 1961 року або за наявності спеціального дозволу держави перебування вирішить зайнятися професійною або комерційною діяльністю поза межами своїх дипломатичних функцій, то він повинен мати ті ж самі права та обов'язки, як особи з якими він вступає у правовідносини. Держава перебування може оголосити конкретного дипломатичного агента персоною *non grata*, проте така «політична зброя» не забезпечить юридичний захист прав інших учасників цивільних правовідносин [8].

Слід також зазначити, що за власним рішенням дипломатичний агент в цивільному судочинстві має право відмовитися від встановленого для нього імунітету, і ця відмова повинна бути належним чином виражена. Така відмова від імунітету можлива, наприклад, коли дипломатичний агент має впевненість у незаконності вимог позивача. Разом з тим, слід зазначити, що навіть коли дипломатичний агент погоджується стати відповідачем, то при негативному для нього закінченні процесу (якщо суд винесе рішення про задоволення вимоги до дипломатичного агента) для порушення виконавчого провадження по даній справі потрібна окрема відмова, але вже від імунітету щодо виконання судового рішення. [2, с. 96] Це положення визначене у ч. 4 ст. 32 Віденської конвенції 1961 року [1].

Слід звернути увагу на те, що з ч. 4 ст. 31 Віденської конвенції 1961 року випливає, що імунітет дипломатичного агента від цивільної юрисдикції держави перебування не звільняє його від цивільної юрисдикції акредитуючої держави. Зокрема, у п. 10) ч. 3 ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 року передбачено, якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент, то суди України можуть приймати до свого провадження і розглядати такі справи. Отже, імунітет дипломатичного агента від цивільної юрисдикції держави перебування носить процесуальний характер, тобто, це не імунітет від юридичної відповідальності як такої, а імунітет від позову у суді держави перебування (справа *Empson v. Smith*, 1966 рік). [8]. Крім того, згідно з ч. 3 ст. 32 Віденської конвенції 1961 р. порушення справи дипломатичним агентом позбавляє його права посилатися на імунітет від юрисдикції відносно зустрічних позовів, безпосередньо пов'язаних з основним позовом [1]. Це

означає, що, ініціюючи провадження, дипломатичний агент підпорядковує себе цивільній юрисдикції держави перебування.

Виходячи з викладеного, варто сказати, що застосування імунітету дипломатичних агентів від цивільної юрисдикції спрямоване на забезпечення незалежного та ефективного виконання їх офіційних дипломатичних функцій. Проте, винятки з розглядуваного виду імунітету дипломатичних агентів спрямовані на підпорядкування їх цивільній юрисдикції країни перебування у всіх випадках здійснення ними дій як приватними особами, тобто не пов'язаних із виконанням офіційних функцій дипломатичного агента, що, в свою чергу забезпечує дотримання принципу юридичної рівності учасників цивільних відносин та можливості ефективного захисту їх цивільних прав у разі порушення. Крім того, необхідно акцентувати увагу на тому, що імунітет від цивільної юрисдикції не є засобом уникнення юридичної відповідальності дипломатичними агентами, про що свідчать норми міжнародних правових актів, актів національних законодавств та судова практика.

Наведені висновки вказують не лише на перспективи подальших наукових досліджень питань імунітету дипломатичних агентів від цивільної юрисдикції держави перебування, а й необхідності визначення практичних особливостей застосування інших видів імунітету дипломатичних агентів з метою уникнення можливого зловживання з боку останніх та забезпечення прав інших осіб.

Список використаних джерел:

1. Віденська конвенція про дипломатичні зносини [Електронний ресурс] : Конвенція від 18.04.1961 року. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_048/print.

2. Исаенков А.А. Иммуниеты в гражданском процессуальном праве России: дис... канд. юрид. наук: 12.00.15 / Александр Андреевич Исаенков. – Саратов, 2016. – 195 с.

3. Про міжнародне приватне право [Електронний ресурс] : Закон України від 23.06.2005 року № 2709-IV // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 32. – ст. 422. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2709-15/print>.

4. Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом [Електронний ресурс] : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 року № 24-754/0/4-13. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13/print>.

5. Репецький В. М. Дипломатичне і консульське право [Електронний ресурс]: підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 372 с. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/mishnarod-pravo/468-repetsku/8083-55---.html>.

6. Фалалєєва Л.Г. Дипломатичні імунітети: принципи, норми, практика застосування / Л.Г. Фалалєєва, В.В. Мараховський // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 192 – 202.

7. Charles J. Lewis. State and Diplomatic Immunity / Charles J. Lewis: 3rd ed. – Lobdon, New York: Lloyd's of London Press:, 1990. – 224 p.

8. Rene Vark. Diplomatic Agents, Civil Actions and Jurisdictional Immunity [Electronic resource] / Rene Vark. – Electronic data. – Mode of access: World Wide Web: http://www.academia.edu/2341881/Diplomatic_Agents_Civil_Actions_and_Jurisdictional_Immunity.

***

НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Журавльова Євгенія Олександрівна

студентка кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

email: jane_zhu@ukr.net

Науковий керівник: к.е.н, ст. викл. Чичина О. А.

Протягом останнього тисячоліття у світі та міжнародних відносинах спостерігається поширення та становлення народної дипломатії. Крім того у зв'язку з останніми політичними подіями в Україні з потребою якісних змін, народна дипломатія бере на себе важливу роль у їх впровадженні та допомагає будувати широкі міжнародні взаємини між людьми та державами сучасного світу.

Але незважаючи на істотний вплив народної дипломатії на розвиток суспільства та міжнародних відносин, вона не розглядається як наукова категорія та не враховується при формуванні стратегії міжнародних відносин країни.

Незважаючи на те, що специфічний термін «народна дипломатія» увійшов в словник політологів і міжнародників всього кілька десятиліть тому, народна дипломатія присутній в міжнародних відносинах вже багато століть і відома ще з часів Римської імперії. Народна дипломатія з епохи Стародавнього світу відігравала важливу роль у світовій політиці, її вплив не ослабло і в середні віки, і в часи «холодної війни» [2].

Сьогодні визначення терміну «народна дипломатія» звучить так: це участь народу у вирішенні питань, пов'язаних з міжнародною співпрацею.

За своїм різновидом, народна дипломатія є неофіційним проявом дипломатії. До нетрадиційних різновидів дипломатії можна віднести культурну, релігійну, спортивну. Узагальнюючи, можна стверджувати, що народна дипломатія – це міжнародний рух рядових громадян, спрямований на оздоровлення міжнародної обстановки та покращення взаєморозуміння між державами заради розумного розв'язання глобальних проблем.

Народна дипломатія необхідна для розвитку громадського суспільства та є частиною демократичного механізму в державі. Рівень розвитку народної дипломатії виявляється показником демократизму в політичній системі суспільства загалом. Її ефективне втілення в життя закликає гуманізувати міжнародні відносини, бути інструментом «м'якої сили» держави та народу в просуванні інтересів, закріпленні свого образу та авторитету закордоном [1, с. 12].

В умовах «нового світового порядку» народна дипломатія стає одним з основних акторів міжнародних відносин. Народна дипломатія включає в себе такі елементи, як громадські організації і об'єднання, контакти на рівні міст-побратимів, суспільно-політичні акції, міжнародні неурядові організації. Розглянемо ці елементи народної дипломатії.

1. Громадські організації та об'єднання як елемент народної дипломатії має величезне значення в сучасних умовах. Важливе теоретичне і практичне значення має виявлення функцій громадських організацій і рухів, оскільки це допомагає усвідомити їх місце в системі громадянського суспільства і правової держави, а також показати форми, способи прояву їх активності [4].

2. Однією з форм народної дипломатії є «Міста-побратими».

Розглядаючи інститут побратимства міст, офіційно діючий у 1956 р. президент США Д. Ейзенхауер проголосив ініціативу «народної дипломатії». Саме в її рамках, а також за сприяння американської Національної ліги міст, була розроблена програма створення побратимських зв'язків між територіальними громадами. Зараз Міжнародна асоціація міст-побратимів (SCI), штаб-квартира якої знаходиться у Вашингтоні, об'єднує понад 2100 муніципалітетів з 120 країн світу. Асоціація займається реєстрацією та координацією побратимських зв'язків, а також всебічну підтримку поточних і майбутніх програм в рамках побратимського руху.

Міста побратими на сучасному етапі здійснюють взаємовигідне економічне, культурне та громадсько-політичне співробітництво [2].

Як відомо, до основних функцій народної дипломатії та її представників відносяться:

1. Громадські інтереси громадян. В умовах становлення нової партійно-політичної системи. На пострадянському просторі ця функція громадських організацій грали і грають особливу роль.

3. Функція соціалізації. Залучаючи своїх членів до вирішення суспільно значущих проблем, громадські організації та рухи сприяють формуванню їх активної життєвої позиції, підвищенню політичної освіченості та культури, залучення громадян до управління державними і громадськими справами.

4. Репрезентативна функція або функція представництва і захист інтересів своїх членів у взаємовідносинах з іншими політичними інститутами. Громадські організації та рухи не тільки сприяють усвідомленню і вираженню специфічних інтересів і потреб своїх членів, а й беруть на себе зобов'язання представництва цих інтересів, доведення вимог групи до відомих державних органів, політичних партій, правлячих еліт [4].

На відміну від офіційної дипломатичної роботи народна дипломатія здійснюється особами або громадськими організаціями на добровільних засадах, у них немає політичних чи дипломатичних прав, вони не професіонали. Можна сказати, що це добровільна ініціатива знизу, з народу.

Тобто, народна дипломатія – це громадянська дипломатія без політичних і юридичних обмежень. У ній беруть участь не дипломатичні чиновники, а вчені, діячі мистецтва і культури, бізнесмени, релігійні діячі, молодіжні, туристичні та спортивні організації, приватні громадяни [5].

Ведучий і незмінний принцип народної дипломатії – заперечення насильства (воєн) в житті суспільства як шлях вирішення соціальних конфліктів. Народна дипломатія покликана сіяти в суспільстві впевненість в перемозі чистих і миролюбних ідеалів. Життя без воєн і грабежів, без зброї масового знищення людей. Вона проти соціального егоїзму, який часто веде до вихованню ненависті, до створення образу ворога, там, де його немає, що нерідко призводить до воєн [3].

З всесвітньо відомих людей, які зробили значний внесок у справу народної дипломатії, хочу особливо виділити Махатму Ганді – індійського адвоката, філософа і політичного діяча і Далай Ламу XIV.

М. Ганді за допомогою "ненасильницької тактики" домогся звільнення Індії від колоніальної залежності від Великобританії, намагався врегулювати суперечності на релігійному ґрунті з Пакистаном.

Далай Лама XIV, перебуваючи у вигнанні, мирним шляхом прагне вирішити питання національної незалежності Тибету, захопленого Китаєм в 1949 р. Після тибетського повстання 1987 на Заході розгорнулося рух за звільнення Тибету, в якому беруть участь відомі актори та музиканти.

Поряд з боротьбою за мир, за ліквідацію зброї масового ураження у народній дипломатії з'явилися нові завдання – охорона навколишнього середовища та вирішення гуманітарних проблем [5].

Народна дипломатія не самотня дисципліна. Вона ґрунтується на традиціях, відкриття та досягнення соціології, конфліктології, соціальної та етнічної психології, історії та філософії, суспільствознавства, політології, Тільки в такій зв'язці вона може повернути втрачені позиції і стати надійною опорою офіційної дипломатії і міжнародного співтовариства у вирішенні конфліктів [3].

Література:

1. Станчев М.Г. Основи дипломатії : навчально-методичний посібник [для студентів V курсу історичного факультету денного відділення спеціальності «Всесвітня історія» спеціалізації «Нова та новітня історія»] / М. Г. Станчев. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 56 с.

2. Народна дипломатія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studproject.com/publicdiplomacy/>.

3. Народна дипломатія як засіб вирішення соціальних конфліктів. Цілі та завдання Центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/narodnaya-diplomatija-kak-sredstvo-razresheniya-sotsialnyh-konfliktov-tseli-i-zadachi-tsentra>.

4. Народна дипломатія як фактор міжнародних відносин: історичний досвід Казахстану [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jak.magey.com.ua/articles/narodna-diplomatija-jak-faktor-mizhnarodnih.html>.

5. Що таке народна дипломатія, приклади з життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jak.magey.com.ua/articles/shho-take-narodna-diplomatija-prikladi-z-zhittja.html>.

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ИМИДЖМЕЙКИНГА

Канделина Карина Николаевна

студентка группы УМИ-51, кафедра международных отношений,
международной информации и безопасности

Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

e-mail: iwbtmig@gmail.com

Научный руководитель: д.полит.н., проф. Шамраева В. М.

Для рассмотрения имиджмейкинга в сфере международных отношений и полного осознания масштабов тотального заражения неправдой необходимо достичь понимания такого феномена как политический имидж и разобраться с

особенностями политического имиджмейкинга как процесса выстраивания привлекательной и мощной по своему воздействию политической картинки, которая, как правило, не вызывает сомнений и серьезно воспринимается обществом.

Прежде, чем переходить к особенностям политического имиджмейкинга и его характерным отличиям от любой другой деятельности, связанной с продвижением определенных идей и образов, важно подробно рассмотреть понятие «политического имиджа».

В учебной литературе и различных статьях на тему политического имиджа даются часто очень похожие определения данному понятию, которые, по нашему мнению, не полностью отражают его сущность и многогранность. В большинстве своем в дефинициях указывается, что политический имидж связан напрямую только с имиджем конкретного политика или политической партии. Однако ни у кого не вызовет сомнений утверждение того, что понятие политического имиджа является, по своей сути, более обширным. Его привыкли ассоциировать с имиджем определенного политического деятеля, тем не менее, это не значит, что политический имидж и имидж конкретного политика являются понятиями, между которыми можно поставить знак равенства. Можно сказать, что такие понятия как «имидж политика», «имидж политической партии» и даже «имидж государства» являются подчиненными по отношению к самому политическому имиджу – они представляют собой его составляющие компоненты.

В учебно-методическом пособии по имиджелогии Волковой В.В. [1] дается следующее определение «политического имиджа». Политический имидж является собой определенные общественные представления по отношению к политическому деятелю или политической партии, которые были сформированы в массовом сознании, подкреплены эмоциональным воздействием, и которые обладают стереотипным характером.

В одной из многочисленных статей на тему государственного имиджа представлено следующее определение «имиджа страны». В нем говорится о том, что государственный имидж представляет собой эмоционально окрашенное, опосредованное опытом населения, «стереотипизированное представление» о конкретной стране, преднамеренно сформированное посредством различных каналов воздействия и передачи информации и базирующееся на ряде характерных признаков, присущих тому или иному государству.

В обеих дефинициях мы видим такие общие черты, как:

- 1) стереотипный характер;

- 2) эмоциональный окрас;
- 3) преднамеренное формирование представления в массовом сознании (которое может быть опосредовано различными средствами массовой коммуникации и манипуляции);
- 4) использование уже наличествующих («сильных» и «привлекательных») черт объекта имиджмейкинга для того, чтобы заложить прочный фундамент для выстраивания будущего образа.

Общность этих характеристик подводит нас к мысли о том, что существующее и общепринятое понятие «политического имиджа» является неполным без упоминания в нем имиджа государства в качестве одной из составляющих, которые могут подвергаться имиджированию.

Дав определение понятию политического имиджа, можно переходить к рассмотрению основных отличительных черт политического имиджмейкинга – таковых четыре.

Благодаря различным каналам вещания основная масса общества узнает об интересующей ее информации и реагирует на нее сообразно способу представления и подачи освещаемого материала. Поэтому первой отличительной особенностью политического имиджмейкинга является использование средств массовой информации и коммуникации в целях распространения необходимых сведений среди масс для формирования в массовом сознании наиболее подходящего и детально продуманного образа [2].

Второй специфической чертой политического имиджмейкинга является выстраивание имиджа, который мог бы соответствовать конкретной задаче и подстраиваться под (или – встраиваться в) определенное событие, мероприятие для достижения важной для объекта, подвергающегося процессу создания имиджа, цели или удовлетворения потребностей и продвижения своих интересов. Данная характеристика присуща не только политическому имиджу. Например, выстраивание корпоративного или индивидуального имиджа преследуют ту же цель – решение поставленной перед ними задачи, тем не менее, сферы применения образа отличаются в значительной степени.

Третьей определяющей особенностью политического имиджмейкинга является соответствие социальным ожиданиям в целях избежания социальных санкций. У населения могут быть определенные страхи, опасения и желания, которые определяют их поведение и отношение к чему бы то ни было. Если не считаться с ними, существует огромная вероятность того, что реакцией на подобное нарушение их требований будет активизация социальных санкций по отношению к «нарушителю».

Четвертой особенностью политического имиджа можно назвать стереотипный характер, который предполагает структурную простоту, полную постижимость и цепкую, но не излишне вызывающую, броскость выстраиваемого имиджа. Учитывая то, что структурно сложное, нагроможденное и многоэлементное является трудным для восприятия и понимания, крайне важно, чтобы имидж был настолько элементарным, определенным и доступным, насколько это возможно. Стереотип является упрощенным образцом восприятия поступающей к нам информации, именно поэтому политический имидж должен обладать стереотипностью.

Помимо вышеуказанных четырех основных характеристик политического имиджмейкинга, некоторые авторы выделяют следующие:

- 1) идеализация носителя имиджа, или проецирование интересов и симпатий общества на политический имидж [2], [5];
- 2) наличие управленческих качеств (у политического лидера или партии) [3];
- 3) использование различных технологий при создании и продвижении политического имиджа [4], [5];
- 4) контаминация сознания народа с помощью использования мифотворчества;
- 5) особая роль внешней привлекательности носителя имиджа и личной симпатии к нему со стороны общества [4];
- 6) использование «черного PR» в процессе низвержения имиджа противника (создание контримиджа) [5];
- 7) символическая нагрузка на образ [3];
- 8) личные и социальные характеристики [3];
- 9) необходимость учитывать взаимозависимость имиджей (например, имидж страны может зависеть от имиджа политического лидера и наоборот) [3];

Несмотря на некоторую схожесть в определенных чертах, политический имиджмейкинг является уникальным, крайне непростым, затратным по времени и средствам, всеобъемлющим и даже опасным феноменом современности. Благодаря комплексности и эффективности различных методов, техник и приемов, использование которых является неотъемлемой характеристикой политического имиджмейкинга, специалисты имеют возможность воздействовать и влиять на сознание людей, тем самым контаминируя его.

Список использованной литературы:

1. Волкова В. В. Имиджелогия. Учебно-методическое пособие. / В. В. Волкова. – Ставрополь: СевКавГТУ, 2005. – 168 с.

2. Деркач А. А. Политическая имиджология / А. А. Деркач. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 400 с. ISBN 5–7567–0416–7.

3. Політичний імідж як чинник позиціювання суб'єкта політики. // Прикладна політологія: навчальний посібник. / – К.: Вид. центр "Академія", 2008. – С. 270–295.

4. Почепцов Г. Г. Профессия: имиджмейкер. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Алетейя, 2001. – 256 с. ISBN 5-7763-8750-7.

5. Соловьев А. И. Политические коммуникации / А. И. Соловьев. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 332 с.

* * *

ПРОТИДІЯ ПОДВІЙНОМУ ОПОДАТКУВАННЮ В КОНТЕКСТІ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВАМИ

Кірсанов Вячеслав Олегович

студент 6 курсу 9 факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

e-mail: kirsanovslava877@gmail.com

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Передерій О.С.

Здебільшого, проблема подвійного оподаткування розглядається в контексті внутрішньодержавних відносин. Разом із тим, це явище часто стає важливими питанням двосторонніх переговорів держав у процесі розвитку дипломатичних відносин.

В цілому феномен подвійного оподаткування започатковується «на стиці» категорій об'єкта оподаткування і платника. З одного боку, виникає складна ситуація при визначенні бази оподаткування, яка полягає в тому, що проблематично вирізнити частку доходу, що підлягає оподаткуванню, при різноманітності його видів, отриманих за кордоном. З іншого боку, поділ платників на резидентів та нерезидентів потребує певної системи обліку доходів і відповідної системи справляння податків.

Поняття «подвійне оподаткування» (double taxation) визначається як оподаткування одного податкового об'єкта окремого платника одним (або аналогічним) податком за один і той самий проміжок часу (зазвичай, податкового періоду). Тобто, можна сказати, що подвійне оподаткування – це випадки, коли об'єкт податку або платник податку оподатковується в межах однієї або декількох фіскальних юрисдикцій податком певного виду більше, ніж один раз [1].

На національному рівні подвійне оподаткування поділяють на:

- вертикальне – однаковий податок сплачується на місцевому та державному рівнях;
- горизонтальне – оподаткування на одному адміністративному рівні за рахунок розбіжностей у визначенні об'єкта оподаткування.

Найбільш розповсюдженим прикладом подвійного оподаткування є оподаткування прибутку акціонерного товариства та оподаткування виплачуваних за рахунок цього прибутку дивідендів: спочатку товариство сплачує податок на прибуток, потім акціонери, які отримують дивіденди, також платять податки.

Протидія таким внутрішньодержавним різновидам оподаткування передбачає реалізацію багатьох управлінських заходів. Зокрема, держава, спираючись на матеріали судової арбітражної практики та наслідки застосування окремих норм матеріального податкового законодавства може реформувати власне національне законодавство таким чином, щоб усунути подвійне оподаткування.

Врегулювати проблему міжнародного подвійного оподаткування можна лише за умови ефективних дипломатичних перемовин у три способи. Перший спосіб передбачає, що усі країни повинні згодитися з прийняттям уніфікованого принцип оподаткування – резидентства або територіальності. На практиці цього досягти важко, бо кожна країна, користуючись своїм податковим суверенітетом, намагається отримати додаткові податкові надходження до свого бюджету за рахунок усіх можливих джерел доходів, тому принципи резидентства та територіальності застосовуються в комбінації.

Другий спосіб – це прийняття державою внутрішніх законодавчих заходів щодо врегулювання подвійного оподаткування в односторонньому порядку (система податкових кредитів та податкових заліків). Такі робота також завжди мають передувати значні зусилля держави на дипломатично-міжнародному фронті, коли вітчизняні фахівці організовують цілеспрямовану роботу по вивченню іноземного досвіду боротьби з правопорушеннями у податковій сфері.

Третій спосіб – це врегулювання проблеми подвійного оподаткування шляхом укладення міжнародних податкових угод, сутність і зміст яких сторони визначають на дипломатичних зустрічах в межах проведення міжнародних урядових форумів і міждержавних переговорів.

Варто зазначити, що в односторонньому порядку проблема усунення подвійного оподаткування не вирішується, бо для кожної держави існує подвійна мета:

- забезпечення достатніх податкових надходжень до бюджету;
- створення оптимальних умов для економічного розвитку.

Досягнення зазначеної двоєдиної мети вимагає координації національних податкових політик держав на міжнародному рівні, тому, зазвичай, другий та третій способи врегулювання проблеми міжнародного подвійного оподаткування застосовуються в поєднанні: національне законодавство встановлює свої пільги, а в міжнародних податкових угодах регулюються окремі випадки подвійного оподаткування.

Україна з самих перших днів державної незалежності робила усі необхідні кроки щодо усунення проблеми подвійного оподаткування як учасник міжнародних відносин. Так ст. 7 Закону України «Про правонаступництво України» від 12.09. 1991 року № 1543-ХІІ передбачає, що Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними договорами Союзу РСР, які не суперечать Конституції України та інтересам республіки [2]. СРСР мав такі договори з Іспанією, Малайзією і Японією, які чинні і сьогодні. До країн Європи з якими діють угоди про уникнення подвійного входять: Австрія, Бельгія, Білорусь, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Республіка Сербія, Республіка Чорногорія, Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Словенія, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, ФРН, Хорватія, Чехія, Швейцарія, Швеція. Серед інших країн світу слід виділити такі: Азербайджан, Алжир, Бразилія, В'єтнам, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Індія, Індонезія, Іран, Казахстан, Канада, Китай, Республіка Корея, Кувейт, Малайзія, ОАЕ, ПАР, Сирія, Сінгапур, США, Туркменістан, Японія та ін.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне подвійне оподаткування і правові шляхи його розв'язання // Електронний ресурс. Режим доступу: http://pidruchniki.com/11530104/finans/mizh_narodne_podviyne_opodatkuвання_ppravovi_shlyahi_yogo_rozvyazannya.
2. Закон України «Про правонаступництво України» від 12.09. 1991 року № 1543-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991 р. – № 46. – Ст. 617.

***

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КНДР

Кочерга Михаил Александрович

студент кафедры международных экономических отношений
Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина

e-mail: ziggystar2001@gmail.com

Научный руководитель: к.э.н., ст. преп. Чичина О. А.

В последнее время общество всё чаще и чаще сталкивается с сообщениями об эскалации конфронтации между такими странами, как Соединённые Штаты Америки и Корейская Народно-Демократическая Республика, вследствие чего не раз возникала угроза новой Мировой войны. Очевидно, что исследование, в частности, сферы дипломатических отношений КНДР является важной и актуальной задачей, решение которой, возможно, сможет помочь в итоге сохранить мир во всём мире и обезопасить человечество от ужасов тотальной военной борьбы.

Анализ истории развития внешней политики Северной Кореи позволяет нам разделить её на несколько этапов. В первые годы своего существования Корейская Народно-Демократическая Республика (КНДР) поддерживала дипломатические связи исключительно со странами Восточного блока (СССР, Польша, Чехословакия, ГДР, Болгария, Румыния, Югославия, Албания, Венгрия), Китайской Народной Республикой и вьетнамскими революционерами (соответствующие налаживания дипломатических отношений произошли в период 1948-1950 г.г.) [4].

1960-70-е г.г. были ознаменованы началом движения внешнеполитической деятельности Северной Кореи в сторону Стран третьего мира ввиду борьбы с Южной Кореей за дипломатическое признание и легитимизацию [3].

После прекращения существования Советского Союза возросли стремления КНДР к расширению своих дипломатических контактов с капиталистическими странами, включая США, Японию и ряд европейских государств [4].

Согласно Конституции КНДР и северокорейской государственной идеологии, именуемой чучхе, государство устанавливает дипломатические отношения на принципах независимости и невмешательства во внутренние дела другого государства, что вовсе не означает дипломатическую изоляцию Северной Кореи. Страна разработала разнообразные стратегии, касающиеся расширения дипломатической сферы в условиях изменений, происходящих в геополитической среде, и установила отношения с большим количеством стран, за исключением, например, США и Японии [4].

На данный момент 164 государства-члена ООН установили формальные дипломатические отношения с Северной Кореей, хотя большинство оных до сих пор не имеет своего посла, направленного на работу в КНДР, или дипломатического представительства в Пхеньяне, столице Северной Кореи. 24 страны имеют посольства в Пхеньяне, а Россия и Китай, помимо того, – генеральные консульства (в городе Чхонджин). Следует заметить, что многие страны, которые имеют дипломатические отношения с КНДР, размещают сотрудников дипломатической сферы, работающих с Северной Кореей, в своих посольствах, находящихся в Пекине или, иногда, в Сеуле. Северная Корея имеет посольства в 47 странах [4].

В начале 2000-х годов, после введения моратория на ядерную программу и заморозки ядерной деятельности (денуклеаризации) вследствие The Agreed Framework между США и КНДР (1994), улучшения отношений с Южной Кореей в результате The Inter-Korean Summit (2000), Северная Корея начала налаживать дипломатические связи со многими европейскими странами, открывая посольства в Германии, Великобритании, Италии. В 2001-м году КНДР установила дипломатические отношения с Европейским Союзом, с посольствами стран ЕС в Пхеньяне, которые в определённой очереди выполняют функции представительства ЕС в Северной Корее [4].

После нарушения The Agreed Framework между США и КНДР в 2002-м году, однако, северокорейское дипломатическое расширение было приостановлено. Шестисторонние переговоры (The six-party talks), имевшие целью разрешить новый ядерный кризис, включали в себя, в частности, обсуждение вопроса нормализации отношений между США и КНДР, однако по причине провала этих переговоров данная нормализация так и не произошла [4].

В этот период также ухудшились отношения между Северной Кореей и Японией, так как в 2002-м году Ким Чен Ир подтвердил факт похищения КНДР японских граждан, из-за чего Япония не желала сотрудничать с Сев. Кореей по каким-либо иным вопросам до тех пор, пока данная проблема не будет решена полностью [4].

Несмотря на спад процесса дальнейшего налаживания дипломатических взаимоотношений в 2000-е г.г., Северная Корея, в то время как шли Шестисторонние переговоры, установила связи с несколькими государствами и восстановила взаимоотношения с Мьянмой в 2007 г. Однако с момента окончания The Six-party talks КНДР установила формальные дипломатические отношения лишь с Южным Суданом, недавно обретшим независимость [4].

Международное осуждение северокорейской ядерной программы привело к существенному ограничению сферы внешних связей Пхеньяна. Резолюцией

№ 2094, принятой после третьего ядерного испытания в феврале 2013-го года, Совет Безопасности ООН выразил обеспокоенность тем, что дипломаты КНДР злоупотребляли своими полномочиями, и включил положение, призывающее государства “проявлять повышенную бдительность в отношении дипломатического персонала КНДР” [2].

Ботсвана, после выхода последнего доклада Комиссии ООН по вопросам о правах человека в Северной Корее в феврале 2014-го года, объявила о своём решении прекратить дипломатические и консульские отношения с КНДР [1].

Говоря об американо-северокорейских отношениях, следует сказать, что к 2017-му году оные дошли до сильного накала; по заявлению заместителя постпреда Северной Кореи при ООН, мир оказался на грани ядерной войны.

Таким образом, несмотря на довольно изоляционистский характер и наличие определённых проблем на ниве внешней политики, Северная Корея до сих пор поддерживает формальные дипломатические отношения со 164 государствами-членами ООН, что само по себе есть немаловажно. Из всего вышеуказанного следует, что развитие дипломатических отношений КНДР и её внешнеполитических связей с различными государствами является необходимым как для самой Северной Кореи (усовершенствование состояния экономики путём расширения торговой сферы), так и для всего остального мира (избежание ядерной войны и сохранение мира).

Литература:

1. Botswana Cuts Ties with North Korea [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа: <http://www.gov.bw/en/Ministries--Authorities/Ministries/Ministry-of-Foreign-Affairs-and-International-Cooperation/News/BOTSWANACUT-TIES-WITH-NORTH-KOREA/>.

2. Security Council Strengthens Sanctions on Democratic People’s Republic of Korea, in Response to 12 February Nuclear Test [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: <http://www.un.org/press/en/2013/sc10934.doc.htm>.

3. Armstrong C. Juche and North Korea’s Global Aspirations [Электронный ресурс] / Charles K. Armstrong. – 2009. – Режим доступа: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/NKIDP_Working_Paper_1_Juche_and_North_Koreas_Global_Aspirations_web.pdf.

4. Wertz D. DPRK Diplomatic Relations [Электронный ресурс] / D. Wertz, J. Oh, K. Insung. – 2016. – Режим доступа: https://www.ncnk.org/sites/default/files/issue-briefs/DPRK_Diplo_Relations_August2016.pdf.

***

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ»

Медяник Ганна Євгеніївна

студентка 3-го курсу факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: anna.medyanik.8@gmail.com

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Григоренко Я. О

Не одне сторіччя в історії людства не обійшлося без міжусобиць та конфліктів. Як би не було прикро це визнавати, але наше повноцінне існування не можливе без протиріч. З метою збереження миру та спокою не лише на внутрішньодержавному рівні, а й і на міжнародній арені, було створено певний механізм, метою якого стало врегулювання відносин між державами, здійснення цілей і задач зовнішньої політики держав, захист їх прав та інтересів мирним шляхом, тобто без застосування сили та примусу. Офіційна назва цього явища – дипломатія.

Дипломатія – засіб здійснення зовнішньої політики, внутрішнього регулювання держави, народної дипломатії, що являє собою сукупність невоєнних практичних заходів, прийомів і методів, застосовуваних з урахуванням конкретних умов і характеру розв'язуваних задач [2, с.103].

Останнім часом більшість політологів обговорюють проблему зростаючої нездатності держав адекватно реагувати на нові виклики сучасності. Під сумніви підпадає сама система міжнародних відносин, оскільки процеси глобалізації підривають фундамент суверенітету сучасних держав світу. З одного боку, взаємозалежність держав спонукає їх активніше реагувати на події в інших країнах, особливо на конфлікти. З іншого боку, розмивання державних кордонів підштовхує деякі національні рухи до сепаратизму. Сьогодні у світі є не мало національних утворень, які прагнуть досягти статусу держави [3].

Усі ці процеси безпосередньо призводять до утворення нових форм міжнародної діяльності. Наприклад, останнім часом фахівці у сфері дипломатії, такі як Сергій Грабовський, Марина Пирожук, Антон Бутейко та інші, все частіше вказують на появу такої нової форми діяльності, як «громадянська дипломатія» або «народна дипломатія», так як трансформація державного суверенітету та нові технології дозволяють непрофесійним дипломатам, таким як: неурядові організації, групи та індивіди, виходити на міжнародну арену, обходячи державний апарат

Отже, народна дипломатія – це соціальна діяльність, що здійснюється ініціативною групою людей, яка здійснює дипломатичні функції у

добровільному порядку. Це непрофесійна дипломатія, оскільки реалізовується групою людей або організаціями, які не мають політичних або економічних прав. Народна дипломатія виникає на основі ініціативи самого народу, що являє собою певну допомогу офіційним дипломатичним службам. Цей вид дипломатії – це самоуправління в громадянському суспільстві, що переслідує цілі мирного вирішення проблем, які виникли всередині держави або за її межами.

Народна дипломатія являє собою комплексне та багатогранне явище міжнародних відносин. Дипломатія цього виду сприяє врегулюванню міжнародних конфліктів, які є досить частим проявом міждержавної взаємодії [3]. У сучасних міжнародних відносинах народна дипломатія відіграє роль механізму, який спрямований на вирішення спорів на міжнародному рівні саме гуманним та ненасильницьким шляхом, використовуючи діалоги та компроміси, тверезо та чесно приймаючи до уваги інтереси зацікавлених сторін. Сьогодні дипломатія народних мас докладає неабияких зусиль у боротьбі з роззброєнням, виступає за створення загальної системи безпеки, висуває ідеї запобігання світової термоядерної та екологічної катастроф.

Все ж таки, чому народна дипломатія стала окремими явищем у відносинах міжнародного рівня? Чим саме вона відрізняється від звичної для нас традиційної дипломатії? Перш за все, відмінності в обох випадках вбачаються саме в процесі проведення зовнішньополітичної взаємодії: в межах офіційної дипломатії до справи долучаються офіційні вищі чиновники, в цей же час в межах народної дипломатії діють неофіційні представники, вчені, діячі мистецтв, бізнесмени, звичайні громадяни. Однак, без прямих відносин «народних дипломатів» з офіційною владою, буде досить складно досягти ефективного процесу взаємодії, який є життєво важливим. Більш того, налагоджені відносини між вищими чиновниками і представниками народної дипломатії є суттєвими для успіху тієї чи іншої зовнішньополітичної ініціативи. Додатковий і істотний аспект цих відносин вимагає, щоб «народні дипломати» мали кошти і здатність впливати на їх власні суспільства. Для того, щоб бути здатним впливати на політичні події, практикуючі «народні дипломати» повинні мати високий ступінь довіри в суспільстві. Участь посередника у врегулюванні конфліктів або непорозумінь міжнародного рівня вимагає, щоб безпосередньо посередник був надзвичайно добре обізнаним щодо переваг кожної зі сторін. Посередник може бути представником однієї з протиборчих сторін, або представником нейтральної сторони. В обох випадках посередник може бути або офіційний представник або представник народної дипломатії. Головна мета посередницької народної дипломатії в соціально-політичній, економічній, міжнародно-правовій та інших сферах [1, с. 89].

У більшості випадків, народна дипломатія не суперечить народній дипломатії, дипломатії офіційних представників держав, а навпаки, доповнює її, додає різноманітних форм міжнародного співробітництва. У сфері функціонування сучасної міжнародної політики народна дипломатія задіяна в багатоманітних сферах – окрім культурного співробітництва можна виділити туристичний обмін, спорт, взаємодія між містами.

Цікавим буде зазначення того факту, що однією із форм народної дипломатії є побратимські зв'язки між містами. Саме за ініціативою президента США Д. Езенхауера, який у 1956 році проголосив ініціативу «народної дипломатії», та за сприянням американської Національної ліги міст, була розроблена програма створення побратимських зв'язків між територіальними громадами. Зараз Міжнародна асоціація міст-побратимів (SCI), штаб квартира якої знаходиться у Вашингтоні, об'єднує більше, ніж 2100 муніципалітетів з 120 країн світу. Асоціація займається реєстрацією та координуванням побратимських зв'язків, а також багатосторонньою підтримкою вже існуючих програм та тих, які буду створені у майбутньому, в межах побратимського руху [3].

Прагнення щодо встановлення побратимських відносин між містами може йти від одного з основних центрів впливу – зі сторони місцевої влади, ділових кіл або різноманітних громадських організацій. Також у процесі пошуків міст-побратимів велику роль відіграє неформальне спілкування, наприклад, особисте знайомство глав держав міст або проведення спільних музичних фестивалів, спортивних змагань. Цей факт яскраво ілюструє те, що інститут побратимства являє собою форму вираження народної дипломатії, адже у здійсненні такої взаємодії приймає участь ініціативна група людей, яка здійснює дипломатичні функції у добровільному порядку [3].

Також можна додати, що ще одним проявом народної дипломатії виступає Комітет солдатських матерів та рух солдатських матерів, які займаються проблемою повернення солдат, які потрапили у полон в Афганській та Чеченських війнах в другій половині ХХ-го століття.

Цілями діяльності «народних дипломатів» являється лобювання інтересів громадян, вирішення першочергових питань, які самі чиновники або правлячі організації просто не в змозі вирішити. Звісно, народна дипломатія не здатна замінити або конкурувати на рівних з офіційною дипломатією через недостатню кількість ресурсів та політичної влади для реалізації значних змін. Проте, неформальні дії народних дипломатів, спільні переговори, діалоги та обговорення спільних проблем, звернення до широкої спільноти та ЗМІ, залучення організацій народної дипломатії до суспільно-політичних процесів

прийняття рішень у сфері політики – ці фактори здатні сприяти встановленню серйозніших та стабільних відносин між державами та регіонами, залучаючи у дані процеси місцеве населення.

Робота неурядових організацій та окремих «народних дипломатів» може бути більш ефективною, у тому випадку, якщо місцева бюрократія буде вбачати в організаціях даного виду повноцінних партнерів, а не просто відноситись до них, як до неспільних елементів в міждержавних та міжрегіональних відносинах. Тільки шляхом використання фактору співробітництва представників народної дипломатії з офіційними організаціями можна вирішити широку галузь проблем як в міжрегіональних, так і в міжнародних відносинах [1, с. 94].

Взаємодія правомірного характеру розширює можливості народної дипломатії, дозволяє представникам та організаціям за більшою ефективністю використовувати механізми та ресурси народної дипломатії. Головні фактори народної дипломатії – симпозіуми та переговори. Ці два види народної дипломатії сприяють встановленню взаєморозуміння. Проте, з метою закріплення успіху діяльності «народних дипломатів», вкрай необхідні налагоджена взаємодія з офіційними чиновниками задля того, щоб підписати підсумковий документ про співпрацю та подальші зовнішньополітичні наміри.

Головне випробування успіхів народної дипломатії відбувається саме на етапі підписання підсумкових документів, коли відповідальність за завершення досягнень народної дипломатії покладається на вищих чиновників.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби: Навчальний посібник / Б.І. Гуменюк. – К.: Либідь, 2004. – 248 с.
2. Матвієнко В. Н. Дипломатія: Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 214 с.
3. Мехдієв Е.Т. «Сучасна дипломатія: нові виклики» // Науковий журнал: Актуальні проблеми сучасної науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukarus.com/sovremennaya-diplomatiya-novye-vyzovy>

***

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЙ ЯЗЫК И ДИПЛОМАТИЧЕСКОЕ КРАСНОРЕЧИЕ

Моисеева Яна Юрьевна

студентка группы УМИ-11 факультета международных
экономических отношений и туристического бизнеса
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина
e-mail: yinyangyenny@gmail.com

Научный руководитель: преп. Федорова А.Ю.

Каждая профессия подразумевает наличие инструментария, необходимого для исполнения задач, которые ставит перед собой профессионал. Главный инструмент, посредством которого осуществляет свою деятельность дипломат – это слово. Именно слово, будь оно устным или письменным, играет исключительную роль в политических и, в частности, межгосударственных отношениях. А следовательно, и в дипломатической деятельности.

Еще древнегреческий оратор и философ Демосфен отмечал, что послы не имеют в своем распоряжении ни боевых кораблей, ни тяжелой пехоты, ни крепостей. Их единственное оружие – слова и благоприятные возможности, которые не должны быть упущены. Со времен Демосфена и до сегодняшнего дня дипломатический язык и дипломатическое красноречие являются актуальными аспектами дипломатической деятельности [1, с. 585].

Дипломатическое красноречие включает в себя множество форм, таких как речи для конференций, заседаний, речи для приёмов и визитов, дипломатическая переписка, документация и другие, которые требуют от дипломата конкретности, соблюдения такта, наличие чутья, различных профессиональных и личностных качеств. Для дипломатических документов крайне важно, помимо стилистического совершенства, чёткое отражение позиции и соответствие фраз вкладываемому в них смыслу, так как дипломат выступает не от собственного лица, а от лица своего государства. Дипломатическое красноречие уделяет особое внимание точности описаний, насыщенности текста, принимает во внимание исторические, культурные, этнические особенности партнёра. Дипломатические речи составляются с учетом специфики случая, инкрустируются подходящими образами из национальной и мировой литературы, уместными остротами, которые не должны задевать патриотических или личных чувств. И в то же время должны соответствовать цели и доносить смысл до адресата. В целом, способность передавать намерения, поддерживать интерес к заданной теме и создавать

позитивный образ представляемого государства с помощью словесных выражений и определяет дипломатическое красноречие [2, с. 126].

Примером пренебрежения нормами дипломатического красноречия может послужить противоречивое высказывание тогдашнего госсекретаря США, выдающегося американского дипломата Генри Киссинджера, на встрече 1973 года с премьер-министром Израиля, Голдой Меир. В ответ на просьбу Голды Мейер о помощи в вопросе еврейской эмиграции, Киссинджер ответил президенту Никсону следующее: «Эмиграция советских евреев не входит в список приоритетов американской внешней политики. И даже если их пошлют в газовые камеры, это не станет проблемой американцев, разве что гуманитарной» [3, с. 285].

Следует отметить, что понятие дипломатический язык имеет несколько определений. Во-первых, это непосредственно язык, на котором ведутся все дипломатические операции и документация. На данный момент не существует единого и обязательного языка, на котором велись бы межгосударственные дипломатические отношения (ранее преобладал французский). Во-вторых, это множество терминов и понятий, которые являются общепринятыми и образуют дипломатический словарь. Однако, удельный вес таких терминов в современной дипломатической практике невелик. Узбекистанский дипломат и политолог, Алишер Файз, дал такое определение дипломатическому языку: «...это средство выражения самой резкой мысли в самой учтливой форме для того, чтобы произвести самое резкое впечатление» [4, с. 135].

Что касается стилистики, как и многие другие отрасли, дипломатия имеет языковую специфику. Особенный интерес к языку и стилю дипломатических документов возникает в 60-х годах XX века, тем не менее в большинстве работ того времени язык дипломатических документов рассматривается как составная официально-делового стиля. Более поздние лингвистические исследования определяют дипломатический язык как подстиль в официально-деловом стиле, который функционирует в административно-правовой и общественных сферах. В целом дипломатический стиль является синкретическим и варьируется в зависимости от вида документа или цели выступления [5, с. 5].

Дипломатический язык как в вопросах внутренней, так и в вопросах международной политики, имеет некоторые признаки эпистолярного стиля; отличается от публицистического, часто экспрессивного и весьма нелаконичного; имеет отличия и от литературного, наполненного образами и более свободного в средствах выразительности, несмотря на то, что в истории зафиксировано немало случаев, когда высоко квалифицированные дипломаты совмещали свою работу с писательской деятельностью. Хорошее владение

литературным языком и фундаментальные знания в области литературы, безусловно, помогают дипломату.

К примеру, афоризмы, принимая во внимание то, что текст дипломатической направленности не должен изобиловать ими, как литературное произведение, могут возыметь в дипломатическом документе положительный смысловой и словесный эффект. Так же часто используются поговорки и пословицы, неизбитые образы и крылатые выражения в умеренном количестве. Доказательством является положение, выдвинутое российским дипломатом Александром Горчаковым в депеше русским дипломатическим представителям за границей после заключения Парижского трактата 1856 года, которое охарактеризовало дальнейшую внешнюю политику России. Оно гласит: «Говорят, Россия сердится. Россия не сердится. Россия сосредоточивается» [4, с. 138].

Немецкий политолог Х. Вильдер в книге «Техника дипломатии», напротив, охарактеризовал дипломатический стиль таким образом: «Дипломатический стиль должен отличаться прежде всего простотой и ясностью; под этим подразумевается не простота ремесленного способа выражения, а классическая форма простоты, которая умеет выбирать для каждого предмета единственное подходящее при данных обстоятельствах слово». Однако такое мнение скорее применимо к части дипломатического документа, которая несет в себе главную смысловую нагрузку, факты. Такие части подвергаются типологии, с целью упрощения их восприятия. К специфике аргументационной части оно применимо в меньшей мере, так как определенные категории дипломатических документов направлены на широкую аудиторию [4, с. 136].

К этой категории можно отнести взаимодействие дипломатов со СМИ, когда от их выступления, а в частности, удачных, осторожных и понятных широким массам формулировок, зависит поддержание позитивного имиджа государства в глазах населения и международной общественности. В таком случае, дипломат задействует приёмы дипломатического красноречия, профессиональные и личностные качества в равной степени, как и на официальных мероприятиях или в межгосударственной дипломатической переписке [6, с. 227].

Подводя итоги, можно утверждать, что дипломатическое красноречие – это важный профессиональный навык, который может быть приобретен с помощью длительной и качественной подготовки, и требует от дипломата соблюдения немалого количества факторов. Дипломатический язык специфичен и имеет стилистические отличия, насыщен профильной

термінологією на ряду з особливостями, заимствованими з інших стилів. От того, наскільки вільно і всебічно дипломат володіє дипломатичним красномов'ям і мовою, во багато залежить успіх зовнішньої і внутрішньої політики держави, яке він представляє.

Список використаних джерел:

1. Радцига С. І. Демосфен. Речі / С. І. Радцига. – Москва: Академія Наук СРСР, 1954. – 608 с.
2. Куньч З. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно-ділового стилю / З. Куньч, М. Куньч. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – №26. – С. с. 121–126.
3. Оми М. Racial Formation in the United States / М. Оми, Х. Уинант. – Аbingтон: Routledge, 2015. – 330 с.
4. Ковалев А. Н. Азбука дипломатії / А. Н. Ковалев. – Москва: Міжнародні відносини, 1965. – 248 с.
5. Пазинич О. М. Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.15 "загальне мовознавство" / Пазинич Оксана Миколаївна – Київ, 2001. – 17 с.
6. Фельтхем Р. Настольна книга дипломата / Ральф Фельтхем. – Минск: Нове знання, 2004. – 304 с.

КОРЕЙСЬКА ПРОБЛЕМА: ВАЖЛИВІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Мусяка Валерія Олександрівна

студентка 3 курсу групи УП-32 кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
e-mail: lerkamus@gmail.com

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Файєр О.А.

Серед актуальних проблем сучасного світу «Корейська проблема» займає особливе місце, будучи комплексною і багатовимірною. Її комплексність полягає в тому, що, крім проблеми ідеологічного і політичного розділення корейського народу, вона включає проблеми денуклеаризації Корейського півострова і ракетно-ядерної програми Північної Кореї.

Комплексний характер має і склад учасників переговорного процесу. Він представляє собою «шестисторонній механізм» врегулювання ядерної проблеми Корейської Народно-Демократичної Республіки, включаючи три

країни-постійні члени Ради Безпеки ООН (США, КНР, Росія) і Японію, чотири ядерні держави (США, Росія, КНР, КНДР), три найбільші військові потуги (США, Росія, КНР), а також три найбільші економіки світу (США, КНР, Японія) [2].

Глобальність проблеми полягає в тому, що вона є загрозою режимам нерозповсюдження та скорочення ядерної зброї і зброї масового знищення. Ситуація в КНДР слугує негативним прикладом для країн, що бажають розпочати розробку власної ядерної зброї. Регіональний вимір проблеми полягає у відсутності надійних механізмів безпеки в Східній Азії (СА) і субрегіоні Північно-Східної Азії (ПСА), а також в необхідності нейтралізації ракетно-ядерної програми Північної Кореї.

Головним зовнішньополітичним інструментом КНДР після 1992-93 рр. стала ядерна програма, яка розпочалася наприкінці 1950-х років [1].

Ядерна зброя необхідна КНДР з трьох причин:

- по-перше, ядерна зброя є ефективним засобом стримування. Північнокорейське керівництво має всі підстави вважати, що тільки наявність ядерної зброї може зняти загрозу зовнішньої агресії, яка для КНДР є цілком реальною.

- по-друге, ядерна зброя є важливим засобом дипломатичної гри, і може бути використана з метою отримання іноземної допомоги.

- по-третє, ядерна зброя сприяє внутрішньополітичній легітимізації режиму і збільшує його популярність в країні, а також дозволяє пояснювати населенню економічні труднощі.

З початку 1990-х рр. північнокорейська дипломатія активно використовує ядерну зброю як об'єкт дипломатичного торгу – причому одним з головних суб'єктів цього торгу виступають США. Першим і, можливо, найбільш успішним проявом такої тактики стала Женевська угода 1994 року.

У цих умовах перед північнокорейськими дипломатами постали цілком нові завдання. Головною метою керівництва КНДР в останні два десятиліття є боротьба за збереження північнокорейської державності (і невіддільна від неї боротьба за збереження існуючого режиму). З іншого боку, ще більш важливою стала задача отримання іноземної допомоги. Рішення останнього завдання ускладнилося тією обставиною, що в нинішніх умовах у КНДР практично не залишилося союзників, так що мова йде про отримання допомоги від країн, які по відношенню до КНДР займали ворожу позицію [3].

Як відомо, Північна Корея провела перші три підземні ядерні випробування в 2006, 2009 і 2013 роках, кожного разу провокуючи санкції з боку Ради Безпеки ООН. У грудні 2015 року північнокорейський лідер Кім Чен

Ин заявив, що країна має потенціал для створення водневої бомби, пристрою значно більшої потужності, ніж звичайна атомна бомба, що випробовувалася раніше.

Ще одне випробування було здійснено 6 січня 2016 року на ядерному полігоні Пангірі та викликало землетрус магнітудою 4.9. Схожа картина спостерігалася 12 лютого 2013 року, коли КНДР провела випробування ядерної бомби, тоді було зафіксовано землетрус магнітудою 5,1. За оцінками представників Південної Кореї, потужність вибуху в 2013 році склала 6-9 кілотонн тротилу. Хоча Північна Корея оголосила, що 6 січня 2016 було проведено успішне випробування прототипу водневої бомби, міжнародні експерти та урядовці Південної Кореї висловили сумніви через порівняно невелику потужність вибуху [4].

3 вересня 2017 року Північна Корея провела шосте ядерне випробування. Першою про це повідомила Кореїнська метеорологічна адміністрація. Міністерство закордонних справ Японії також дійшло висновку, що Північна Корея провела ядерне випробування. Геологічна служба США повідомила про землетрус в 6,3 балів недалеко від північнокорейського ядерного полігону Пунгері, який на думку південнокорейських органів був спровокований ядерними випробуваннями [4].

Північна Корея підтвердила, що вона провела випробування термоядерної бомби, яка може бути встановлена на міжконтинентальну балістичну ракету (МБР) з великою руйнівною силою.

12 вересня Рада Безпеки ООН схвалила санкції відносно Північної Кореї в рамках яких заборонила КНДР імпортувати зріджений природний газ і конденсат, експортувати текстиль, а також заборонила будь-якій країні видавати нові дозволи на роботу для північнокорейських робітників, ввела обмеження на закупівлю Пхеньяном нафтопродуктів до двох мільйонів барелів в рік і імпорт сирої нафти на рівні останніх 12 місяців.

14 вересня в відповідь на посилення санкцій ООН влада КНДР зробили заяву, що загрожує ядерним ударом США, Японії і Південної Кореї та вимагає розпуску Ради безпеки ООН, так як «Рада Безпеки ООН перетворилася на інструмент, який служить США і слідує тільки їх інструкціям». На наступний день санкції проти КНДР ввів і Європейський союз [5].

17 вересня постійний представник США при ООН Ніккі Хейлі заявила, що Північна Корея може бути знищена, якщо Сполученим Штатам доведеться захищатися або захищати своїх союзників.

18 вересня про готовність знищити Північну Корею заявив також президент США Дональд Трамп, виступаючи на сесії Генеральної асамблеї

ООН, хоча, за словами Трампа, він сподівається що «до цього не дійде». Трамп також закликав всі країни відмовитися від будь-якої підтримки північнокорейського режиму.

30 вересня санкції проти КНДР ввів уряд КНР. Було прийнято рішення про закриття всіх представництв північнокорейських компаній в Китаї і припинення поставок нафти і газу в КНДР.

10 жовтня до розширення санкцій приєднався Євросоюз. Через чотири дні санкції проти КНДР також ввела Росія .

Глава дипломатії Євросоюзу Федеріка Могеріні заявила, що ситуація навколо КНДР виключає військові дії по відношенню до Північної Кореї. «Це повинно вирішуватися мирним шляхом, оскільки ми ніколи не говоримо про руйнування країн», – підкреслила вона, виступаючи в США. Раніше американський лідер Дональд Трамп заявив, що Сполученим Штатам не залишиться нічого іншого, крім як знищити КНДР, якщо вона буде створювати загрозу [5].

У Вашингтоні не виключають можливості проведення прямих переговорів з КНДР, але готові до гіршого. Про можливість діалогу з Північною Кореєю повідомив заступник держсекретаря Джон Салліван після зустрічі з японським колегою Сінсуке Сугіямою.

Джон Салліван, заступник держсекретаря США: «У кінцевому підсумку ми не виключаємо можливість переходу до прямих переговорів. Ми сфокусовані на дипломатичних зусиллях по вирішенню проблеми, створеної КНДР. Однак ми все ж повинні разом з нашими союзниками: Японією, Південною Кореєю та іншими, бути готові до гіршого, якщо дипломатія не дасть результату» [3].

Сінсуке Сугіяма, заступник міністра закордонних справ Японії сказав: «Уряд Японії вважає, що зараз немає умов для діалогу з Північною Кореєю. Ми вважаємо, що в нинішніх умовах слід в усіх напрямках посилювати тиск на Північну Корею, координуючи політику в тому числі з Китаєм і Росією ».

Отже, «Корейська проблема» потребує швидкого вирішення. При цьому очевидно, що врегулювання ситуації на Корейському півострові з огляду на небезпечність ядерної проблеми можливо тільки політико-дипломатичним шляхом. Для налагодження діалогу між всіма зацікавленими сторонами, перш за все, необхідно знизити загальну напруженість.

Складність ситуації полягає в тому, що Пхеньян добровільно не відмовиться від використання ядерної зброї, так як вбачає в ній єдиний захист. А початок збройного конфлікту призведе до незворотних наслідків.

Література:

1. Курнишова Ю., Кузнецов В. Проблеми формування регіональної системи безпеки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні // Стратегічні пріоритети. – 2013. – №4. – С.166-171.
2. Пак Сан Хун Сравнительный анализ подходов участников шестисторонних переговоров по ядерной программе КНДР. // Дипломатическая служба. – 2012. – № 5. – С.28-34.
3. Веб-сайт інформаційного агентства BBC – www.bbc.com/news/world-asia-pacific.
4. Kim Jong-un claims successful hydrogen bomb test. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/en/kim-jong-un-claims-successful-hydrogen-bomb-test/a-40342584>
5. Nuclear test conducted by North Korea, country claims; South Korea responds with drills. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edition.cnn.com/2017/09/03/asia/north-korea-nuclear-test/index.html>

***

РОЗВИТОК ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ЧИННИК ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Навроцький Олексій Олексійович

аспірант юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

e-mail: navrotskyu@binar.com.ua

У 1991 р. Україна на весь світ офіційно задекларувала позицію, у відповідності до якої діти і дитинство є особливим об'єктом охорони у державі і включилася у роботу провідних міжнародних інституцій, які займаються забезпеченням прав дітей. З того часу одним із головних завдань національної дипломатії стало налагодження відносин з провідними міжнародними інституціями з метою запозичення і перспективного впровадження світових стандартів забезпечення прав дитини в умовах національної правової системи України. Результатом зусиль української влади на дипломатичному фронті стало приєднання України до багатьох міжнародних документів з питань прав дитини.

Так, Україна, ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини 27 лютого 1991 року, взяла на себе великі зобов'язання щодо забезпечення прав дитини [1]. На основі положень Конвенції був покладений початок розробці

національного законодавства про права дітей. Так, в нашій країні основним законом, спрямованим на забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і всебічний розвиток є національне законодавство про охорону дитинства. Крім того, права дитини виділені окремими статтями Сімейного, Цивільного, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, а також регулюються значною кількістю законодавчих актів, положення яких будуть більш детально проаналізовано у наступному підрозділі роботи. На сьогодні різні державні інституції та міністерства покликані відповідати за дотримання прав дитини в Україні. Багато зусиль також докладають громадські організації, які працюють у сфері захисту прав дитини, щоб кожна дитина почувала себе повноцінним членом суспільства.

Разом із тим, на експертному рівні констатуються деякі системні проблеми повноцінного забезпечення прав дитини в Україні. Так, за даними Українською Гельсінською спілкою з прав людини, яка у 2016 р. підготувала проміжну доповідь про виконання Україною Конвенції ООН про права дитини за період 2012-2016 рр. національне законодавство України з питань забезпечення прав дитини, що передбачені Конвенцією ООН про права дитини розвивається повільно, здебільшого через прийняття різноманітних державних програм [2]. Такі програми фінансуються за залишковим принципом, на практиці це відображається у тому, що бюджет програм затверджується із запізненням та наявним дефіцитом. Ще однією проблемою є те, що не всі завдання, які поставлені в Національних планах враховуються під час планування заходів на їх виконання. На місцевому рівні відповідними органами та установами розробляються плани заходів, що направлені на виконання відповідних програм. Треба зазначити, що на відміну від національного рівня більшість програм затверджується у першому кварталі на поточний період, а також навіть існує практика коли заходи затверджуються на період у кілька років. Проте, в кожній області різний підхід до планування. В деяких областях відсутнє планування фінансування, за прикладом плану заходів центральних органів виконавчої влади. Тобто, підхід до реалізації програм є формальним, а в деяких випадках – декларативний.

Разом із тим, дотримання прав дитини є одним із пріоритетних напрямів роботи Уповноваженого з прав людини. У структурі Секретаріату Уповноваженого створено відповідний структурний підрозділ з питань дотримання прав дитини, до повноважень якого віднесені питання щодо моніторингу стану дотримання в Україні прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та підготовка пропозицій

Уповноваженому з прав людини щодо вжиття актів реагування з метою запобігання порушенням прав дитини або сприяння їх поновленню. За роки існування інституту Уповноваженого з прав людини у 2013 році Україна вперше в історії стала членом Європейської мережі омбудсменів з прав дітей (ENOC).

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй «Про права дитини» від 20.11.1989 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України// Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021

2. Проміжна доповідь Української Гельсінської спілки з прав людини про виконання Україною Конвенції ООН про права дитини (за період 2012-2016 рр.). – Українська Гельсінська спілка з прав людини.: видавництво проекту «Права людини понад усе». – 2016– 45 с.

***

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Наливкин Богдан Алексеевич

студент группы УМИ-12

кафедры международных отношений,

международных информации и безопасности

Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина

e-mail: nalivkin.bog@gmail.com

Научный руководитель: преп. Фёдорова А.Ю.

Исторически первой формой внешних экономических контактов была торговля. Необходимость регулирования торговли между государственными образованиями привела к появлению торговой дипломатии. Тем не менее, в связи с развитием международных экономических отношений и появлением новых институтов торговая дипломатия перестала быть тождественной экономической. Торговая дипломатия государства решает вопросы, связанные с торговой политикой государств, и включает в себя обсуждение возможности и условий доступа товаров и услуг на внутренние рынки государств, с которыми ведутся переговоры, а также обеспечивает доступ товаров и услуг этого государства на свой внутренний рынок.

За все время существования такого понятия как экономическая дипломатия сформировалось много толкований. Некоторые эксперты считают, что она является самой важной составляющей международных отношений. По

мнению доцента Южно-Уральского государственного университета Л. М. Батурина, фактор силы в отношениях между государствами в последнее время уступает экономическим факторам, в связи с чем роль экономической дипломатии в наши дни выше, чем когда-либо [6].

Французский экономист и дипломат Ги Каррон де ла Каррьер считает, что экономическая дипломатия является единственным эффективным методом влияния на экономические отношения между государствами, в то время как политические рычаги влияния на экономику показывают себя как ненадежные. При этом он не отрицает эффективность влияния экономической дипломатии на политику и отношения между государствами [3].

В свою очередь, профессор Высшей школы экономики М. В. Братерский определяет экономическую дипломатию как совокупность экономических методов достижения политических целей, то есть видит ее как набор инструментов. По его мнению, такие методы экономической дипломатии, как санкции, популярные в современных международных отношениях, не являются эффективными, в связи с чем традиционную систему экономической дипломатии в скором времени ожидает кризис [4].

Исходя из вышеперечисленного можно сделать вывод, что экономическая дипломатия – это элемент внешней политики государства который сосредоточен на представлении экономических интересов страны на мировой арене и реализации национальных экономических планов. Кроме этого, это взаимосвязанная и общая деятельность органов государственного управления и разноуровневых предпринимательских структур и финансово-экономических учреждений, направленная на отстаивание национальных экономических интересов, обеспечением конкурентных преимуществ и создание благоприятных условий во внешнеэкономической деятельности с использованием дипломатических механизмов и инструментов [5].

Таким образом, понятие экономической дипломатии шире с точки зрения ее целей, круга решаемых вопросов и, как следствие, средств и методов, нежели торговая дипломатия.

К целям экономической дипломатии относятся [1]:

- 1) развитие конкурентоспособной рыночной экономики;
- 2) анализ состояния и уровня эффективности внутренней экономической политики стран-партнеров;
- 3) сбалансирование мировой экономики.

Функции экономической дипломатии охватывают многообразие торговой, экономической, научно-технической, исследовательской, политической деятельности, включая:

- анализ экономического и финансового положения других стран;
- установление контактов и связей с их деловыми кругами и фирмами;
- изучение состояния рынков различных товаров, цен;
- разработку и осуществление мер по продвижению собственного экспорта;
- участие в деятельности экономических органов ООН и других международных организаций;
- разработку соответствующих международных договоров.

Дипломатическая миссия является основной структурной единицей в предоставлении своему государству информации об основных принципах, структуре и тенденциях развития экономики страны пребывания, ее планов и программ, валютно-финансового состояния, развития внешнеэкономических связей, конъюнктуры рынков товаров и услуг; её экспортного и импортного потенциала, о запросах прямых инвестиций в экономику страны, собранной через официальные источники, к которым миссия имеет непосредственный доступ. Все это позволяет создать потенциал для дальнейшего экономического сотрудничества.

Для достижения всех целей экономической дипломатии необходимо придерживаться проверенных методов развития экономической дипломатии. К ним относятся:

1) Метод создания директив для присутствия на рынке

Одной из главных задач дипломатических миссий является содействие участникам внешнеэкономических отношений своей страны в их работе на рынках страны пребывания, защита и осуществление контроля над соблюдением интересов страны в процессе их деятельности и ее координация без вмешательства в их хозяйственную деятельность; представление своего государства как страны, чье финансовое, экономическое и политическое положение позволяет рассматривать ее в качестве надежного партнера в области внешнеэкономической деятельности, оказывать содействия своим участникам внешнеэкономической деятельности в ее осуществлении, организовывать переговоры, конгрессы, семинары, круглые столы, выставки; прорабатывать поступающие предложения своих предприятий по организации экспорта, импорта товаров и услуг, инвестиционных запросов и предложений, оказывать им консультационно-информационные услуги, использовать местных экспертов для анализа экономики и рынка, где соответственно требуются специальные знания, которых может не иметь профессиональный дипломат.

2) Метод сыгранности

Дипломаты это «отряд особого назначения», их работа требует командной игры для решения главных политических и экономических задач в стране пребывания, для этого нужно использовать ведущих специалистов, аналитиков и экспертов для анализа политической и общественной жизни страны пребывания. Основой такой сыгранности является глава дипломатической миссии, обладающий опытом и желанием работать, будучи открытым к применению инновационных дипломатических механизмов, гармонизирующий направление и цели дипломатической миссии с текущей ситуацией и потребностями, и выполняющий основные задачи по созданию положительного имиджа своей страны, способствующий содействию дальнейшего развития двусторонних политических и торгово - экономических связей, улучшению структуры взаимной торговли, реализации новых перспективных направлений деятельности дипломатической миссии.

3) Аналитический метод

Заключается в сборе соответствующим ведомством информации об экономической ситуации в целевой стране, о структуре и степени открытости её рынка, инвестиционном климате, структуре импорта и экспорта и т. д. Анализ всей вышеперечисленной информации позволяет выстроить стратегию взаимодействия с данным государством [2].

Таким образом, экономическая дипломатия является основной составляющей внешней политики государства, которая влияет на достижение полезных торгово-экономических связей страны на мировом рынке. В наше время экономическая дипломатия имеет даже больший потенциал влияния, чем военная сила.

Список использованной литературы:

1. Фліссак К. А. Економічна дипломатія / Констянтин Андрійович Фліссак. – Тернопіль, 2013. – 440 с. – (Новий колір).
2. Баранай П. Современная экономическая дипломатия / Баранай Павол, 2009. – 10 с.
3. Ги Каррон де ла Каррьер. Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок / Ги Каррон де ла Каррьер. – Москва, 2003. – 294 с. – (РОССПЭН).
4. Братерский М.В. Расцвет экономической дипломатии, надолго ли? / Братерский Максим, 2014 г. – 9 с.
5. Зонова Т. В. Экономическая дипломатия / Татьяна Владимировна Зонова. – 2005. – 54–62 с.
6. Батурич Л. М. Экономическая дипломатия в мировой политике: история и современность / Леонид Михайлович Батурич. – 2014. – 6 с.

***

ЯДЕРНОЕ ПРОТИВОСТОЯНИЕ США И КНДР: ПОПЫТКИ ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО УРЕГУЛИРОВАНИЯ КОНФЛИКТА

Ольшевская Анастасия Вячеславовна

студентка 2-го курса

кафедры туристического бизнеса и страноведения

Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

e-mail: anastasia.olshevskaya13@gmail.com

Научный руководитель: к.ист.н., доцент Онацкий М. Ю.

Одной из наиболее острых проблем, угрожающих миру и в частности стабильности в регионе Восточной Азии, является северокорейский ядерный вопрос, который стал одним из ключевых в мировой политике после распада биполярной системы международных отношений. Важную роль в сложившейся ситуации играет Америка, поскольку от её действий зависит дальнейшее развитие событий. Стоит заметить, что в нынешних отношениях США и КНДР наблюдается нарастание напряжения, что имеет под собой определенную предысторию.

От Ким Чен Ына, пришедшего к власти в 2011 г., ожидалось существенные изменения во внешнеполитическом курсе страны. В частности, возлагались надежды на потепление дипломатических отношений с США. Первые шаги, осуществленные новым руководством Северной Кореи, в определенной степени действительно оправдывали ожидания. Так, в феврале 2012 г. были восстановлены двусторонние контакты. Следующим шагом стало заключение договоренностей касательно широкомасштабной гуманитарной помощи со стороны США в обмен на замораживание ракетно-ядерной программы и допуск международных экспертов на ядерные объекты КНДР. Следствием этих соглашений стал новый этап переговоров по вопросам ядерной проблемы на Корейском полуострове [8, с. 4].

Однако в том же году договоренность была нарушена. 12 декабря Пхеньян произвел успешное испытание ядерной ракеты. Этот шаг был расценен ООН как нарушение со стороны Северной Кореи достигнутых ранее договоренностей. В ответ, в январе 2013 г. Совбез ООН при единогласной поддержке всех его членов, включая Китай и Россию, принял решение об усилении санкций против КНДР [9, с. 8]. Кроме того, военно-морские маневры, которые регулярно проводятся США в акватории Тихого океана, стали сопровождаться демонстрацией стратегического вооружения и заявлением военного командования о готовности его применить.

Очередное обострение произошло в январе 2016 г. Причиной стало проведение в КНДР в течение восьми месяцев 2016 г. двух ядерных испытаний (6 января и 9 сентября). Таким образом, КНДР четко давала понять, что планирует и дальше развивать свою ядерную программу, не обращая внимания на международное давление. Пятое по счету ядерное испытание КНДР вызвало резкое осуждение в мире, в том числе и в России. Впервые официальная Москва охарактеризовала ядерные испытания КНДР как «опасную авантюру» [2].

Своего пика противостояние на Дальнем Востоке достигло летом 2017 г. Первой причиной стал запуск КНДР баллистической ракеты, которая пролетела над японским островом Хоккайдо. Второй причиной стало заявление в начале августа 2017 года о том, что она разрабатывает план пуска баллистических ракет в район американского острова Гуам, на котором расположены две базы ВВС США. В ответ на это Совет безопасности ООН принял новые санкции, касающиеся ограничения экспорта северокорейской продукции, а Д. Трамп и Си Цзиньпин призвали КНДР прекратить провокации. Это требование было зафиксировано в официальном заявлении Белого дома, но не возымело должного эффекта. 3 сентября Северная Корея провела испытание водородной бомбы. Данные обстоятельства привели к резкому обострению ситуации в регионе. В ответ на указанные действия Северной Кореи руководство США и Южной Кореи заявило о возможности реализации силового варианта в отношении КНДР, что, в свою очередь, увеличило риск перерастания политического конфликта в вооруженный [3].

В начале ноября 2017 г. американский президент посетил Токио и Сеул, где сделал жесткие заявления о неприемлемом поведении Северной Кореи и о готовности «полностью уничтожить КНДР, если эта страна нападет на США или на кого-то из американских союзников». Одновременно с этим он также призвал лидеров других государств способствовать изоляции КНДР и лишить республику поддержки в любой форме. В то же время, выступая в парламенте Южной Кореи, Трамп подчеркнул, что готов встретиться с Ким Чен Ыном, если это потребуется. Ответ Пхеньяна не заставил себя ждать. Министр иностранных дел КНДР заявил, что, угрожая полностью уничтожить КНДР в случае атаки с его стороны, президент США «зажег фитиль войны» на Корейском полуострове. Он добавил, что США должны действовать разумно и прекратить провоцировать Северную Корею [5].

Следствием обострения ситуации стало усиление санкций со стороны США в отношении КНДР. 20 ноября 2017 г. в Белом доме было проведено совещание, в ходе которого Д. Трамп сделал заявление о том, что внес

Северную Корею в список стран-спонсоров терроризма. В частности, он обвинил Пхеньян в спонсировании террористов за рубежом, что, по мнению американского президента, должно повлечь введение дополнительных санкций против КНДР [7]. Официальная реакция Пхеньяна появилась спустя два дня после данного заявления. Северная Корея назвала такое решение Вашингтона серьезной провокацией и пообещала продолжать развивать свои ядерные и ракетные программы в качестве сдерживающего фактора в противовес США [10].

Наряду с военным и политическим давлением США и их союзники, в первую очередь Республика Корея и Япония, пытаются усилить введенные в отношении КНДР международные санкции, в том числе при помощи дополнительных ограничительных мер экономического характера, которые вводятся в одностороннем порядке. Суть указанных мер заключается в попытке заблокировать всю внешнюю торговлю КНДР и полностью изолировать эту страну от системы международных расчетов [3].

Одновременно Соединенные Штаты продолжают попытки решить проблему дипломатическим путем. США не снимают с повестки дня возможность прямых переговоров с КНДР. Главное требование администрации Трампа заключается в том, чтобы Северная Корея в одностороннем порядке прекратила разработку ядерной межконтинентальной баллистической ракеты, которая могла бы долететь до материковой части США. Пхеньян же согласен продолжить переговорный процесс по данному вопросу лишь после того, как Соединенные Штаты прекратят оказывать активное давление на КНДР [6].

В ответ госсекретарь США Р. Тиллерсон заявил о наличии у Вашингтона дополнительных каналов для переговоров с Пхеньяном. В частности к переговорному процессу США стремятся привлечь Китай и Россию с целью оказания воздействия на КНДР. Так, в начале ноября 2017 г. Д. Трамп посетил с официальным визитом Пекин, где важной проблемой для обсуждения также стала ядерная программа КНДР. При этом Трамп стремился убедить китайское руководство в необходимости усилить давление на Пхеньян [1, 6]. Кроме того, 21 ноября состоялся телефонный разговор между В. Путиным и Д. Трампом, в ходе которого президенты обменялись мнениями о положении дел на Корейском полуострове, подчеркнув целесообразность поиска решения проблемы дипломатическими средствами [4].

Несмотря на острую фазу противостояния, основной целью «кампании мирного давления» со стороны Соединенных Штатов выступает в первую очередь денуклеаризация КНДР. При этом, США официально заявляют о том, что не заинтересованы в смене режима или ускоренном объединении Кореи [3].

Приведенный выше материал позволяет сделать следующие выводы. США готовы вести диалог с КНДР, при этом для урегулирования конфликта используются различные механизмы – от прямых дипломатических контактов до военно-морских учений в Тихоокеанском регионе. Вместе с тем США и их союзники в лице Японии и Южной Кореи готовы к силовому сценарию развития событий в случае если дипломатические усилия не принесут необходимых результатов. Однако при этом следует учитывать то, что любые варианты действий, предполагающие нанесение первого удара, сопряжены с риском ответных мер КНДР против Южной Кореи и дислоцированных там 28 тыс. американских военных. В этом случае в конфликт окажется втянут весь регион и противостояние может перерасти в ядерную войну. Обеим сторонам необходимо принять меры для снижения напряженности, не используя силовые методы. От решения этого конфликта без преувеличения зависит судьба всего человечества.

Список использованных источников:

1. В Пекине Трамп попытается убедить китайское руководство в необходимости усилить давление на Северную Корею [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://fakty.ua/249859-v-peki-ne-tramp-popytaetsya-ubedit-kitajskoe-rukovodstvo-v-neobhodimosti-usilit-davlenie-na-severnuyu-koreyu>.

2. Заявление МИД России 09.09.2016 [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2427373.

3. Противостояние между США и Северной Кореей постепенно усиливается [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://www.golos-ameriki.ru/a/us-north-korea/4072031.html>.

4. Путин и Трамп обсудили ситуацию в Сирии, на Украине и Корейском полуострове [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://eadaaily.com/ru/news/2017/11/21/putin-i-tramp-obsudili-situaciyu-v-sirii-na-ukraine-i-koreyskom-poluostrove>.

5. Пхеньян ответил на угрозу Трампа «полностью разрушить» КНДР в случае атаки на США [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://www.golos-ameriki.ru/a/cn-us-nokor/4066302.html>.

6. США готовы к прямым переговорам с Северной Кореей [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://www.segodnya.ua/world/usa/ssha-gotovy-k-pryamym-peregovoram-s-severnoy-koreey-amerikanskiy-diplomat-1064382.html>.

7. Трамп включил КНДР в список стран-спонсоров терроризма [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://fakty.ua/250775-tramp-vklyuchil-kndr-v-spisok-stran-sponsorov-terrorizma>.

8. Жебин А. С. Северная Корея: бомбы, ракеты, санкции / А. С. Жебин // Азия и Африка сегодня. – 2017. – №1. – С. 2–9.

9. Русаков Е. М. Пхеньян: головокружение от ядерных успехов / Е. М. Русаков // Азия и Африка сегодня. – 2013. – №7. – С. 7–15.

10. North Korea Accuses Trump of a ‘Serious Provocation’ [Electronic resource] – Way of access: <https://www.nytimes.com/2017/11/22/world/asia/north-korea-trump-terrorism.html>.

***

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ»

Павлова Тетяна Сергіївна

студентка кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: pavlita@ukr.net

Науковий керівник: д.політ.н., проф. Шамраєва В.М.

Публічна дипломатія являє собою актуальне питання для керівництва всіх розвинених країн світу, оскільки містить в собі зусилля уряду, спрямовані на розкриття світу зовнішньої політики, що ними проводиться, і більш глибоке ознайомлення з нею світового співтовариства. Саме тому, у першу чергу, найважливішим науковим завданням є визначити сутність публічної дипломатії.

Проблематикою визначення основних підходів до тлумачення поняття «публічної дипломатії» займалися такі науковці як: Лукин А. В., Плавшак К., Грегори Б., Гуцал С. А., Кашлев Ю. Б., Манжуліна О. А. [1, 2, 4].

У результаті проведеного аналізу стану розробки обраної проблематики у вітчизняній та закордонній політичній науці, автор обрав за мету – розкриття сутності та визначення всеохоплюючого поняття «публічної дипломатії», як самостійної галузі державної політики на міжнародній арені.

Найбільш усталене визначення дипломатії розміщено в Оксфордському словнику англійської мови: «Дипломатія – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують послы й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата» [5].

В рамках такого розуміння ми можемо знайти також концепцію публічної дипломатії. У двох найбільш часто використовуваних визначеннях під публічною дипломатією розуміють спосіб, яким уряд і приватні особи та групи

можуть прямо або побічно впливати на громадські думки і позиції, які безпосередньо впливають на зовнішньополітичні рішення іншого уряду. Публічна дипломатія розширює сферу традиційної дипломатичної діяльності: від сфери «високої політики» з різних питань і аспектів повсякденного життя та від «закритої» сфери урядів та дипломатів щодо нових учасників і цільових груп, тобто окремих осіб, груп і установ, які вступають в міжнародну і міжкультурну комунікаційну діяльність і впливають на політичні відносини між країнами [4].

Мета публічної дипломатії – пояснення політичних дій на території своєї держави та на міжнародній арені на користь урядової політики, а також представлення своєї нації перед зарубіжними громадськими організаціями. Стратегічна публічна дипломатія визначається як дипломатична діяльність «уряд – народ» (уряд – громадськість), яка включає в себе зусилля уряду зі здійснення впливу на громадську думку та еліти в іншій країні, а також через це і зовнішньополітичні дії цільової країни [4].

Термін "публічна дипломатія" часто плутають з пропагандою. Насправді публічна дипломатія полягає у побудові відносин: розумінні потреб інших країн, культур та народів, повазі наших поглядів, виправленні неправильних уявлень, пошук районів, де ми можемо знайти суспільство зі спільними проблемами та інтересами. Різниця між державною та традиційною дипломатією полягає у тому, що публічна дипломатія включає в себе набагато ширшу групу людей з обох сторін, і більш широкий спектр інтересів, які стосуються не тільки урядових питань. Публічна дипломатія ґрунтується на твердженні, що імідж та репутація держави – це суспільні блага, які можуть створити як сприятливі так і небажані умови для міжнародного відносин. Робота над конкретними питаннями в цій сфері миттєво відображається на репутації держави [3].

Публічна дипломатія – відносно молода, хоча і популярна сфера вивчення міжнародної політики. Практика публічної дипломатії або дипломатичної взаємодії з людьми передувала залученню інтеграції її термінології у роботу уряду та міністерства закордонних справ. Громадська дипломатія, як практика і сфера вивчення, схильні до більш широких змін, що відбуваються в дипломатії, міжнародних відносинах і суспільстві. Зазвичай, публічна дипломатія вважається відмінною від традиційної урядової дипломатії, оскільки вона привертає недержавні суб'єкти. В останні десятиліття публічна дипломатія стає все більш важливою в практиці дипломатичної діяльності держави. У наш час існують сотні різнопрофільних тлумачень і відсутнє універсальне визначення публічної дипломатії [2].

До поняття публічної дипломатії, як правило, включають кілька елементів:

1) велику відкритість зовнішньополітичної діяльності, повне інформування про неї громадськості своєї країни;

2) пряме звернення держави до громадськості інших країн для роз'яснення цілей своєї зовнішньої політики, створення сприятливого образу країни за кордоном;

3) роз'яснювальну роботу уряду з громадськістю інших країн через НУО (Неурядові організації) своєї країни;

4) безпосередню комунікацію між громадянськими суспільствами і презентуючими його НУО різних країн з метою вивчення інших держав, організації заходів по темах роботи НУО, лобіювання окремих питань в іншій державі.

Для підвищення ефективності своєї міжнародної діяльності уряди багатьох країн світу ввели державні посади або створили цілі відомства, відповідальні за публічну дипломатію [1].

Таким чином, «публічна дипломатія» є багатокomпонентним терміном, який визначає зусилля уряду, спрямовані на роз'яснення світовому співтовариству реалізації ним зовнішньої політики і більш глибоке ознайомлення з нею народів світу. Публічна дипломатія включає в себе підготовку інформаційних матеріалів про країну, і їх поширення за кордоном дипломатичними каналами та в глобальній мережі Інтернет.

Список використаних джерел

1. Лукин А. В. Публичная дипломатия: государственная пропаганда или гражданская инициатива? / А. В. Лукин. // Дипломатический ежегодник. – 2012. – №20. – С. 65–66.

2. Huijgh E. Public Diplomacy [Електронний ресурс] / E. Huijgh, B. Gregory, M. Jan. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0018.xml>.

3. Leonard M. Public Diplomacy / M. Leonard, C. Stead, C. Smewing. – London: The Foreign Policy Centre, 2002. – 183 с.

4. Plavšak K. PUBLIC DIPLOMACY: BASIC CONCEPTS AND TRENDS / Kristina Plavšak. // journal Teorija in praksa. – 2005. – №41. – С. 643–658.

5. Soanes C. Oxford Dictionary of Current English / C. Soanes, S. Hawker, J. Elliott. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 1104 с.

***

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Передерій Олександр Сергійович

к.ю.н., доцент,
кафедра державно-правових дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
e-mail: rexi2400@ukr.net

Григоренко Євген Іванович

к.ю.н., доцент,
кафедра державно-правових дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
e-mail: grigorenko@karazin.ua

Дипломатична взаємодія України і ЄС в частині врегулювання криз і формування інституту антикризового управління як інституту двостороннього співробітництва бере свій початок від 2005 р., коли між двома сторонами було укладеного Угоди «Про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз», яку було ратифіковано Законом України № 137-VI від 06.03.2008 р. (далі – Угода про кризи) [1]. Загальний зміст Угоди про кризу легалізує залучення сил та засобів України до спільної операції з ЄС, спрямованої на урегулювання кризи. Зокрема, в документі визначено, що Україна за погодженням із Радою ЄС може відряджати спеціальний цивільний чи військовий персонал для спільної участі з силами ЄС в операціях з урегулювання криз, сформульовано зобов'язання сторін у частині вимог до персоналу та забезпечення його статусу, встановлено систему оперативного підпорядкування персоналу, врегульовано аспекти фінансового забезпечення спільної участі сил в операції. Окремо слід наголосити, що документ визначає основи залучення військового контингенту України до антикризових операцій ЄС. Зокрема, визначається статус Вищого військового представника України, який представляє озброєний український контингент, регламентуються питання здійснення фінансування його діяльності. Таким чином, у 2005 р. Україна в результаті значних дипломатичних зусиль заклала основу правової бази для перспективного приєднання до антикризової політики ЄС. Слід зауважити, що станом на момент підписання і час ратифікації, загальний зміст Угоди про кризу передбачав участь державних структур України у протидії кризам міжнародного характеру на території Європи у відповідності до пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України.

Після ратифікації Угоди про кризу впродовж шести років у правовому полі України не створювалися нові інститути, що розраховані на протидію таким явищам як «криза». Але у зв'язку з активізацією євроінтеграційних прагнень нашої держави у 2014 р. у вітчизняну правову систему було впроваджено інститут антикризового управління. Це пов'язано з тим, що 16.09.2014 р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію [2]. Положення документу остаточно визначили, що антикризове управління є одним із найважливіших інститутів договірної права формату Україна – ЄС. Так, лише в тексті згаданого вище документа категорії «антикризове управління» і «кризові ситуації» зустрічається шість разів. Разом із тим, враховуючи «антикризову» спрямованість сутності документу, положення Угоди про асоціацію не дають повного уявлення про те, на які саме виклики розрахований інститут «антикризового управління». Не дає відповідь на це питання і національне законодавство України, оскільки категорія «криза» не є легітимізованою.

Виходячи з положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС антикризове управління слід розглядати з кількох ракурсів. Перший контекст висвітлення сутності інституту антикризового управління буде у межах політико-правової площини. Так, у відповідності до норм Угоди про асоціацію, антикризове управління декларується як один з важливих заходів політичного діалогу (Розділ II Угоди про асоціацію – «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики»). У статті 4 «Цілі політичного діалогу» інститут антикризового управління постає перед нами як політична реакція на глобальні і регіональні виклики на основі певної загрози. Аналізуючи зміст вказаного розділу документу, є підстави констатувати, що антикризове управління тісно пов'язане з політико-безпековою конвергенцією України і європейських держав, обумовлюється необхідністю забезпечення міжнародної стабільності на Європейському континенті, рівнем впровадження демократичних принципів у функціонування державного апарату, ствердженням в Україні принципу верховенства права, якістю забезпечення прав людини та основоположних свобод людини, недискримінації осіб, які належать до меншин, поваги до різноманітності, а також необхідністю консолідації політичних сил для проведення якісних реформ у державі.

Друга площина, у якій ми маємо змогу аналізувати зміст інституту антикризового управління є сектор військово-технічного будівництва та забезпечення обороноздатності держави. Виходячи зі змісту статті 7 Угоди про співробітництво («Зовнішня та безпекова політика») антикризове управління визначається як засіб досягнення стану безпеки і регіональної стабільності,

фактор роззброєння, нерозповсюдження зброї, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу України і ЄС у космічній сфері. В контексті цього ст. 10 документу («Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво») закріплює положення, у відповідності до якого ефективне антикризове управління є передумовою приєднання України до Спільної політики безпеки і оборони ЄС шляхом участі українських представників у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також участі у спільних військових навчаннях і тренуваннях.

Третій змістовний контекст розгляду інституту антикризового управління стосується господарсько-економічної діяльності і передбачає низку заходів, спрямованих на забезпечення енергетичної безпеки України. Виходячи зі змісту ст. 338 Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію Україна і ЄС зобов'язуються вибудувати солідарну систему співробітництва, спрямовану на недопущення кризових ситуацій в енергетиці. Враховуючи те, що енергетична безпека є гарантією функціонування економічної інфраструктури держави, антикризове управління в означеному секторі видається особливо важливим важелем стабільності енергетичної незалежності держави.

Наведене вище дає підстави констатувати, що в цілому спільна політика антикризового управління України і ЄС значною мірою формувалася і формується зараз в умовах активних дипломатичних зносин сторін. Така форма взаємодії здебільшого розрахована не лише на забезпечення стійкості суспільних відносин всередині держави і паралельно має значення чинника стабільності в європейському регіоні. Гіпотетично, антикризові заходи мають призупиняти, мінімізувати руйнування суспільного життя людей, передбачати компенсацію втрат унаслідок управлінського впливу на економічну, фінансову, духовну сфери життя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулюванням криз» від 06.03.2008 р. № 137-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 23. – Ст. 212.

2. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09. 2014 р. № 1678-VII // Офіційний інтернет-сайт Верховної Ради України // Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

***

ОСОБЛИВОСТІ ЯПОНСЬКОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ПРОТОКОЛУ ТА ЕТИКЕТУ

Перетяка Марина Олександрівна

студентка 3-го курсу групи УК-31

кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: peretyakam@gmail.com

Науковий керівник: к.іст.н., доц., Володіна М. О.

Сучасна дипломатія – це основа міжнародного співробітництва, не байдужість до проблем сусідніх держав. Світ давно перетворився в єдину сім'ю, але не дивлячись на зв'язки, кожен прагне зайняти домінуючу позицію. Відомий західний вчений Ганс Маргентау розглядав дипломатію саме як «науку міжнародної політики». На його думку, дипломатія як наука має базуватися на основних чотирьох складових: 1) визначати свої мету в рамках тієї сили, яка дійсно або потенційно є в її розпорядженні для здійснення цієї мети; 2) оцінювати цілі інших країн і ту силу, яка дійсно або потенційно є у них для здійснення цих цілей; 3) визначати, якою мірою ці різні цілі сумісні одна з одною; 4) використовувати засоби, придатні для здійснення цих цілей [1, с. 44].

Однією з головних складових успіху вдалих переговорів між державами є – дипломатичний етикет. Відомий на весь світ східний етикет доволі складний і багатоелементний, з жорсткою ієрархією відносин та історично утвореними правилами. Основу етикетних відносин Японії утворює кодекс честі та вірності воїна «бусідо» («шлях воїна»), який був сформований ще у XII-XIII столітті, а також «компендіум японської етики» XIX ст.

Не зважаючи на значні зміни у політиці та ідеології в минулому столітті, правила поведінки у суспільстві практично не зазнали істотних змін, хоча на міжнародному рівні японці приймають норми європейського етикету тієї країни, де планують підтримувати комерційні чи інвестиційні проекти [2, с. 311-314].

Існуюча ділова етика японців доволі суттєво відрізняються від правил та норм поведінки представників ділового світу Заходу. Відмінна риса японської дипломатії – визнання позитивної ролі династії в дипломатії, що сприяє професіоналізму дипломатичних представників і їх відданості державі. В країні нерідко зустрічаються дипломати в третьому і навіть четвертому поколіннях.

Переговори з японцями – справжнє мистецтво тілесної дипломатії. Зазвичай японці ведуть розмову командою, члени якої мають різну спеціалізацію. Традиційною формою вітання є уклін, чим нижче, тим більша

повага висловлюється до приймаючої сторони. Однак при контакті з іноземними колегами все більшого поширення набуває загальноприйняте рукоштовування. Слід зазначити, що японська культура не передбачає безпосереднього контакту, тому широкі обійми недоречні [3, с. 288-312].

Щодо місць розташування за столом переговорів: голова японської сторони зазвичай займає перше місце в ряду, а лідер іноземної делегації повинен сидіти навпроти нього, спиною до вікна. Прямою поставою з підкреслено випрямленою спиною японці демонструють готовність почати переговори з гостями.

В Японії не прийнято після знайомства на самому початку зустрічі приступати до справ або пояснювати мету візиту. На початку переговорів японці часто запитують в іноземців яке враження справила на них країна. Найчастіше мова йде про предмети, в межах загального інтересу щодо засобів масової інформації, про події економічного життя, також про останні тенденції на ринку [4, с. 77].

Одним з важливіших традиційних моментів дипломатичного етикету – є «загадкова посмішка» японського представника. Посміхаючись, японці не завжди вказують тільки на схвалення рішення або повагу до делегата іншої країни. Усмішка може свідчити про незручність та складності в пошуку відповіді на запитання.

Характерною відмінною рисою особливості японської дипломатії також вважається уникання прямої відмови на прохання чи пропозицію з боку зацікавленої сторони. Зазвичай японські представники вживають до своєї відповіді алегоричні вирази: «це питання ще треба досконально вивчити» чи «дана справа доволі складна та потребує більше часу». Нормою їх поведінки вважається стриманість. Однак, якщо японці не мають вагомих аргументів, відразу посилаються на погане самопочуття, на раніше дані обіцянки та ін. [5, с. 123-140].

Іншим яскравим прикладом досконалості дипломатичного етикету Японії є прагнення уникнення ризику, що розглядається як загроза для честі, престижу та репутації японців. Небажання програти може виявитися сильнішим, ніж бажання отримати перемогу у перемовинах. Характерною рисою японської сторони є чутливість до громадської думки.

Японці прагнуть уникнути обговорень і зіткнень позицій під час офіційних перемовин, а також участі в багатосторонніх переговорах. При рішенні питань із більш слабким партнером японські учасники можуть проявити схильність до вдавання до погроз. В цілому для японців мало

характерні особливі рухи в позиції чи значні зміни в тактиці під час ведення переговорів.

Для ділових відносин в Японії характерно, що сторона, котра вимушена піти на найбільші поступки, за традицією отримує перевагу при рішенні іншого питання (що не стосується першого), або одержує запевнення, що під час можливої подібної справи у майбутньому, рішення буде прийнято на її користь. Готовність йти на компроміс вважається добродійністю, яка має бути нагороджена [6, с. 269-278].

Також слід зазначити певні особливості національного характеру японських представників: працьовитість, розвинене естетичне почуття, відданість традиціям та авторитету, дисциплінованість, почуття обов'язку, ввічливість, акуратність, самовладання, заощадливість, цікавість, прагнення до узгоджених дій. Японці велике значення віддають протоколу, вони надзвичайно церемонні. Пунктуальність для японських дипломатичних осіб відіграє важливу роль. Запізнення більш ніж на п'ятнадцять хвилин вважається проявом глибокої неповаги [7, с. 65].

Отже, теперішня тенденція до співпраці держав, спілкуванню людей прийняла дійсно глобальний характер. А це в свою чергу посилює значення дотримання певних церемоніальних і протокольних звичаїв та правил. Беззаперечне дотримання норм етикету підкреслює повагу до іншої країни.

За багато років в дипломатичній практиці Японії склалася свого роду «мова» дипломатичного етикету зі своїми термінами і поняттями. «Пропущені» жести ввічливості або компліменти рівнозначні навмисному прояву неповаги до іншої держави.

Японський дипломатичний етикет доволі складний та багатогранний. В країні особливо цінується делікатність, та віддається значна перевага династичній дипломатії. Вся практика ділового спілкування спрямована на точність та дотримання правил.

Японські представники дуже ввічливі, вони прагнуть до рівного спілкування, намагаються не казати слово «ні», та прикладають чимало зусиль задля того, щоб у делегатів іншої сторони склалася гарна думка про країну, людей та представників влади.

Не дивлячись на те, що японська дипломатія ще доволі молода, але вона впевнено набирає обертів та створює персональні зв'язки, які в перспективі, можуть стати вагомим фактором, який буде поліпшувати відносини між країнами світу.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Б. І., Щерба О. В. Сучасна дипломатична служба : навч. посібник / Б. І. Гуменюк. – К. : Либідь, 2001. – 255 с.

2. Сагайдак О. П. Дипломатичний протокол та етикет : навч. посібник / Сагайдак О. П. – К. : Знання, 2006. – 380 с.

3. Того Синегорі «Спогади японського дипломата» / під ред. Б. Н. Славинського. – М. : Новина, 1996. – 521 с.

4. Япония. Как ее понять: очерки современной японской культуры / ред. Р. Дж. Дэвис, Осаму Икэно; пер. с англ. Ю. Е. Бугаева. – М. : АСТ : Астрель, 2006. – 318 с.

5. Того Кадзухико «50 лет японской дипломатии». – М. : МФТИ, 1996. – 175 с.

6. Репецкий В. М. Дипломатичне і консульське право : підручник / В. М. Репецкий. – К. : Знання, 2006. – 372 с.

7. Попов В. И. Современная дипломатия. Теория и практика. Дипломатия – наука и искусство / В. И. Попов. – М. : Международные отношения, 2006. – 273 с.

***

КОНЦЕПЦІЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» ДЖ. НАЯ ТА Р. АРМІТІДЖА В ЯКОСТІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАТО

Проценко Ілля Андрійович

студент кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: ilyaproc@gmail.com

Науковий керівник: д.політ.н., проф. Шамраєва В.М.

У 2007 р. в аналітичній доповіді «Більш розумна, більш безпечна Америка», підготовленій двопартійною спеціальною комісією – Smart Power Commission було здійснено обґрунтування концепції «розумної сили», як основи для нової стратегії зовнішньої та безпекової політики США. Суть нової консенсусної американської стратегії (розробники – Дж. Най та Р. Армітідж) полягає у поєднанні «жорсткої» (воєнної) і «м'якої» (культурної) сили у спільну ефективну стратегію діяльності США на міжнародній арені задля повернення Америці статусу інтелектуального лідера та підтримання іміджу й репутації США на засадах ідеї «глобального добробуту» [1].

Концепція «розумної сили», запропонована Дж. Наєм та Р. Армітіджем на розвиток силової політики США, розглядається як синтез двох понять – «жорсткої» і «м'якої» сили, що передбачає раціональний розподіл наявних ресурсів між цими двома категоріями. Відтак, перспектива використання стратегії «розумної сили» у геополітиці США, на думку фахівців, може зумовити суттєві зміни міжнародної взаємодії [1].

Базовими засадами і «жорсткої», і «м'якої» сили, виступають можливості радикально впливати на поведінку інших акторів міжнародних відносин. Різниця ж між ними, акцентує автор, полягає в інструментах: проекція «жорсткої сили» відбувається через примус і нав'язування політичної волі (за допомогою економічного ресурсу або загрози силою), тоді як ефективна дія «м'якої сили» формується через механізми узгодження зовнішньополітичних акцій і залучення до співпраці більш широкого характеру, як правило, на базі єдиних цінностей, що сприяють такій співпраці [2].

В рамках НАТО, імплементація такої концепції означає здатність вийти за рамки суто військової діяльності і зробити свою місію привабливою для світової громадськості, забезпечити репутацію альянсу за допомогою публічної дипломатії, враховуючи, що збільшення міжнародних контактів сприятиме просуванню стратегічних пріоритетів союзників як в європейському регіоні, так і в світі, тобто включити стратегію «розумної сили» в євроатлантичну політику партнерства [3].

Розробники стратегії, Дж. Най та Р. Армітідж послалися на те, що необхідно використати потенціал «розумної сили» як інвестиції в глобальне майбутнє, надаючи можливості для економічного, політичного і соціального розвитку іншим країнам світу, які не відповідають сучасному рівню досягнень людства [1].

З часу свого заснування НАТО регулярно здійснює перегляд своїх завдань і цілей з огляду на зміни стратегічної ситуації. За останні два десятиріччя значно змінилися політична обстановка та баланс сил у світі, виникли нові технічні засоби реалізації міжнародних відносин, а також з'явилися нові загрози країнам-членам Північноатлантичного договору. В цих умовах задля успішної реалізації поставлених Альянсом перед собою цілей виникла необхідність оновлення головного стратегічного документу [4].

Під час Лісабонського саміту в листопаді 2010 р. було опубліковано нову Стратегічну концепцію, що зазначала нові та такі, що формуються, загрози безпеці, зокрема після терактів 11 вересня, досвід НАТО у галузі кризового врегулювання на Балканах і в Афганістані, а також цінність й важливість спільної роботи з партнерами в усьому світі – все це підштовхнуло НАТО до переоцінки та аналізу своєї стратегічної побудови [4].

Стратегічна концепція 2010 року «Активна участь, сучасна оборона» увібрала в себе основні стратегічні напрямки концепції «розумної сили». Наслідуючи попередні керівні документи Альянсу, і визначаючи майбутні вектори розвитку вона декларує наступні основні пункти: кризове регулювання та безпека на основі співробітництва. НАТО залучає широкий комплекс заходів

військового та дипломатичного спрямування й орієнтується не на протистояння, а на співробітництво з країнами, що не є членами організації [4].

«НАТО має унікальний і дієвий набір політичних і військових засобів подолання криз будь-якого характеру – перед, під час і після завершення конфліктів. НАТО активно використовуватиме відповідне поєднання цих політичних і військових засобів, щоб допомогти врегульовувати кризи, що виникають і можуть потенційно вплинути на безпеку Північноатлантичного союзу, ще до того, як вони перетворяться на конфлікти; щоб зупинити поточні конфлікти там, де вони впливають на безпеку Північноатлантичного союзу, а також щоб допомогти зміцненню стабільності після завершення конфліктів там, де це сприяє безпеці євроатлантичного регіону» [4].

«Північноатлантичний союз перебуває під впливом політичних подій і подій у сфері безпеки поза його кордонами, а також може сам впливати на ці події. НАТО активніше працюватиме задля зміцнення міжнародної безпеки завдяки партнерським відносинам з відповідними країнами та іншими міжнародними організаціями; завдяки своїй участі у контролі над озброєннями, нерозповсюджені та роззброєні, а також завдяки тому, що триматиме відкритими двері Північноатлантичного союзу для всіх європейських демократичних держав, які задовольняють критеріям НАТО» [4].

Альянс досить активно поєднує в своїй діяльності формати концепцій «жорсткої», і «м'якої» сили залучаючи для вирішення своїх проблем як заходи оборонного характеру так і широко застосовує дипломатичний потенціал країн-членів.

Виходячи з заяви, оприлюдненої за результатами саміту Північноатлантичної ради у Варшаві 8-9 липня 2017 року, Альянс дотримується засад нової стратегії 2010р., в той же час підлаштовуючись під зміни в міжнародних відносинах і активно залучаючи весь комплекс стратегії «розумної сили». Оборонна політика та дипломатія спрямовані на створення «єдиної в своєму роді спільноти свободи, миру, безпеки і спільних цінностей, включно з особистою свободою, правами людини, демократією та верховенством права» [5].

Так, розширення співробітництва Альянсу з країнами периферії держав-членів і прийняття нових членів (Чорногорія, 2016) уміло поєднується із такими заходами, як демонстрація жорсткої політики стосовно Росії й активне протистояння міжнародному тероризму [6].

Список використаних джерел:

1. Armitage R. A smarter, more secure America. Report of the CSIS Commission on Smart Power [Електронний ресурс] / R. Armitage, J. Nye, C. Cohen // Center for

strategical international studies. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://csis.org/publication/smarter-more-secure-america>.

2. Nye J.S. Get Smart. Combining Hard and Soft Power / Nye J.S. Get Smart. [Електронний ресурс] // Foreign Affairs. – 2009. – Volume 88, № 4. – Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/joseph-s-nye-jr/get-smart>.

3. Nye J.S. Soft Power. The Means to Success in World Politics / Joseph S. Nye. – New York: Public Affairs, 2004. – 192 p.

4. Стратегічна концепція [Електронний ресурс] // North Atlantic Treaty Organization. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opics_56626.htm.

5. Заява за результатами саміту у Варшаві [Електронний ресурс] // North Atlantic Treaty Organization. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_133169.htm?selectedLocale=uk.

6. Варшавська декларація з трансатлантичної безпеки [Електронний ресурс] // North Atlantic Treaty Organization. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_133168.htm?selectedLocale=uk.

***

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ЧИННИКА В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ДИПЛОМАТІВ

Псьота Тетяна Володимирівна

студентка факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна

e-mail: psiota.tatyana@yandex.ua

Науковий керівник: к.політ.н., доцент Застава І. В.

Із постійним та всеохоплюючим процесом утвердження України на міжнародній арені постає питання напрямку зовнішньої політики: яку стратегію обрати задля подальшого вдалого втілення власного державницького курсу? Таке питання в цілому не вирішує комплексу проблем, які можуть з'явитися на шляху проведення зовнішньої політики України. На таку ж увагу заслуговує і вибір офіційних представників держави, які будуть представляти країну за кордоном.

Отже, досить часто успіх чи невдача зовнішньополітичного маневру тієї чи іншої країни цілком залежить від умінь і навичок обраних нею професіоналів – дипломатів.

Як посадова особа, призначена керівником держави для виконання важливих функцій [1, с. 12], дипломат має представляти та захищати інтереси своєї країни та її громадян. Також основними обов'язками дипломата є проведення збору інформації про країну перебування та сприяння встановленню культурних, економічних, політичних, науково-технічних та інших зв'язків між державами [2, с. 248].

Такі функції сформульовані у загальному вигляді та звучать досить узагальнено, у той час, як за підготовкою дипломата криється виснажлива робота, що потребує повної віддачі, всебічної обізнаності, неординарного підходу та креативності. Зазначимо, що особисті якості дипломата значно впливають на прийняття ним тих рішень, що залишаються на його розсуд, наприклад, щодо власної поведінки під час переговорів, стилю аргументації, незначних поступок.

У зв'язку із цією тезою постає питання: чи є доцільною наявність такої особистої риси, як патріотизм, в арсеналі якостей дипломата-професіонала?

Насамперед необхідно з'ясувати значення цього поняття. Патріотизм – це почуття любові до Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги [3, с. 97] <http://sum.in.ua/p/6/97/1>. Слід зазначити, що із використанням терміну «патріотизм» у політичній риторичі часто виникає плутанина, наприклад, його часто вживають як синонім до понять «націоналізм» та «шовінізм». Тобто, уявляючи собі ідеального дипломата, швидше за все пересічний громадянин уявить собі людину із надто розвиненим почуттям патріотизму. І не дивно, бо у засобах масової інформації із подачі владних структур ненав'язливо, але чітко проводиться кампанія із фетишизації дипломатії як засобу ведення зовнішньої політики [4].

Явище фетишизації у сфері зовнішніх зносин України з'явилося порівняно недавно, воно означає процес абсолютизації діяльності українських представництв за кордоном, особливо роботи дипломатичних працівників, на плечі яких перекладається повна відповідальність за політичні невдачі України на міжнародній арені [5]. Фетишизація у даній сфері базується на вірі в те, що робота дипломата має бути успішною попри серйозні внутрішньополітичні проблеми держави. Звичайно, офіційний представник країни має робити все можливе, аби забезпечити успіх бажаному маневру на міжнародній арені, та в разі невдачі швидше за все винним у провалі опиниться він, а не чиновник в Україні, який не поспішає вирішувати внутрішні проблеми.

Так, дипломат-патріот безумовно матиме зацікавленість у власній роботі, демонструватиме повну віддачу. Із іншого боку, патріотизм, а надто націоналізм, не є гарантією професійної обізнаності, досконалого володіння

мистецтвом ведення переговорів тощо. Відсутність усезасліплюючого почуття любові до своєї держави не є причиною відмови у прийнятті на посаду дипломатичного представника.

Можливим негативним наслідком обрання на посаду людини із надто розвиненим почуттям патріотизму (націоналізмом) є ризик невдач політики країни на міжнародній арені, адже націоналістично настроєний дипломат може не бачити шляхів порозуміння з іншою стороною, простору для переговорних маневрів, можливості компромісу.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що слід бути конкретними у визначенні переліку бажаних особистих рис офіційних представників України за кордоном – дипломатів, і усвідомлювати коректне значення такої якості людини, як патріотизм. Враховуючи негативний відтінок, якого надає радикальний націоналізм роботі дипломатичного представника, необхідно чітко визначити роль поняття «патріотизм» як поміркованого усвідомлення належності до конкретних народу і держави, поважного ставлення до країни власного походження. Також необхідно зазначити, що професіоналізм є головним критерієм відбору осіб на дипломатичну службу, а патріотизм вигідно доповнює перелік важливих і корисних якостей працівника міжнародної арени.

Список використаних джерел:

1. Панов А.В. Дипломатична і консульська служба: Навчальний посібник / А.В. Панов – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2010. – 112 с.
2. Рибаків Ю.М. Дипломатія: Навчальний посібник / Ю. М. Рибаків – М.: Схід – Захід, 2010. – 656 с.
3. Словник української мови: в 11 томах. – Київ: Наукова думка, Том 6, 1975.
4. Військовий експерт назвав гучний провал зовнішньої політики України [Електронний ресурс] – режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/189640-vijsjko_vij_ekspert_nazvav_guchnij_proval_zovnishnjoji_politiki_ukrajini.
5. Украинской дипломатии – реформы, патриотизм, возможности и ответственность [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ru.exrus.eu/Ukrainskoj-diplomatii--reformy-patriotizm-vozmozhnosti-i-otvetstvennos-id5710a8deae20152a42e38ce8>.

***

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРІВ

Рой Альона Геннадіївна,
студентка 3-го курсу групи УК-31
кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
e-mail: royalena99@gmail.com
Науковий керівник: к. іст. н., доц. Володіна М.О.

Сьогодні ми живемо в епоху глобалізації, і міжнародні відносини стали основним засобом співробітництва між державами. Дипломатія стала не просто одним із багатьох способів цього співробітництва, а чи не найголовнішим методом його втілення, міжнародні переговори є основним прийомом реалізації дипломатичних відносин.

Остання чверть минулого століття увійшла в історію міжнародних відносин як «епоха переговорів», настання якої в чималому ступені сприяло згасанню, а потім і закінченню «холодної війни». Для цього періоду характерне не тільки неухильне зростання числа міжнародних переговорних процесів, а й їх серйозна якісна еволюція. Поряд з традиційними двосторонніми переговорами все більш поширилися багатосторонні, причому деякі з них перетворилися на постійно діючі переговорні форуми. [3, с. 89-90] Особливий розвиток отримало міжнародне посередництво у більш різноманітних варіантах, аж до самих «екзотичних» (наприклад, так званий «близькосхідний квартет» США, Росії, Євросоюзу і ООН).

Переговори – один з найдавніших інструментів налагодження міждержавних розбіжностей, що з'явився одночасно з розвитком міжнародних відносин.

Ні наука, ні практика досі не запропонували єдиний алгоритм дій, що становить міжнародний переговорний процес. Сюди повинні увійти правила поведінки на переговорах, узгодження цілей і завдань сторін, уніфікація процесу, механізми верифікації та моніторингу досягнутих угод. Це дозволить вирішити взаємопов'язані наукові та практичні завдання: з одного боку, універсалізувати переговорний простір і поширити його на всі нові сфери міжнародних відносин, а з іншого – його уніфікувати, тобто підпорядкувати однаковим стандартам і операційним принципам [6, с. 57].

Мова йде про спробу створення якоїсь переговорної технології розробки і прийняття рішень в сфері міжнародного співробітництва на основі консенсусу, здатних стати гарантією досить стійкого світового порядку.

Для цього необхідно систематизувати знання про переговори як специфічної сфери людської діяльності з давніх часів до наших днів; здійснити пошук засобів і методів граничного управління переговорним процесом; по можливості запропонувати шляхи уніфікації переговорного стилю, доступного представникам різних професій і освіти.

Найбільш ефективною тактикою у проведенні успішних міжнародних переговорів вважається так звана теорія ігор. Вона розроблена вже не практичними політиками, а вченими. Теорія ігор була створена американським математиком угорського походження Дж. фон Нейманом і економістом О. Моргенштерном в середині ХХ ст. Дещо пізніше її почали використовувати в теорії переговорів американські вчені Р. Райффа, А. Рапопорт і Т. Шеллінг, виділивши «гри з нульовою сумою» (переможець отримує все), «гри з позитивною сумою» (кожен щось виграє) і особливо – змішані ігри.

Однак використання експериментальних теорій ігор в реальних переговорних ситуаціях досить складне, оскільки в цій теорії передбачається, що дійові особи є істотами суто раціональними. Крім цього теорія ігор не бере до уваги багатьох непередбачених чинників суб'єктивного плану, таких як маніпулювання інформацією та її приховування, харизматичні риси характеру переговорників, їх конфліктність тощо.

Разом з тим теорія ігор дозволила більш чітко сформулювати проблему вибору між відносинами змагання і співробітництва на переговорах [4, с.134-136]. Тому важливий внесок у розвиток цієї теорії як наслідок внесли психологи, розглянувши феномени змагання і співробітництва в міжособистісному плані, вплив суб'єктивних факторів, якості обміну інформацією, можливості використання особистих відносин в процесі переговорів.

Саме психологи запропонували розглядати переговорну гру як «активізований конфлікт інтересів», під яким потрібно розуміти той факт, що кожен учасник процесу «намагається максимізувати свої власні егоїстичні інтереси таким чином, що наслідку дій і поведінки стають вигідними для однієї сторони, але збитковими для іншої».

Було виділено чотири провідних психологічних фактори, які визначають вибір моделі переговорної гри:

- суб'єктивні уявлення партнерів про майбутні переговори, марна дискусія, останній шанс домовитися, щорічний ритуал, нав'язаний представниками влади, крок вперед в політичному відношенні тощо;
- взаємні ставки партнерів або яких заходів вони здатні вжити;
- особистісний фактор, що включає особливості характерів, власного стилю і психологічного настрою, взаємні симпатії і антипатії, компетентність, лояльність тощо;

- якість комунікації: манера самостверджуватися і захищати свою систему цінностей, агресивність, рівень уваги під час вислуховування аргументів партнерів, терпимість, виразність викладу власної точки зору, здатність міркувати, впливати, переконувати, висловлюватися [2, с. 64-67].

Ці чотири фактори – суб'єктивні уявлення про процес переговорів, ставки, оцінка особистості та якості комунікації – є вирішальними для вибору переговорної стратегії і визначають тип переговорів.

При аналізі цих факторів у конкретній переговорній ситуації відразу ж проступають відмінності двох крайніх полюсів – зіткнення або узгодження інтересів, що визначає «інтегративні» переговори (партнерські) або переговори полемічні (конфліктні).

Та незважаючи на те, переговори якого типу треба провести, до них необхідно готуватися. Підготовка до переговорів умовно може бути поділена на дві основні стадії: організаційну і теоретичну. Підставою для такого поділу служить різна спрямованість проблем підготовки переговорів.

Перша стадія пов'язана з необхідністю контакту з іншою стороною, для того щоб домовитися про обставини проведення переговорів («переговори про переговори»). Друга – власне підготовка до переговорів [4, с. 78-79].

Основними завданнями організаційної стадії підготовки до переговорів є спільний пошук відповіді на наступні основні питання – де, коли, як і з ким проводити переговори. Відповідно основними етапами організаційної підготовки є:

- вибір місця і часу зустрічі;
- визначення рівня проведення переговорів;
- визначення та узгодження порядку денного.

Вибір місця і часу має на меті визначення країни, в якій будуть проходити переговори, часу їх проведення, відповідної будівлі, пошук прийнятних умов для розміщення делегацій, забезпечення делегацій зв'язком, відповідною технікою, транспортом, складання плану розсаджування.

Визначення рівня проведення переговорів передбачає обговорення питань про формування сторонами кількісного і якісного складу делегацій, функцій учасників, їх рівня (лідери протиборчих сторін, їх представники).

Визначення порядку денного передбачає спільне обговорення наступних питань: що включати до порядку денного, в якій послідовності обговорювати питання, яким має бути регламент майбутніх переговорів, який повинен бути мова проведення переговорів.

Вирішення цих питань багато в чому визначає успіх або провал переговорів [5, с. 144-146]. Розглянемо їх більш детально.

Місцем проведення міжнародних переговорів може бути країна – ініціатор або столиця (чи інше місто країни), яка готова взяти на себе тягар фінансових витрат. Але найчастіше місцем проведення міжнародних переговорів виступає місто місцезнаходження штаб-квартири або секретаріату міжнародної організації.

При визначенні складу делегації на переговорах загальним правилом є принцип рівності (приблизно рівний рівень делегацій за рангом, однаковий кількісний склад).

Важливим питанням є правила процедури проведення міжнародних переговорів. Хоча юридично закріплених (типових) правил процедури не існує, як вже зазначалося вище, практика проведення переговорів виробила деякі норми, яких дотримуються більшістю делегацій.

Основні правила процедури включають в себе:

- порядок затвердження порядку денного;
- вибори керівних органів (зазвичай обирається голова, його заступники або співголови);
- порядок формування та обов'язки секретаріату, який забезпечує ведення протоколу, видання та розмноження документів, переклад;
- встановлення кворуму та порядку прийняття рішення;
- повноваження голови (надавати слово для виступу, обмежувати час на виступ, оголошувати перерву, ставити питання на голосування і т.д.);
- порядок внесення поправок і пропозицій;
- умови участі спостерігачів;
- порядок зміни правил процедури;
- мови роботи.

Порядок розсаджування учасників переговорів також дуже важливий. Важливим може бути навіть питання – хто за ким входить в приміщення, хто, де і в якій послідовності сідає за стіл переговорів. Вирішення цих питань тільки на перший погляд не викликає труднощів.

Важливим є питання про мову переговорів, особливо коли в переговорах беруть участь представники різномовних країн. Мови переговорів бувають офіційні та робочі. У головних органах ООН (крім спеціалізованих органів і Міжнародного суду) офіційними мовами є: російська, англійська, французька, іспанська, китайська та арабська [1, с. 158].

При голосуванні звичайно використовуються три основних принципи: принцип простої більшості (більше 50%, 50% + 1 голос), кваліфікованої більшості (як правило, 2/3 голосів) і змішана система голосування.

Отже, консенсус і голосування – два різні способи прийняття рішення (угоди). Таким чином, істотна різниця між досягненням консенсусу і голосуванням полягає в тому, що голосування розділяє учасників переговорів на дві групи: більшість, до якого належать «переможці», і меншість, до якого відносяться «переможені». Консенсус також не є простим і швидким способом досягнення угоди. Він передбачає, що тільки угода, прийнята для всіх, буде повністю виконана і буде діяти тривалий час. Консенсус – груповий процес прийняття рішення, при якому намагаються врахувати вимоги всіх сторін в добровільно досягнуту угоду. Тому зусилля, які потрібні для досягнення консенсусу, виправдовують витрати часу і сил. Труднощі виникають, коли сторони висувають такі, що суперечать один одному вимоги [6, с. 65-67]. Мінусом є і те, що переговори можуть сильно затягнутися.

Практика міжнародних переговорів показує, що на тих переговорах, де рішення носять рекомендаційний характер, застосовується голосування, коли обов'язковий – консенсус.

Отже, переговори – один з найважливіших засобів, в першу чергу, дипломатичної діяльності. Часто переговори ототожнюють з дипломатією. Переговори є сенсом існування всієї дипломатії у цілому, всі ж інші форми і види офіційної діяльності дипломата займають по відношенню до неї підлегле становище. Мета переговорів полягає в тому, щоб за допомогою взаємного обміну думками отримати відповідну інтересам обох сторін угоду і досягти результатів, які б влаштували всіх його учасників. Таким чином, якщо поставлена мета досягнута, то можна сказати, що в процесі організації та проведення міжнародних переговорів були враховані всі необхідні вимоги, прийняті до уваги різні деталі та особливості.

Список використаних джерел:

1. Зонова Т. В. Дипломатия: модели, формы, методы: учебное пособие / Т. В. Зонова. – М: Аспект-пресс, 2013. – 348 с.
2. Хрусталеv М. А. Методология анализа международных переговоров / М. А. Хрусталеv. // Международные процессы. – 2006. – №13. – С. 64–78.
3. Шеретов С. Г. Ведение международных переговоров: учебное пособие / С. Г. Шеретов. – Алматы: Данекер, 2004. – 154 с.
4. Berridge G.R. Diplomacy. Theory and Practice / Berridge. – N.Y.: Palgrave, 2002. – 268 p.
5. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations / Hofstede. – Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2001. – 596 p.
6. The International Negotiations Handbook Success Through Preparation, Strategy, and Planning. / Ed. by E. Berghoff, M. Fieweger, T. Linguanti et al. – PILPG and Baker & McKenzie, 2007. – 109 p.

РОЛЬ ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ У ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Севост'янов Павло Олександрович

магістр психології, випускник аспірантури факультету психології
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

e-mail: p.sevostyanov@karazin.ua

Науковий керівник: д. психол.н., доц. Кряж І.В.

Психологічні чинники є одним з невід'ємних елементів дипломатичної діяльності, оскільки сама ця діяльність передбачає вербальну та невербальну міжособистісну взаємодію. Мистецтво ведення переговорів для запобігання або врегулювання конфліктів, пошук згоди і взаємоприйнятних рішень, розширення і поглиблення міжнародного співробітництва – все це, окрім спрямованості на кінцевий результат, вимагає певного психологічного підґрунтя.

Важливо зазначити, що оскільки дипломатія спрямована лише на здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держав [1, с. 18], в силу можливих етнопсихологічних розбіжностей учасників дипломатичної діяльності проблема впливу психологічних чинників на дипломатичні відносини набуває значної актуальності.

За цих умов постає проблема співвіднесення індивідуального досвіду учасників дипломатичних відносин. Оскільки будь-яке рішення індивід приймає, ґрунтуючись на своєму досвіді, дане положення слід вважати справедливим і по відношенню до дипломатичної діяльності.

В рамках наших досліджень [3; 4] ми розглядаємо індивідуальний досвід як трьохкомпонентну структуру, що містить у собі особистісну, соціальну і мнемічну складову. Особистісний компонент включає в себе суб'єктивні психосемантичні оцінки, символіку невербальної поведінки, нормативи мовної продукції тощо. Соціальна складова відповідає за прагнення індивіда бути схожим на інших, відповідати соціальним нормам, відстоювати свою унікальність. Мнемічний компонент спрямований на накопичення та інтеграцію слідів пам'яті навколо певних значущих міток біографічного часу. Ієрархія цих компонентів не є фіксованою – домінуючою може бути будь-яка підструктура в залежності від реалізації певної програми поведінки людини в конкретний момент часу [2, с.121].

Очевидно, що у дипломатичній діяльності задіяні всі три компонента: особистісний відповідає за співвіднесення оцінки себе певного учасника цієї діяльності з іншими учасниками; соціальний – за дотримання прийнятих норм і

за соціальну позицію по відношенню до інших учасників; мнемічний – за підґрунтя, на основі якого приймаються рішення.

Тим не менш, з огляду на те, що особистісний компонент дозволяє більш широко поглянути на індивіда, очевидно, що його в рамках проблеми дослідження ролі особистісного компоненту індивідуального досвіду особистості у дипломатичних відносинах слід розглянути першочергово.

Базовими елементами, які розглядаються в межах особистісного компоненту індивідуального досвіду у наших дослідженнях є: самооцінка, рівень домагань, відкритість досвіду, цінності, смисложиттєві орієнтації, образ я, саморегуляція тощо. На нашу думку, усі ці феномени у певній мірі можуть впливати на особливості дипломатичних відносин, оскільки, проявляючись певним чином, вони відповідно репрезентують індивіда-учасника дипломатичної діяльності, і, в залежності від співвіднесення результатів зазначеної репрезентації учасників дипломатичної діяльності, ця діяльність набуває певної специфіки. Але, все ж таки, щодо дипломатії, ми б окремо виділили такі феномени, як відкритість досвіду, саморегуляція, смисложиттєві орієнтації та цінності особистості.

Відкритість досвіду визначає те, наскільки людина оригінальна, відкрита для різноманітних стимулів, наскільки широке коло її інтересів, і наскільки вона готова до ризику – і стосовно дипломатичної діяльності має сприяти налагодженню ефективного контакту між учасниками дипломатичних відносин. Саморегуляція визначає здатність учасників дипломатичного процесу додержуватись принципів дипломатії. Смисложиттєві і ціннісні орієнтації вказують на те, наскільки цінності індивіда-учасника дипломатичної діяльності та його смисложиттєві орієнтації співпадають або розбігаються з цінностями інших учасників даної діяльності.

Для більш детального аналізу феноменів особистісного компоненту індивідуального досвіду нами було проведено емпіричне дослідження [3; 4], в якому брали участь 154 студента Слов'янського національного університету та Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. В ході дослідження були застосовані методики NEO PI-R – Revised NEO Personality Inventory (переглянутий особистісний опитувальник NEO), опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки», тест смисложиттєвих орієнтацій Д.А. Леонт'єва, і методика Ш. Шварца для вивчення цінностей особистості.

Аналіз взаємозв'язку відкритості досвіду з саморегуляцією дозволив виявити прямий зв'язок з загальним рівнем саморегуляції ($p=0,000$), що свідчить про те що відкритість досвіду є прямо взаємопов'язаною з загальним рівнем сформованості індивідуальної системи усвідомленої саморегуляції довільної

активності людини. Вивчення взаємозв'язку відкритості досвіду з цінностями особистості дозволив виявити прямий зв'язок відкритості досвіду з такими показниками, як універсалізм ($p=0,001$) і самостійність ($p=0,000$), і негативний – з владою ($p=0,00$) і безпекою ($p=0,002$) [4, с. 260]. Дослідження взаємозв'язку відкритості досвіду зі смисложиттєвими орієнтаціями дозволило виявити прямий взаємозв'язок відкритості досвіду з локусом контролю «я» ($p=0,000$) та загальним рівнем смисложиттєвих орієнтацій ($p=0,000$), а також – зворотній – з локусом контролю життя ($p=0,000$) [3, с. 15]. Такі дані свідчать про те, що відкритість досвіду, будучи пов'язана з локусом контролю «я», характеризується уявленнями індивіда про себе як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя відповідно до своїх цілей і уявлень про його сенс; будучи пов'язана з локусом контролю життя, характеризується переконаннями індивіда в тому, що людині досить важко контролювати своє життя, вільно приймати рішення і втілювати їх у життя; будучи пов'язана з загальним рівнем смисложиттєвих орієнтацій, характеризується наявністю в індивіда життєвих цілей, осмисленістю виборів і оцінок, задоволеністю життям і здатністю брати за нього відповідальність, впливаючи на його хід.

Отримані результати, на нашу думку, мають сприяти більш глибокому розумінню процесів побудови дипломатичної діяльності, але, слід зазначити, що уточнення ролі феноменів особистісного компоненту індивідуального досвіду особистості у формуванні дипломатичних відносин вимагає ряду додаткових досліджень, пов'язаних із залученням змінних, що безпосередньо могли б відображати ефективність цих відносин. Тим не менш, на основі проведеного аналізу, можна констатувати, що ця роль є вагомою.

Список використаних джерел:

1. Калашник Г. М. Вступ до дипломатичного протоколу та ділового етикету / Г.М. Калашник. – К. : Знання, 2007. – 143 с.
2. Лактионов А.Н. Координаты индивидуального опыта / А.Н. Лактионов. – Харьков: Бизнес Информ, 1998. – 492 с.
3. Севост'янов П.О. Взаємозв'язок відкритості досвіду та смисложиттєвих орієнтацій у студентів / П.О. Севост'янов. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». Випуск 63. 2017. с. 12-16.
4. Севост'янов П.А. Взаимоотношение ценностных ориентаций и открытости опыту у студентов / П.А. Севост'янов. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». Випуск 45, №937. 2011. с. 259-261.
5. Український дипломатичний словник / за ред. М. З. Масальського. – К. : Знання, 2011. – 495 с.

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ. НЕОБХІДНІСТЬ ДОСЯГНЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Слобожан Віталіна Андріївна

студентка 3 курсу групи УП-32 факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
e-mail: vitalyslobozhan@gmail.com

Науковий Керівник: к.ю.н., доцент Файер О. А.

Актуальність теми полягає у тому, що зважаючи на динамічний характер змін, які відбуваються у світовій дипломатії, Українська влада не робить кардинальних кроків по реформуванню та досягненню європейських стандартів ведення дипломатичних зносин, функціонуючи за зразком старого зовнішньополітичного стилю, який був створений за часів радянської України.

Аналізуючи стан наукової дослідницької роботи з цього питання, то варто відмітити таких авторів, як В. А. Вергуна, Н. О. Татаренко, О. М. Шарова, М. Г. Станчева. Проте варто зазначити, що в цих індивідуальних дослідженнях залишаються поза увагою багато актуальної проблематики, що обумовлено новими викликами і суперечностями, які виникають у процесі швидкої зміни світової політики.

Досліджуючи нормативно правове забезпечення цієї теми, то можемо сказати, що на виконання Указу Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» [1] Національний інститут стратегічних досліджень підготував аналітичну доповідь «Реформування системи забезпечення зовнішніх зносин та дипломатичної служби України». Авторами було запропоновано провести реформу сфери зовнішніх зносин у контексті реалізації Закону України «Про державну службу України».

За їх задумом, оскільки МЗС, за визначенням, найбільш близький до європейських відомств за структурою і алгоритмом роботи центральний орган виконавчої влади з порівняно невеликим бюджетом та кількістю працівників, орієнтований і мотивований персоналом, його реформування могло б стати водночас своєрідним полігоном для реформування інших центральних органів виконавчої влади. Важливо якомога швидше почати реформу саме в МЗС ще й тому, що це у специфічний спосіб вплине на ділові та політичні процеси в державі в цілому [2].

Ці доробки мусять втілитися у новому документі, так із публікації на офіційному сайті Президента ми бачимо, що на розгляд Верховної Ради України, було внесено, як невідкладний проект закону «Про дипломатичну

службу». Законопроект розроблено з метою реформування дипломатичної служби, приведення її до сучасних європейських і світових стандартів, підвищення престижності дипслужби та залучення нового кадрового потенціалу, а також задля уніфікації із положеннями Закону України «Про державну службу» [3].

Що стосується проблем, що виникають на шляху реформування, то ми приєднуємось до наступної думки щодо чинників, якими вони зумовлені. Так відношення ЄС до України формувалось здебільшого під впливом ситуативних факторів поточного контексту на тлі здебільшого обережного ставлення до перебігу подій на пострадянському просторі, тому до недавнього часу вирізнялась концептуальною аморфністю та функціональною незавершеністю. Очікування щодо подальшого розвитку держав даного простору були вельми неоднозначними для вироблення послідовної стратегії. До того ж, співробітництву з цими державами не надавалось пріоритетного значення у зовнішніх зносинах євроінтеграційного об'єднання [4, с. 10].

Але зважаючи на події останніх років, світова увага все ж була прикована до України, проте вітчизняна дипслужба не змогла була скористатися моментом. Тому сьогодні повістка дня вже змінила свої полюси, а тому зовнішня політика євроінтеграційного об'єднання визначена також його внутрішніми загостреннями відсунули вітчизняні проблеми на другий план.

У цьому контексті державна політика має розробити чіткі часові рамки по впровадженню пропозицій, висунутих Президентом, визначити конкретні індикатори виконання, способи взаємодії органів державної влади, закладення до бюджету ресурсної та фінансової бази по забезпеченню цих змін.

Здійснення цих кроків, буде відповідати державній політиці зовнішніх пріоритетів, визначених Президентом в програмі «Україна – 2020», та реалізує механізм координуючої та контролюючої роботи органу МЗС по відношенню до роботи працівників дипслужби та причетних відомств, відповідно до Указу президента України № 841 «Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин» прийнятий у 18.09.1996 р [5].

Ще одним кроком по модернізації МЗС, може стати перехід від радянського командно-адміністративного, лінійного принципу управління до функціонального, який властивий дипслужбам більшості країн світу. Так буде збільшена роль деск-офісерів – дипломатів, що ведуть конкретні напрями зовнішньополітичної діяльності.

Таким чином деск-офісери керуючись затвердженою державною політикою з чітко окресленими стратегічними і тактичними напрями роботи

й ресурсами матимуть можливість по розробленню планів дій і самостійно їх реалізовувати, поряд з цим здійснювати горизонтальну координацію з іншими органами державної влади.

Що стосується керівників вищого рівня, то вони будуть контролювати виваженість політичних рішень, врегульовувати проблемні питання в структурних одиницях і між ними. Для швидкого обміну інформацією можна використовувати внутрішню закриту електронну мережу обігу інформації та підготовки документів, яка поєднала б усіх працівників дипломатичної служби (як МЗС, так і закордонні дипломатичні установи України).

У висновку можна сказати, що запроваджуючи комплексну реформу дипломатичної служби, можна вирішити низку завдань: структурної реформи апарату МЗС, нової кадрової політики, нової системи підготовки та обігу інформації, управління майном тощо. Це одночасно дасть поштовх на реформування інших органів і підвищить авторитет України в очах світового суспільства.

Література:

1. Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» [Електронний ресурс] – режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html.
2. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/975/>
3. Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс] – режим доступу <http://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-vnis-do-parlamentu-zakonoproekt-pro-diplomati-44490>.
4. Фліссак А. А. Зовнішньоекономічні представництва країни за кордоном: міжнародний досвід та українські перспективи реформування / А. А.Фліссак // Економічний часопис-XXI. – 2005. – № 11-12. – С. 8–13.
5. Указ Президента «Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин»[Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/841/96>.

***

УКРАЇНА І ТУРЕЧЧИНА: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН

Солових Євгенія Миколаївна

старший викладач кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки, к. політ. н.

e-mail: solovikhvp@ukr.net

Специфіка України у тім, що вона має не лише одну із найбільших територій та населення у Європі, а і знаходиться у її Центральній-Східній частині на перехресті важливих транспортних шляхів між державами і континентами та межує з багатьма країнами. Саме тому її геополітичне положення сприяє співпраці з багатьма державами за принципом спільності політичних та економічних інтересів. Отже, відносини України з сусідніми країнами є важливим чинником регіональної стабільності, укріплення та налагодження співробітництва у різних сферах суспільного буття. Для української зовнішньої політики це співробітництво не лише сприятиме розвитку двосторонніх відносин, але й дозволить забезпечити баланс національних інтересів.

В системі взаємодії між сусідніми державами значне місце відводиться Турції. Дослідження українсько-турецьких взаємовідносин набуває як науково-теоретичного, так і суспільно-практичного значення, та має перспективи їхнього подальшого розвитку як важливий напрям у галузі міжнародних відносин.

Проблеми українсько-турецьких відносин як об'єкт дослідження набувають розвитку у працях вітчизняних учених: П. Варбанець, О. Волович, М. Воротнюк, Є. Габер, В. Каспрук, Н. Мхитарян, Л. Рассоха, В. Редькіна, М. Несук, І. Черніков. Грунтовно вивчали це питання В. Сергійчук та Б. Сергійчук [1; с. 319].

Турецький вектор української зовнішньої політики поєднує значний комплекс питань співпраці. Як Україну, так і Турцію зв'язують геополітичні інтереси щодо перетворення Чорного моря в зону миру та стабільності. Проте, дослідженню сучасних дипломатичних українсько-турецьких відносин та перспектив розвитку з урахуванням історичного, політичного та економічного фактору, враховуючи їх важливість для України і для Туреччини, приділяється недостатньо уваги.

Відносини між Україною та Турцією на сьогодні мають багатовікову історію, пережив за цей час різні періоди підйому та спаду свого становлення. В історії розвитку взаємовідносин цих країн умовно можна виділити три етапи:

Перший етап – це двосторонні відносини між українською Козацькою державою і Оттоманською імперією часів Б. Хмельницького. Саме за його ініціативою в Стамбулі Посольством Війська Запорозького було підписано першу угоду з Урядом Османської Імперії про співробітництво на підставі якого Україна була визнана суверенною державою, а Кримському ханові заборонено знищувати українські землі.

Другий етап – це двосторонні відносини після більшовицького перевороту 1917 р. Першим тимчасовим представником України в Туреччині був М. Левитський. Про це рішення було повідомлено Великому Візирю Талаату-паші, у листі від 8 квітня 1918 р. Своє посольство до Києва направила і Туреччина, а першим послом став дипломат Ахмет Мухтар Бей. Консульські установи Туреччини було засновано у Харкові та Одесі. На думку науковців, вищеокреслений період є ключовим у формуванні основ двосторонніх взаємин.

Згодом почало розвиватися співробітництво між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Урядом Великих Національних Зборів Туреччини, що прийшов на зміну султанській владі. УСРР надала значну фінансову та матеріальну допомогу молодій турецькій державі у її протистоянні іноземним інтервентам і 2 січня 1922 р. уклала в Анкарі Договір про дружбу і братерство. Проте, з огляду на входження України до складу СРСР відносини призупинилися аж до кінця 80-х років ХХ сторіччя. Культурологічні ж взаємини між двома країнами тривали до початку 1930-х років [2].

Третій етап – етап активації та динамічного розвитку відносин після проголошення Україною своєї незалежності. Як відомо, Турецька Республіка визнала незалежність України вже 16 грудня 1991 р., тобто через шістьнадцять днів після проведення референдуму в Україні і виборів Президента нашої держави. У лютому 1992 р. до України прибула перша офіційна делегація Турецької Республіки, яку очолив міністр закордонних справ Хітмет Чітін. Це була «розвідувальна поїздка», тому що після розпаду Радянського Союзу не всі держави світової спільноти були готові сприймати появу на міжнародній арені аж п'ятнадцяти нових незалежних держав. Під час цього візиту було вирішено питання про відкриття у Києві посольства Турецької Республіки, яке почало діяти 3 квітня 1992 р., а незабаром, у січні 1993 р. було відкрито Посольство України в Туреччині.

Протягом першого десятиріччя після розпаду СРСР відносини Росії і Туреччини відзначалися ситуативністю і майже відсутністю політичного діалогу. Проте, пасивність України щодо подальшого впровадження проголошених ініціатив, неузгодженість дій гілок влади всередині країни,

періодична зміна векторів у зовнішній політиці, занепад економіки, слабка залученість до вирішення актуальних питань регіонального розвитку, сформувавши Україні імідж слабкої непередбачуваної країни і сприяли переорієнтації Туреччини на співробітництво з Росією. З 2010 р. відбувається поступове відновлення українсько-турецьких відносин. Налагоджується політичний діалог, що сприяє усвідомленню необхідності розробки нового формату розвитку як двостороннього так і регіонального співробітництва, що обумовлене пошуком нових ринків й необхідністю розширення зон впливу. Так, вперше за останнє десятиріччя серед пріоритетних зовнішньополітичних партнерів Туреччини була згадана Україна [3].

Крім політичного, важливу роль в українсько-турецьких відносинах відіграє і економічний чинник. На даний момент товарообіг між двома країнами становить \$4-5 млрд доларів США на рік (українські й турецькі оцінки відрізняються) [4]. У 2016 р. Туреччина інвестувала близько \$60 млн прямих інвестицій в економіку України і станом на початок 2017 р. розмір інвестицій турецької сторони в українську економіку становить \$250 млн. На території Туреччини діє близько 600 юридичних осіб, підприємств, де у різних формах присутній український елемент. Є також і позитивні приклади українських інвестицій в Туреччині. Зокрема, в Анталії, де український бізнес створив надзвичайно успішне та прибуткове підприємство у м'ясопереробній сфері. Крім того, перспективними є авіабудівельна та космічна галузі. Туреччина має амбітні плани до 2023 р. стати державою з космічними спроможностями і саме Україна є тим партнером, який готовий співпрацювати з Туреччиною у всіх цих сферах; важливим для співробітництва є напрямок ядерної енергетики [5].

Аграрна сфера є стратегічною для України в економічних відносинах із Туреччиною. Досягнення взаємного компромісу щодо угоди є важливим питанням, яке потребує узгодження сторонами в рамках переговорів про створення ЗВТ. Так, Туреччина запропонувала виключити з режиму ЗВТ аграрні товари, оскільки турецькі виробники відчувають конкуренцію з боку українських. У 2015 р. українському АПК вдалося досягти практично повної зовнішньоторговельної переорієнтації із російського ринку на ринки країн Азії, ЄС, Африки. Туреччина стала четвертою у загальноторговельному обігу аграрної продукції України (\$993,4 млн, що становить 5,3% експорту).

Також у світлі російських санкцій проти Туреччини та обмеження можливостей російських громадян відвідувати країну з метою туризму Анкара покладає надію саме на українських відпочивальників [4].

Протягом останніх років набув свого розширення і політичний діалог. Так, Президент України В. Ющенко здійснив свій візит до Туреччини у червні 2005 р., через три місяці після обрання його Президентом, також відбувались візити Президента Туреччини в Україну, а Президента України – в Туреччину.

25 лютого 2010 року Міністр закордонних справ ТР Ахмет Давутоглу відвідав Україну з метою участі у церемонії інавгурації Президента України В.Ф.Януковича, а через три місяці здійснив офіційний візит в Україну.

З обранням П.О. Порошенка Президентом України, наша держава продовжує традиції щодо зміцнення та активізації двосторонніх відносин з Туреччиною. Про це свідчить той факт, що 5 вересня 2014 р., вже через три місяці після інавгурації, відбулась робоча зустріч Президента України П.О. Порошенка з Президентом Турецької Республіки Р.Т. Ердоганом під час Саміту НАТО у м. Ньюпорт. Також було проведено ще чотири діалоги на високому рівні, серед останніх – 22 травня 2016 р. відбувся робочий візит Президента України П.О. Порошенка до м. Стамбул з метою участі у Всесвітньому гуманітарному саміті, в ході якого проведено зустріч з Президентом Туреччини Р.Т. Ердоганом.

Динамічний розвиток українсько-турецьких відносин спостерігається також і на міжпарламентському рівні. Це і створення Міжпарламентської групи дружби Туреччина – Україна, що відбувся 6 березня 2016 р. у Великих національних зборах Туреччини, і дводенний візит до Туреччини у квітні того ж року делегації Комітету ВР України з питань національної безпеки і оборони.

Плідні взаємини налагоджено й по лінії зовнішньополітичних відомств двох країн. З червня 2013 по січень 2016 р. відбувся один офіційний візит до Турецької Республіки Міністра закордонних справ України та п'ять робочих візитів на рівні міністрів закордонних справ.

Отже, зовнішньополітичні двосторонні відносини України з Туреччиною завжди носять доброзичливий, партнерський характер. Ми цілком погоджуємось з С. Корсунським, який зазначає, що «на регулярній основі відбуваються контакти вищого керівництва країн. Передбачається, що вироблення механізму стратегічного партнерства стане ключовим елементом у систематизації та подальшому розвитку двостороннього співробітництва». [2, с. 27].

І хоча широкий спектр питань двосторонніх відносин, таких як питання співпраці у політико-військовій галузі, безпеки на Чорному морі, вступ до ЄС, співпраця у забезпеченні безперервного функціонування транспортних транзитних коридорів на просотрі від Балтики до Чорного і Каспійського морів, зміни всієї системи економічних відносин задля підвищення її ефективності, співробітництва в галузі енергетики та інші ще потребують подальшого

вирішення, проте, є і позитивні моменти. Зокрема, між українськими та турецькими дипломатами і в міжнародних організаціях налагоджено досить плідну взаємодію; спостерігається тісний консультативний механізм співпраці практично у всіх сферах міждержавного діалогу. Це сприяє високому рівню довіри та порозуміння між розвитком взаємин між Україною та Туреччиною. Відсутні проблеми політичного характеру, сторони мають спільність поглядів на основні напрями міжнародної діяльності і співпрацюють в багатосторонньому форматі. Ми розділяємо думку М. Воротнюк, що сьогодні є підґрунтя говорити про певне «вікно можливостей», яке за умови ефективної української дипломатії може піднести українсько-турецькі відносини на якісно новий рівень [4].

Ми погоджуємось з Н. Мхитарян, що невідкладними завданнями для розбудови стратегічних відносин України з Туреччиною мають бути:

- розробка Концепції стратегічного партнерства, підготовка та підписання офіційного документу про стратегічне партнерство;
- розробка на цій основі комплексного документу щодо економічного співробітництва у енергетичній та енерготранспортній сфері;
- створення трансконтинентальних транспортних коридорів, в яких Україна і Туреччина мають відігравати ключову транспортну та економічну роль;
- розробка документу щодо співробітництва з Турецькою Республікою у Євразії;
- створення Зони вільної торгівлі та впровадження безвізового режиму з Туреччиною;
- перехід від традиційних форм торгівлі до цільових програм виробничої та інвестиційної кооперації в пріоритетних галузях і сферах економіки;
- активізація співпраці у безпековій взаємодії на двосторонньому рівні і в рамках регіональних ініціатив, міжнародних та регіональних організацій;
- забезпечення постійно діючого політичного двостороннього діалогу;
- забезпечення формування позитивного іміджу України у Турецькій Республіці за допомогою місцевих та світових ЗМІ, а також нейтралізація негативного іміджу Туреччини, пов'язаного з кримським питанням, серед певної частини населення України та інші [3].

Отже, «стратегічне партнерство» між Україною і Туреччиною, яке нещодавно існувало переважно як атрибут дипломатичної риторики, аніж як змістовний формат двосторонніх відносин, у найближчий час може набути реального втілення. Для цього необхідно наповнити двосторонні

взаємовідносини реальними спільними проектами та юридично оформити це відповідними міжнародними угодами. І хоча для реального втілення Стратегічного партнерства необхідно ще багато зробити, проте, як для України, так і для Туреччині воно безумовно є взаємовигідним, та має стати важливим елементом зовнішньополітичної стратегії обох країн.

Подальші дослідження проблеми українсько-турецьких відносин доцільно спрямувати на визначення основних найбільш перспективних напрямків стратегічного партнерства.

Література:

1. Сергійчук Б. На межі двох світів. Українсько-турецькі відносини в середині XVI – на початку XXI ст. [Текст] / Б. Сергійчук, В. Сергійчук. – К. : Сергійчук М.І., 2012. – 319.
2. Корсунський С.В. Українсько-турецькі відносини: минуле, сьогодення, завтра... [Текст] / С. Корсунський // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2011. – Вип. 17. – С. 24-31. с. 27.
3. Стан та перспективи українсько-турецьких відносин. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/472>.
4. <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/04/13/7047681/>
5. <https://ukranews.com/ua/interview/1620--andriy-sybiga-z-pochatku-turystychnogo-sezonu-my-rozrakhovuyemo-shho-ukrainci-zmozhut-pryizhdzhaty>].

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сологуб Юлія Сергіївна

студентка групи УМІ-11 факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу

Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

e-mail: yuliyaaaaaa.s@gmail.com

Науковий керівник: викладач Федорова Г.Ю.

З моменту отримання незалежності Україна активно розвивала свої дипломатичні зв'язки в усіх напрямках. Безумовно, важливо підтримувати відносини з прикордонними державами, адже будь-яка конфліктна ситуація в одній з країн завжди певною мірою позначається на загальному добробуті цілого регіону. Також найвищий пріоритет для нашої держави мають зносини з країнами Європи, зокрема країнами-членами Європейського Союзу, оскільки українці здавна мали тісні стосунки з європейською цивілізацією, а власне

євроінтеграція є важливим кроком для зміцнення країни та покращення рівня життя її населення. На Україну, як і на більшість країн світу, значно впливає зовнішня політика США як однієї з наймогутніших і найвпливовіших держав з потужною економікою. Розглядаючи зовнішню політику України, можна зробити помилковий висновок, що вона зорієнтована виключно на «Західний світ». Тим не менш, зважаючи на сучасні світові глобалізаційні та інтеграційні процеси, неможливо уникати зв'язків із державами Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР), Африки та Латинської Америки.

З динамічним зростанням рівня розвитку Азії та її впливу на світовій арені в останні півстоліття надзвичайної актуальності набуває питання відносин нашої держави із найбільш економічно розвиненими країнами цього регіону, особливо Японією. Як влучно зазначив завідувач відділу історії країн Азії та Африки Інституту всесвітньої історії НАН України Швед В.О.: «На сучасному етапі продовжується істотне зростання впливу азійських держав на світовий ринок. Низка країн Азії, завдяки значному потенціалу здобули значну вагу не тільки в регіональному, але й світовому масштабі. У співвідношенні економічних сил на глобальній конкурентній арені зсув відбувся на користь АТР, де знаходяться такі економічні велети як Японія...» [1, с. 134].

«Країна вранішнього сонця» відрізняється вкрай високими показниками в усіх сферах соціального, економічного та політичного життя. За даними Всесвітнього банку за 2016 рік, середня тривалість життя в державі із населенням майже 127 мільйонів чоловік складає близько 84 років. Водночас Японія входить до двійки лідерів Східної Азії за показниками ВВП на душу населення, поступаючись Сінгапуру, – в ній він дорівнює 38 894,47 USD [2]. Численні звіти авторитетних міжнародних організацій вкотре підтверджують стабільність соціально-економічного стану в країні, що дає змогу ще раз переконатися у високому рівні добробуту держави. Кажучи про міжнародні організації, Японія є членом багатьох з них, зокрема ООН, АТЕС, ЄБРР, МАГАТЕ, МБРР, МВФ, ОЕСР тощо. Таким чином стійкість та міцність високорозвиненої внутрішньої системи роблять «Країну сонця, що сходить» одним із безсуперечних лідерів на міжнародній політичній арені.

Спираючись на згадані вище факти, можна однозначно стверджувати: Японія – важливий партнер для України, як з точки зору економіки, так і політики, і тому нам необхідно активно розвивати двосторонні відносини.

Цього року відбулася 25-та річниця встановлення українсько-японських дипломатичних зносин, і варто зазначити, що вони є дружніми та досить перспективними, а за останні 10 років значно поживалися у порівнянні з 90-ми роками минулого століття. І хоча зовнішня політика Японії більше спрямована

на країни АТР, на сьогодні українсько-японські стосунки стрімко розвиваються і є вкрай перспективними.

Японія визнала незалежність України 28 грудня 1991 року однією з перших у світі й встановила дипломатичні відносини з нашою державою 26 січня 1992 року. З того моменту між країнами було укладено 48 двосторонніх документів. Посольство Японії в Україні було відкрито у січні 1993 року, а Посольство України в Японії – у вересні 1994 року. Церемонія його офіційного відкриття відбулася 23 березня 1995р. за участю Міністра закордонних справ України Г.Й. Удовенка під час офіційного візиту Президента України в Японію.

Послами України в Японії призначалися: М.П. Дашкевич (01.1995 р. – 10.1999 р.), Ю.В. Костенко (03.2001 р. – 05.2006 р.), В.О. Макуха (06.2006 р. – 08.2006 р.), М.А. Кулінич (01.2006 р. – 01.2013 р.). Дійсним Надзвичайним і Повноважним Послом України в Японії, починаючи з січня 2013 р., є І.Ю. Харченко [3].

В Японії досить часто проводяться різноманітні дипломатичні акції, зокрема зустрічі та культурні заходи. Так, наприклад, за останні кілька місяців відбулися такі події як заходи з вшанування 85-их роковин Голодомору в Україні 1932-1933 р. [4], візит Надзвичайного та Повноважного Посла України в Японії І.Харченка до м.Ніхонмацу (преф. Фукусіма), під час якого з керівництвом міста було обговорено українсько-японську співпрацю у сфері подолання наслідків аварій на АЕС і відновлення регіону після аварії на АЕС «Фукусіма-1» у 2011 р. [5], прийом з нагоди 26-ї річниці Незалежності України та 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Японією [6] тощо.

Також на початку грудня 2017 р. проходили українсько-японські політичні консультації на рівні Заступника Міністра закордонних справ України Сергія Кислиці та Генерального директора Європейського бюро МЗС Японії Ясусі Масакі. У ході них сторони обговорили широке коло питань двостороннього співробітництва, наголосивши на високому рівні сучасного політичного діалогу між двома державами, а також успішності проведення «Року Японії в Україні» [7]. Не залишилися без уваги і питання про співробітництво двох країн в інших сферах, що становлять взаємний інтерес.

Варто зазначити, що між головами МЗС двох держав, а також їхніми заступниками, постійно відбуваються зустрічі, починаючи з липня 1996 р., коли Міністр закордонних справ Японії Юкіхіко Ікеда вперше відвідав Україну [8]. Серед них особливої уваги заслуговує низка досить значних подій, які визначили хід українсько-японських відносин. Так у травні 1997 р. Міністр закордонних справ України Г.Удовенко здійснив офіційний візит до Японії, під

час якого був підписаний Меморандум про створення Японського центру в Україні. У вересні 2003р. Міністр закордонних справ Японії Йоріко Кавагуті здійснила візит в Україну. За результатами переговорів міністрами було підписано Спільне комюніке України та Японії. 30 червня – 1 липня 2006р. Україну з офіційним візитом відвідав Міністр закордонних справ Японії Таро Асо. Під час нього було проведене Перше засідання Українсько-японського комітету зі співробітництва на рівні міністрів закордонних справ. За результатами засідання сторони підписали Меморандум щодо діяльності Українсько-японського комітету зі співробітництва на рівні міністрів закордонних справ. А в ході Другого засідання в березні 2008р. в Токіо під головуванням Міністрів закордонних справ України та Японії В. С. Огризка та Масахіко Комури було підписано Спільну заяву [8].

Підбиваючи підсумки, слід відзначити, що хоча й наша держава та «Країна вранішнього сонця» знаходяться на відстані понад 8000 кілометрів одна від одної, в них є чимало актуальних питань для сумісного розв'язання, а дружні взаємовідносини між державами мають великий потенціал та значні перспективи. Такий впливовий партнер дуже необхідний Україні у зміцненні її позицій на світовій політичній арені. А отже, нам треба і надалі укріпляти стосунки з цією невеликою, але дуже могутньою державою.

Список використаних джерел:

1. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки / під ред. В.О. Шведа. – К.: НІСД, 2008. – 222 с.
2. Japan [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://data.worldbank.org/country/japan>.
3. З історії Посольства України в Японії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/embassy/history>.
4. Заходи з вшанування 85-их роковин Голодомору 1932-1933 р. в Японії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/61193-pahodi-z-vshanuvannya-85-ih-rokovin-golodomoru-1932-1933-r>.
5. Візит Надзвичайного та Повноважного Посла України в Японії І.Харченка до м.Ніхонмацу (преф. Фукусіма) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/60943-vizit-nadzvichajnego-ta-povnovazhnogo-posla-ukrajini-v-japoniji-ikharchenka-do-mnihonmacu-pref-fukusima>.
6. Прийняття з нагоди 26-ї річниці Незалежності України та 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Японією [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/59963-prijnyattya-z-nagodi-26-ji-richnici-nezalezhnosti-ukrajini-ta-25-ji-richnici-vstanovlennya-diplomaticnih-vidnosin-mizh-ukrajinoju-ta-japonijeju>.
7. Українсько-японські політичні консультації на рівні Заступника Міністра закордонних справ України Сергія Кислиці та Генерального директора Європей-

ського бюро МЗС Японії Ясусі Масакі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/59963-prijnyattya-z-nagodi-26-ji-richnici-nezalezhnosti-ukrajini-ta-25-ji-richnici-vstanovlennya-diplomaticnih-vidnosin-mizh-ukrajinoju-ta-japonijeju>

8. Політичні відносини між Україною та Японією [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://japan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-japan/diplomacy>.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Старік Олена Ігорівна

студентка 4 курсу групи УМІ-41

напряму підготовки «Міжнародна інформація»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: elenastar1996@gmail.com

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Доценко О. М.

Багаторічний історичний досвід свідчить, що міць держави полягає не тільки в її військовій, економічній і науково-технічній могутності, а й у високопрофесійній, уміло організованій та гнучкій дипломатичній службі, яка є найважливішою умовою успішного вирішення стратегічних і тактичних завдань політики України на міжнародній арені та виконання державних функцій. Варто зазначити, що на сьогоднішній день не тільки спеціалісти у сфері міжнародних відносин, але й засоби масової інформації, світова громадськість активно проявляють інтерес до сфери зовнішньополітичної діяльності. Проте на сучасному етапі розвитку української дипломатії все ще спостерігається помітна невідповідність між реальними процесами функціонування дипломатичної служби та потребами держави у високоякісній та ефективній дипломатичній службі, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Зважаючи на вищевикладене, метою дослідження є з'ясування існуючих проблем сучасного стану функціонування української дипломатичної служби, а також визначення перспектив її розвитку та їх відповідності та потребами держави у високоякісній та ефективній дипломатичній службі та вимогам, що ставляться до сучасних дипломатичних зносин.

Слід зазначити, що дипломатична служба України має багатовікову історію й давні традиції, що корінням сягають в часи Візантійської та Римської

імперій. За часи Української Народної Республіки 22 грудня 1917 року Володимир Винниченко і Олександр Шульгін підписали акт про заснування Генерального секретаріату міжнародних справ – першого українського Міністерства закордонних справ у ХХ столітті. Ця дата поклала початок професійної діяльності українських дипломатів. Новий історичний етап у розвитку української дипломатії розпочався 16 липня 1990 року, коли Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України. Упродовж 1992 р. Україну визнали 132 держави, з яких 106 відразу встановили дипломатичні зв'язки з Україною [1].

За офіційними даними Міністерства закордонних справ, станом на 2017 рік Україна має 84 посольства, 19 консульських установ, 68 почесних консульства та представництва України при міжнародних організаціях, а саме: Місія України при НАТО, Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві, Представництво України при Європейському Союзі тощо [2].

Україна має дипломатичні відносини з багатьма країнами світу. Існує низка пріоритетів, що складають основу зовнішньої політики України. На сьогодні стратегічна мета держави у міжнародних відносинах – європейська та євроатлантична інтеграція, формування стійкого співробітництва з Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки, співробітництво з державами-членами СНД, активна діяльність в ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організаціях, забезпечення ефективної участі країни у світовій економіці з максимальним захистом національних інтересів, перетворення України на потужну регіональну державу [3, с. 443–451].

У грудні 2017 року виповнюється 100 років українській дипломатії. Однак, на фоні корінних змін, що відбуваються у світовій дипломатичній практиці, дипломатичній службі України бракує істотних реформ. Вітчизняна дипломатична служба продовжує функціонувати за зразком застарілої моделі вертикально-командного типу і системи розподілу повноважень, яка ґрунтується на принципі недовіри до виконавця. Крім того, до проблемних аспектів її функціонування можна віднести не завжди високий рівень кваліфікації працівників та недостатню технічну оснащеність її установ.

Дипломатична служба України в умовах динамічного міжнародного середовища потребує розвитку, зміцнення та реформування, зокрема в аспекті вироблення ефективного механізму якісного добору кадрів та належного фінансового забезпечення її установ, що забезпечить її ефективну діяльність згідно з вимогами часу. Проте розпочати реформування варто з перегляду законодавства, що регулює сферу зовнішніх зносин, що має здійснюватися

фахівцями в галузях конституційного, адміністративного та міжнародного права. Також не можна не погодитися з тим, що для ефективної діяльності дипломатичної служби необхідним є впровадження нової системи управління зовнішніми зносинами, яка б забезпечила переорієнтація з лінійного принципу управління на функціональний, що властивий дипломатичним службам розвинених країн світу.

Слід зазначити, що у цьому напрямі було зроблено першочерговий крок. Так, у листопаді поточного року Президент України Петро Олексійович Порошенко запропонував Верховній Раді України розглянути проект закону України «Про дипломатичну службу», який був внесений у парламент як невідкладний. Це свідчить про те що, проблеми та перспективи дипломатичної діяльності України є предметом уваги органів вищої державної влади. За повідомленням прес-служби Президента України законопроект направлений на реформування дипломатичної служби, приведення її у відповідність до європейських та світових стандартів, підвищення престижності дипломатичної служби та залучення нового кадрового потенціалу, а також уніфікації з положеннями закону України «Про державну службу» [4].

Основною метою проекту закону України «Про дипломатичну службу» є встановлення нових правових засад функціонування дипломатичної служби. Законопроект визначає основні принципи дипломатичної служби, систему, основні завдання та функції органів дипломатичної служби, правовий статус працівників дипломатичної служби та категорії дипломатичних посад, порядок вступу на дипломатичну службу, її проходження та припинення, порядок підвищення рівня професійної компетентності посадових осіб дипломатичної служби, а також нормує питання оплати праці та соціальних гарантій працівників, їх робочий час і час відпочинку, питання фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів дипломатичної служби тощо [5].

Президент України П.О. Порошенко очікує на прийняття Верховною Радою України Закону «Про дипломатичну службу» у грудні 2017 року. Вважається, що ця реформа зробить вагомий внесок в оновлення дипломатичної служби, адаптування її відповідно до вимог часу, забезпечить ефективне правове регулювання діяльності дипломатичних представників та надаю правові гарантії, соціальну допомогу працівникам дипломатичної служби.

Також варто зауважити, що згідно з Концепцією проекту закону України «Про дипломатичну службу», реформа необхідна для переходу від пострадянської системи дипломатичної служби до дипломатичної служби європейського зразка. За основу взято досвід країн ЄС та США. У проекті зазначено, що всі дипломати незалежно від рівня посади мають володіти

мінімум двома іноземними мовами (англійська + 1), система органів дипломатичної служби – сполучені судини, дипломати працюють як в Україні, так і за кордоном, у т. ч. у складних країнах, тому слід враховувати стан здоров'я, психологічну стійкість, наявність можливості бути разом із сім'єю тощо [6].

У реформу закладені наступні принципи, на яких базується формування та функціонування нової дипломатичної служби, яка б відповідала потребам сучасності:

1) Принцип більшої свободи працівників, тобто делегування ширших повноважень кожному працівнику з можливістю прийняття рішень, що обумовлює, з одного боку, вищу вимогливість до них, а з іншого – їх більшу відповідальність. Зокрема, пропонується впровадити автономію з питань житлового і побутового забезпечення дипломатичних службовців за кордоном.

2) Принцип відкритості і змагальності, який полягає у проведенні щорічного моніторингу ключових показників ефективності, підтвердженні кваліфікаційного рівня працівників, володіння іноземними мовами відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment).

3) Принцип постійного професійного навчання, що включає у себе створення платформи для проведення конференцій, семінарів з актуальних питань зовнішньої політики, наукових досліджень у сфері міжнародної політики, підвищення рівня професійної компетентності, у тому числі вдосконалення знання іноземних мов працівників дипломатичної служби.

4) Принцип забезпечення належних соціальних гарантій для працівників, який полягає в тому, що фінансування та матеріально-технічне забезпечення працівників дипломатичної служби має здійснюватися за рахунок коштів Державного бюджету України [6].

Крім того, реформа передбачає встановлення для працівників дипломатичної служби більшої відповідальності перед державою та громадськістю, зокрема пропонується встановити ненормований робочий день (дипломати мають працювати 24/7 для захисту прав українських громадян); можливість звільнення працівника дипломатичної служби за одноразове грубе порушення посадових обов'язків, а також імперативну ротацию, тобто обов'язковість переведення до інших органів дипломатичної служби в інтересах служби [6].

Таким чином, на сьогоднішній день деякі проблемні питання ефективного функціонування дипломатичної служби України залишаються невирішеними,

зокрема такі, як необхідність зміни системи розподілу повноважень та управління зовнішніми зносинами, вироблення ефективного механізму якісного добору кадрів дипломатичної служби, належного фінансового забезпечення її установ тощо. Проте слід зазначити, що у цьому напрямі вже була реалізована ціла низка ініціатив, направлених на реформування законодавчої бази регулювання сфери зовнішніх зносин, які продовжують свій перспективний розвиток. Наприкінці поточного року очікується прийняття нової редакції Закону України «Про дипломатичну службу», у якому знайдуть своє відображення такі принципи концепції реформування дипломатичної служби України, як свобода працівників, відкритість та змагальність, постійне професійне навчання, забезпечення належних соціальних гарантій працівників тощо, а також встановлення для працівників дипломатичної служби більшої відповідальності перед державою та громадськістю. У перспективі прийняття вищевказаних змін до законодавства має забезпечити ефективне правове регулювання діяльності працівників дипломатично служби з урахуванням вимог, що ставляться до сучасних дипломатичних зносин, а також підвищити статус нашої держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Історія та традиції зовнішньополітичної служби України [Електронний ресурс] / mfa.gov.ua [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-mfa/history> (дата звернення 24.11.2017 року). – Назва з екрану.

2. Дипломатичні представництва за кордоном [Електронний ресурс] / mfa.gov.ua [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-mfa/abroad/embassies> (дата звернення 26.11.2017 року). – Назва з екрану.

3. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк; за заг. ред. Л. Д. Чекаленко. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 464 с.

4. Порошенко внес в парламент законопроект «О дипломатической службе» / www.unian.net [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.unian.net/politics/2252264-poroshenko-vnes-v-parlament-zakonoproekt-o-diplomaticheskoy-slujbe.html> (дата звернення 26.11.2017 року). – Назва з екрану.

5. Про дипломатичну службу [Електронний ресурс] : проект закону України від 20.11.2017 року № 7322 . – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH5NE00A.html.

6. Концепція проекту Закону України «Про дипломатичну службу» [Електронний ресурс] / mfa.gov.ua [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-mfa/mfa-new-concept> (дата звернення 28.11.2017 року). – Назва з екрану.

ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Терещенко Діна Акрамівна,

доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування
Харківського національного університету будівництва та архітектури,
кандидат наук з державного управління, доцент,
e-mail: dtereshchenko7754367@ukr.net

В інформаційну епоху, коли успіх політичних ініціатив залежить від розуміння і підтримки світової громадськості, публічна дипломатія перетворюється на необхідний інструмент досягнення стратегічних цілей держави у політичній, економічній та безпековій сферах діяльності [1]. Публічна дипломатія зайняла почесне місце в зовнішньополітичній діяльності країн світу. Помилковим сьогодні визнається колишнє ставлення до публічної дипломатії як до засобу вирішення проблем, що вже з'явилися. Публічна дипломатія є превентивним механізмом у зовнішній політиці держави [2].

Актуальність дослідження ролі паблік рілейшнз в системі публічної дипломатії зумовлена новими викликами, що постали перед публічною дипломатією внаслідок бурхливого розвитку інформаційно-комунікативного середовища, появою нових медіа, технологій і платформ для здійснення комунікації, зростання впливу ЗМІ на вироблення і реалізацію зовнішньополітичного курсу держав.

Метою даного дослідження є виявлення зв'язку між поняттями «паблік рілейшнз» (Public Relations, зв'язки з громадськістю) і «публічна дипломатія» та визначення ролі і функцій PR в системі публічної дипломатії.

Публічна дипломатія – це міжнародна діяльність, спрямована на публічне представництво інтересів держав або легітимних інституцій (урядових установ, недержавних громад, організацій та окремих індивідів) у міжнародних відносинах. Публічна дипломатія також визначається як діяльність офіційних урядових установ, спрямована на формування міжнародного комунікативного середовища з метою позитивного сприйняття і розуміння зовнішньої політики держави і протидії негативному позиціонуванню [3, с. 384].

Цільовою аудиторією публічної дипломатії є як уряди зарубіжних країн і еліта, так і широке коло громадськості (населення, представники ЗМІ, політичних, фінансово-ділових кіл, культури, мистецтва; міжнародні рухи; публічні організації; правозахисні діаспорні організації; дослідницькі центри, які виробляють рекомендації для урядів зовнішньої політики; академічне середовище; лідери думок; зірки кіно і шоу-бізнесу; журналістські клуби та ін.). Отже, замість того, щоб акцентувати увагу на дипломатах, основні зусилля

публічної дипломатії спрямовані на громадськість. М. Леонард (M. Leonard) та Е. Смол (Small) [4] наголошують, що публічна дипломатія є можливістю зрозуміти, інформувати, впливати та будувати відносини з іноземним громадянським суспільством з метою створення сприятливих умов для виконання (національних) політичних і економічних цілей.

Метою публічної дипломатії є створення або зміцнення позитивного іміджу країни та її суспільства, а також вплив на громадську думку задля формування позитивного ставлення до країни й полегшення досягнення цілей міжнародної політики [5, с. 3956]. Як бачимо, у визначенні зроблено акцент на комунікативному характері публічної дипломатії, вплив на громадську думку та формування іміджу як головної цілі.

Фактично в рамках публічної дипломатії поєднується інформаційна та культурно-освітня діяльність. З одного боку, це інформаційне забезпечення політики країни, а з другого – здобуття розуміння та сприятливого ставлення до країни, її ідей та цінностей з боку інших націй за допомогою освітніх та культурних програм [6].

Публічну дипломатію нерідко пов'язують із зв'язками з громадськістю, зокрема у сфері зовнішньої політики. Зв'язки з громадськістю є процесом стратегічної комунікації, який розбудовує взаємовигідні відносини між організаціями та їхньою аудиторією [7]. Розкриваючи сутність зовнішньополітичного PR, можна зазначити, що: 1) він реалізується насамперед зовнішньополітичним відомством та дипломатичною службою держави; 2) його метою є формування прихильного ставлення світової громадськості до акцій та ініціатив держави на міжнародній арені, формування позитивного зовнішньополітичного іміджу держави, що має сприяти полегшенню реалізації її зовнішньополітичних цілей; 3) цільовими аудиторіями PR можуть бути різні групи залежно від конкретних зовнішньополітичних цілей: світова громадськість у цілому, населення певної країни, молодь тощо. Однією з істотних особливостей, що відрізняє PR-практику у сфері зовнішньої політики від інших сфер (політичної, комерційної тощо), є те, що зовнішньополітичні зв'язки з громадськістю значно більше залежать від використання мас-медіа як комунікаційного каналу. Це дає підстави розуміти зовнішньополітичний публік рілейшнз як компонент стратегічних комунікацій, що здійснюються зовнішньополітичним відомством та дипломатичною службою держави з метою формування прихильного ставлення цільових груп зарубіжних аудиторій до зовнішньополітичної активності держави [8, с.152].

Схожість зовнішньополітичних зв'язків з громадськістю і публічної дипломатії проявляється у цілях – встановлення взаємовигідних відносин із

громадськістю інших держав та формування позитивного міжнародного іміджу країни; у методах та інструментах впливу на масову свідомість – переконання за допомогою засобів масової інформації та інших інструментів (дебати; інтерв'ю; виставки; конференції; лекції; фестивалі; панельні дискусії; зустрічі з цікавими людьми, політиками, громадськими активістами, журналістами, діячами культури та мистецтва; заходи у партнерстві з дослідницькими інститутами; медійні та артпроекти тощо.). Крім того, програми зв'язків з громадськістю та публічна дипломатія орієнтовані на конкретні аудиторії та спираються на довіру з боку цільової аудиторії. Прихильник цього підходу У.Остік проводить аналогію з моделлю паблік релейшнз, розробленою американським дослідником Дж.Грунігом. Базовий рівень – «пабліситі» – полягає в пропагуванні організації, її продукції та послуг. У сфері публічної дипломатії цей рівень відповідає поширенню культури і цінностей країни за кордоном. Другий рівень – це інформування громадськості про ту чи іншу установу або актуальні проблеми, головним чином через ЗМІ. На цьому рівні забезпечується односторонній процес комунікації, націлений на пошук порозуміння. В рамках публічної дипломатії такий підхід втілюється у програмах обміну, спрямованих на здобуття розуміння та симпатій з боку громадськості. На найвищому рівні забезпечується двостороння комунікація між організацією і громадськістю, яка передбачає досягнення взаєморозуміння з аудиторією і націлена на зміни в поведінці учасників взаємодії. З точки зору публічної дипломатії це означає переконання зарубіжної громадськості в правильності та справедливості політики, намірів і дій держави [9].

Використовуючи комунікативні можливості PR, учасники політичної дипломатії можуть досягти таких цілей, як підвищення обізнаності про країну; формування позитивного сприйняття країни іншими акторами міжнародних відносин; вплив на поведінку громадськості (залучення інвестицій, здобуття громадської підтримки для позиції держави, переконання політиків сприймати країну як союзника тощо). Для досягнення цих цілей PR в системі публічної дипломатії має виконувати такі основні функції:

- управління суспільною думкою (дослідження громадської думки; аналіз реакції громадськості; визначення цілей комунікації; стратегічне, тактичне, оперативне планування комунікації; прогнозування суспільно-політичних процесів; координація діяльності підрозділів по зв'язках з громадськістю; контроль за суспільною думкою, моніторинг процесів, що відбуваються, спостереження за динамікою суспільних настроїв);

- інформування громадськості;

- формування позитивного іміджу держави та її інститутів;

- організація PR-кампаній з метою зміни суспільних настроїв;
- вербалізація суспільних настроїв (крім функцій відображення, зв'язки з громадськістю здатні сформулювати деякі положення суспільної думки, яким притаманний латентний характер);
- інтеграція комунікативних повідомлень і налагодження взаємодії суб'єктів і об'єктів комунікативного впливу для досягнення порозуміння між державою і всіма пов'язаними з нею суспільними групами; установа між ними партнерських відносин.

Таким чином, підсумовуючи результати аналізу сутності публічної дипломатії та зв'язку цього поняття з поняттям PR, можна зробити такі висновки.

1. Публічна дипломатія – не окрема сфера міжнародних відносин, а одна з ключових складових комунікації держави із світом. У публічної дипломатії пріоритетна аудиторія – громадськість інших держав. Одне з основних завдань публік рілейшнз в системі політичної дипломатії полягає в побудові ефективної двосторонньої комунікації суб'єкта публічного дискурсу з його цільовою громадськістю в режимі діалогу. Мова йде про репутацію, сприйняття, довіру, впевненість, гармонію та пошук взаєморозуміння, що засновується на правді та повній поінформованості.

2. Публік рілейшнз в системі публічної дипломатії – це системна робота над наповненням іміджу країни позитивним змістом на зміну негативних стереотипів, та перманентний процес узгодження діяльності інститутів управління з інтересами громадськості. Будучи важливим засобом побудови гармонійних відносин між організацією і її громадськістю, публік рілейшнз є необхідним інструментом узгодження інтересів у будь-якій сфері життя суспільства, у тому числі й у системі публічної дипломатії.

Публік рілейшнз в системі політичної дипломатії має дуалістичну природу: з одного боку PR створюють, формують та підтримують ефективний зворотний зв'язок із цільовими аудиторіями для моніторингу ситуації й оцінювання результатів діяльності; з другого боку, формує комунікативний вимір соціальної структури суспільства, таким чином виступаючи як її інтегруючий компонент впливу на світову громадську думку. Тому, на думку автора, в умовах демократизації і глобальної інформатизації суспільства слід розвивати другий із названих підходів й чітко визначати довгострокові цілі публік рілейшнз в рамках стратегії публічної дипломатії та акцентувати увагу установ, діяльність яких спрямована на формування міжнародного комунікативного середовища, на необхідності застосування сучасних PR-

технологій, які дозволяють вести діалог з громадськістю і відображають пошук взаєморозуміння для досягнення консенсусу.

Список використаних джерел:

- 1 Pahlavi P. C. Cyber-diplomacy: A new strategy of influence / P. C. Pahlavi. – Access mode : <http://www.cpsa-acsp.ca/paper-2003/pahlavi.pdf/>.
- 2 Gilboa E. Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects // *Diplomacy and Statecraft*. – 2001. – № 12(2). – P. 1-28.
- 3 Українська дипломатична енциклопедія: [в 2-х т.] / [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. – К. : Знання України, 2004. – Т. 1. – 760 с.
- 4 Leonard M. Going Public: Diplomacy for the Information Society / M. Leonard, V. Alakeson. – London: Foreign Policy Centre, 2000. – P. 59 – 69.
- 5 Осієрка В. Public Diplomacy / В. Осієрка // *The International Encyclopedia of Communication* / ed. by W. Donsbach. – Oxford : Blackwell Publishing, 2008. – P. 3956–3960.
- 6 Brown J. The purposes and cross-purposes of american public diplomacy / J. Brown. – Access mode: http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2002_07-09/brown_pubdipl/brown_pubdipl.html.
- 7 What is Public Relations? PR Definition: PRSA Official Statement // *The Public Relations Society of America*. – Access mode: <https://apps.prusa.org/AboutPRSA/PublicRelationsDefined/index.html>.
- 8 Терещук В. Публічна дипломатія як зовнішньополітичний PR: концептуальний вимір / В. Терещук // *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. – 2017. – Випуск 10. – с. 149-154.
- 9 Ostick W. Public relations, U.S. public diplomacy and foreign policy public affairs / – Access mode: <http://icp.gmu.edu/course/syllabi/capstone/Fall2002/Ostick.pdf/>.

***

**ДИПЛОМАТІЯ ПРОЕКТУ «ЕКОНОМІЧНОГО ПОЯСУ
ВЕЛИКОГО ШОВКОВОГО ШЛЯХУ»
У СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЯХ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КНР**

Тумаков Олександр Іванович

доцент кафедри нової та новітньої історії
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент
e-mail: o.i.tumakov@karazin.ua

Гаспарян Євген Сергійович

студент 4 курсу, групи УК-41
кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
e-mail: hasparyan558@gmail.com

Проект «Економічний пояс Шовкового шляху» (ЕПШШ) був презентований Сі Цзіньпіном восени 2013 р. у Казахстані. Тоді ж, під час свого візиту до країн Південно-Східної Азії, глава КНР запропонував країнам-членам АСЕАН ідею спільного будівництва «Морського Шовкового шляху XXI століття» (МШШ). Обидві ініціативи – ЕПШШ і МШШ – було об'єднано в загальну стратегічну концепцію Китаю під назвою «Один пояс – один шлях», реалізація якої є сьогодні одним з основних напрямків зовнішньоекономічного і зовнішньополітичного курсу КНР.

Цей мегапроект охоплює більшу частину Євразії, залучаючи активні економіки Східної Азії, розвинуті економіки Європи, а також (між ними) обширі території країн, що мають величезний потенціал розвитку. За офіційними даними Китаю, на теренах мегапроекту проживає 63% населення планети, зосереджено багаті запаси ресурсів, а передбачуваний економічний масштаб може становити 21 трлн доларів США [6].

В рамках проекту ЕПШШ передбачається створення трьох трансєвразійських «економічних коридорів»: північного (Китай – Центральна Азія – Європа), центрального (Китай – Центральна і Західна Азія – Перська затока і Середземне море) і південного (Китай – Південно-Східна Азія – Південна Азія – Індійський океан).

З метою фінансування проектів концепції «Один пояс – один шлях» в Китаї було створено два нових фінансових інституту: Азіатський банк інфраструктурних інвестицій і Фонд Шовкового шляху (2014 р.) [5].

Китайський мегапроект набуває популярності у світі. Так, на останньому форумі «Один пояс, один шлях» (травень 2017 р.) були присутні лідери 29 країн Європи, Азії та Латинської Америки [2]. Проте деякі зарубіжні експерти ставляться до цього проекту вельми стримано, бо вважають головною його метою побудову нової світової транспортної інфраструктури як підґрунтя для «широкої економічної експансії китайського капіталу» [1, с. 9].

Концепція Шовкового шляху розширює «стратегічний простір» безпеки навколо Китаю, стабілізує поставки енергетичних ресурсів, забезпечує економічну безпеку і прорив політики «стратегічного стримування» КНР. Великий Шовковий шлях позначив один з фундаментальних векторів в просуванні Китаю до нової глобальної ролі. Передбачається, що цей «дипломатичний бренд» дозволить об'єднати логістичні, енергетичні, культурно-гуманітарні проекти, які у сукупності сприятимуть створенню поясу лояльних до Пекіну держав на євразійському просторі.

Концепція «Економічного поясу Шовкового шляху» розрахована на довготривалу перспективу – кілька найближчих десятиліть. На сучасний момент її реалізація поки що не набула системності, і сьогодні вона є швидше одним з векторів у просуванні Китаю до нової глобальної ролі.

Тим не менш, китайський мегапроект вимусив Росію дещо скорегувати свою стратегію щодо створення Євразійського економічного союзу (ЄАЕС), проект якого був презентований В. Путіним на початку 2015 р. Спочатку цей проект передбачав (в тому числі) створення зони вільної торгівлі ЄАЕС з Китаєм. Але вже через кілька місяців РФ і КНР виступили із сумісною заявою про співробітництво у поєднанні будівництва ЄАЕС та Економічного поясу Шовкового шляху (тобто заборозились підтримувати зусилля один одного з реалізації свого власного проекту) [4, с. 9].

Дипломатія ЄПШШ її розвивається в обстановці гострого суперництва з боку ряду інших країн. Так, є відомості, що для реалізації «Морського шовкового шляху» заплановано будівництво двох морських каналів: в Нікарагуа (який буде альтернативним Панамському каналу) і Таїланді (у вузькій частині Малайського півострова, який стане альтернативою існуючому шляху по Малаккській протоці) [2]. Звичайно, це викликатиме протидію з боку держав, що зацікавлені у збереженні нинішнього «статус-кво».

Цікаво, що важливим «лобістом» проекту ЄПШШ виступають представники громадської дипломатії – перш за все, керівники західних провінцій і автономних районів КНР. Далекі від узбережжя внутрішні території найменше досягли успіху за роки реформ. Для вирівнювання регіональних диспропорцій на початку 2000-х років в Китаї розпочалась реалізація

спеціальної програми розвитку західних районів, яка, в тому числі, передбачає будівництво об'єктів транспортної інфраструктури. Запуск проекту ЕПШШ значно підвищив потреби в логістичних центрах, автодорогах, високошвидкісних залізничних магістралях тощо. Сіньцзян-Уйгурський автономний район запропонував створити на своїй території зону вільної торгівлі, орієнтовану на держави Центральної Азії. У Нінся-Хуейському автономному районі підготовлений проект утворення китайсько-арабської зони вільної торгівлі (спільно з Радою співробітництва арабських держав Перської затоки). Подібні проекти не тільки сприяють загальному соціально-економічному зростанню регіонів, але й, за думкою зарубіжних експертів, підвищують політичну вагу їх керівників в китайській номенклатурі [3].

Дипломатія, яку Китай використовує як інструмент для просування свого мегапроекту, характеризуються комплексністю та масштабністю і дозволяє вирішувати ряд важливих завдань: розширити ринок збуту для китайської продукції, посилити питому вагу юаня у світовій торгівлі (не заміщуючи при цьому місця долара), стимулювати розвиток економіки КНР та її модернізацію, сприяти розвитку внутрішніх провінцій Китаю, створити впізнаваний позитивний бренд, що асоціюється з Китаєм тощо. Успішна реалізація проекту «Економічний пояс Шовкового шляху» може привести до створення нової моделі міжнародних відносин, у якій Китай може перетворитися з об'єкта глобалізації в її суб'єкт – активного творця нового світового порядку.

Література:

1. Михеев В., Луконин С., Чже С. Многовариантность: Большой стратегический ответ Си Цзиньпина // Мировая экономика и международные отношения. 2015. Т. 59. № 12. С. 5–14.
2. «Новый шелковый путь» пойдет в обход Украины. URL: http://www.2000.ua/novosti/mir_novosti/novyi-shelkovyi-put-poidet-v-obhod-ukrainy.htm (дата звернення: 20.11.2017).
3. Общественная дипломатия как инструмент приграничного взаимодействия Евразийского союза / [Редкол.: В.П. Бабинцев и др.]. Белгород: «Константа», 2016. 292 с.
4. Островский А. В. Китайский проект «Экономический пояс Шелкового пути» как путь к международному сотрудничеству // Азия и Африка сегодня. 2016. № 2. С. 8–12.
5. Стратегия экономического развития «Один пояс – один путь». URL: <https://ria.ru/spravka/20170911/1502017345.html> (дата звернення: 22.11.2017).
6. Украинско-китайский бизнес-форум: что даст Украине присоединение к стратегии «Один пояс – один путь»? URL: <https://ckp.in.ua/ru/videos/14873> (дата звернення: 23.11.2017).

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТІЇ

Усікова Валерія Ігорівна

студентка групи УП-32 факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

e-mail: lerka-berka@mail.ru

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Григоренко Я.О.

Про дипломатію, у справжньому розумінні цього терміна, можна говорити лише з появою держави, хоча її витоки сягають часів родових общин. Ще в античний період вожді общин були обізнані з практикою ведення дипломатичних переговорів перед розв'язанням війни. Тож виникає потреба забезпечити певну недоторканність осіб переговорного процесу. Особиста недоторканність вісників та посередників поклала початок розвитку інституту недоторканності, який став одним з головних принципів дипломатичного права в майбутньому.

Історію сучасної, тобто класичної, дипломатії можна поділити на три великі етапи, кожен з яких, у свою чергу, ділиться на окремі періоди та підперіоди. Початком першого етапу вважається Віденський конгрес 1815 р. та Аахенський протокол 1818 р., які вперше встановили поділ на класи дипломатичних агентів («Положення щодо дипломатичних агентів»), заклали правила і традиції дипломатичного церемоніалу та протоколу. Саме на цьому етапі формуються класичні правила геополітики та дипломатії.

Ще в XVI ст. італійський вчений і дипломат Франческо Гвіччардіні вивів правило зовнішньої політики держави, в якому стверджувалося: «Не варто давати можливості своєму маленькому сусідові стати більшим, а великому сусідові стати ще більшим». Острівна Англія у своїй дипломатичній діяльності виходила саме з цього постулату. Вона пильно стежила за тим, щоб на узбережжях, близько розташованих до «острова», та на головних морських шляхах, що простягалися до Альбіону, виникали б лише невеликі держави і щоб ці держави, не доведи Господь, не стали більшими, або не були захоплені іншими. Якраз через це Англія так переймалася незалежністю Голландії і Португалії. Утвердженню суверенітету цих країн вона всіляко сприяла і, насамперед, не стільки військовими, скільки дипломатичними методами. Лондон сприяв також відокремленню Норвегії від Швеції в 1905 р.

Початок другого етапу в історії дипломатії збігається із завершенням Першої світової війни 1914-1918 рр. та облаштуванням повоєнного світу Версальською системою мирних угод, одним із головних наслідків яких було

утворення Ліги Націй. Хоча й на цьому етапі дипломатії не вдалося врятувати людство від вселенської катастрофи 1939-1945 рр., вона стала більш зрілою, набула певних усталених міжнародно-правових форм. Саме на цьому етапі ухвалено цілу низку конвенцій, які заклали основи сучасного дипломатичного та консульського права. Так, у 1911 р. було прийнято Каракаську конвенцію про консульські функції, у 1928 р. Гаванську конвенцію про консульських чиновників. Водночас було прийнято «кодекс Бустаманте» (1928), названий за ім'ям його основного укладача – відомого кубинського вченого-міжнародника, професора А. Бустаманте. Цей документ став важливим колективним міжнародним договором, який регулював функції консула. На сьогодні кодекс ратифікували більшість країн Центральної та Південної Америки.

Третій етап охоплює другу половину ХХ ст. Даний період різко відрізняється від усіх попередніх цивілізаційних спіралей розвитку людства. Ця нова якість базується на принципово нових технологіях і нормах економічного та соціально-політичного розвитку суспільства, нових інформаційних системах, гігантських змінах (на жаль, негативних) у природному навколишньому середовищі. До того ж якісно нові політичні трансформації відбулися наприкінці 80-х – початку 90-х років, коли світова теорія і практика тоталітаризму зазнали історичної поразки і перед людством надзвичайно гостро постало питання – як жити далі в цих нових умовах, щоб утримати рівновагу, не скотитись у провалля загального хаосу?

Зазначимо, що саме на цьому етапі остаточно формується міжнародно-правовий кодекс дипломатії, «правила гри» стають універсальними і чітко визначеними. З прийняттям Статуту ООН у 1945 р., Конвенції про привілеї та імунітети ООН у 1946 р., Віденської конвенції про дипломатичні зносини в 1961 р., Віденської конвенції про консульські зносини в 1963 р., Конвенції про спеціальні місії 1969 р., Конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру в 1975 р. та цілої низки інших міжнародно-правових актів світова дипломатія отримала цивілізаційний інструментарій для ведення своїх справ у нових історичних умовах.

24 серпня 1991 р. оприлюднено Акт проголошення незалежності України і наша держава опинилася на новому етапі державотворення. Вагомим чинником утвердження її суверенітету стає зовнішньополітична діяльність. Виникла необхідність для відповідних державних структур всіма доступними їм засобами, в тому числі й дипломатичними, згідно з нормами міжнародного права, зміцнювати незалежність України, сприяти формуванню її позитивного іміджу на міжнародній арені. Перед Міністерством закордонних справ України

як перед незалежним інститутом в нових історичних умовах постали якісно нові завдання. Адже протягом усього періоду існування радянської України її зовнішньополітичне відомство здійснювало свою політику в руслі політики загальнорадянського уряду.

За радянських часів Міністерство закордонних справ України мало лише чотири закордонних представництва при міжнародних організаціях у Нью-Йорку, Парижі, Відні та Женеві. Сьогодні Україну як незалежну державу вже визнали 154 країни світу, 138 із них встановили з Україною дипломатичні відносини. Україна є членом багатьох міжнародних міжурядових організацій (ОБОЄ, Ради Європи, ЧЕС, ЦЄІ тощо), співробітнічає з НАТО та Європейським Союзом. Проте за усіх цих докорінних та динамічних змін, що відбулися від початку 90-х років, МЗС України все ще стикається з низкою проблем таких, наприклад, як недостатня кількість та рівень підготовки кадрів для сфери зовнішніх зносин. Треба сказати, що у вирішенні цієї проблеми особливі надії покладаються на Інститут міжнародних відносин КУ, а також на Дипломатичну Академію України.

За роки незалежності нашої держави створено фундаментальну філософсько-правову базу, яка допомагає визначити пріоритети та орієнтири як у практичній зовнішньо-політичній діяльності, так і в сфері підготовки висококваліфікованих кадрів для дипломатичної служби країни. Основними документами є, насамперед, Конституція України, «Основні напрями зовнішньої політики України» (прийняті Верховною Радою України 2 липня 1993 р.), Положення про дипломатичну службу в Україні (затверджене указом Президента від 16 липня 1993 р.). Консульський статут України (затверджений указом Президента від 2 квітня 1994 р.) та ін. Отже зараз Україна активно здійснює свою незалежну зовнішню політику, підтримуючи дипломатичні відносини з багатьма державами світу, розвиваючи з ними співробітництво, зміцнюючи свої позиції у світі як молода держава, що знаходиться на якісно новому етапі.

Література:

1. Матвієнко В.М. Дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004. – Т. 1. – 760 с.
2. Матвієнко В. Дипломатія // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – с. 214.
3. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст.: навч. посіб для студ. істор. спец. / Т. Григор'єва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2014. – 177 с.
4. Історія дипломатії XX століття: Курс лекцій / М.Й. Марущак; Військ. ін-т при Нац. ун-ті «Львів. політехніка». – Л. : Бескид Біт, 2003. – 303 с.

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ СЛУЖБОЮ ЗОВНІШНІХ СПРАВ

Хоружа Аліна Володимирівна

студентка групи УП-31 кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: alina.horuzha77@gmail.com

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Григоренко Я. О.

Проблема функціонування Європейської служби зовнішніх справ (далі за текстом – ЄСЗС, англ.: European External Action Service) у міжнародному світі набуває все більшої актуальності. У процесі дослідження розглянуто роль Європейської служби зовнішніх справ як дипломатичної установи в системі органів Європейського Союзу (далі за текстом – ЄС) та визначено окремі питання їх взаємодії, а також їх вплив на реалізацію службою своїх функцій.

Актуальність цього дослідження полягає у встановленні особливостей механізму взаємодії Європейської служби зовнішніх справ з державами-членами та органами ЄС, а також з іншими державами на глобальному рівні в умовах зростання інтеграційних процесів, у тому числі у вирішенні основних завдань функціонування ЄС у зовнішньополітичній сфері під час реалізації та виконання подальших цілей у межах її програми.

Проблема внутрішньої структури ЄСЗС широко розглянута на сторінках юридичної літератури, але аспекту реалізації функцій зазначеною службою не приділяється належна увага вчених.

У процесі довготривалого реформування та вдосконалення інституційного механізму регулювання зносин між державами-членами ЄС поступово виникла потреба у створенні єдиного наддержавного органу, який би зміг гідно представляти інтереси ЄС в міжнародній політиці. Це питання, певним чином, було вирішено після прийняття Лісабонської угоди 2007 року, яка заклала підґрунтя формування інституційного механізму ЄС у галузі зовнішньої політики. Але окремої уваги потребує специфіка структури цього органу, який складається із Центральної адміністрації та понад 130-ти Представництв ЄС у третіх країнах та міжнародних організаціях. Так, Центральна адміністрація ЄСЗС (м. Брюссель) включає в себе департаменти стратегічного планування, юридичного забезпечення, міжінституційного співробітництва, внутрішнього аудиту, захисту баз даних, інформації та доступу ЗМІ тощо. У свою чергу Представництва ЄС у третіх країнах та міжнародних організаціях, що становлять другий елемент організаційної структури ЄСЗС, були трансформовані із

колишніх Представництв Європейської Комісії. Ці Представництва матимуть статус дипломатичної місії та офіційно представлятимуть ЄС у третіх країнах та міжнародних організаціях. Основним завданням цих делегацій є надання ЄС ще більшої політичної сили, це пов'язано з тим, що відтепер вони зможуть проголошувати спільну позицію ЄС у зовнішній політиці, якщо до цього це робило посольство держави-члена, що головувала півроку у Європейській Раді.

Цікаво, що ЄСЗС, враховуючи свої функціональні властивості, не може у повному обсязі вважатися дипломатичною службою. В першу чергу це проявляється в тому, що до її повноважень належать координація сфер, які не є типовими для дипломатичного відомства. Це стосується наявності таких сфер, як кризове регулювання, планування цивільно-військових операцій.

Також специфічним є те, що на сьогодні питання взаємодії між ЄСЗС та окремими органами ЄС не врегульовані, що відображається негативним чином на ефективності налагодження зв'язків між ними. До таких питань належать:

1. Ієрархічний принцип, який властивий класичним дипломатичним відомствам, не підтримується. Як уже було вищезазначено, ЄСЗС складається з Центральної адміністрації та Представництв. У свою чергу механізм Центральної адміністрації є дуже розгалуженим, і часто виникає проблема у тому, що немає проміжного органу, який би забезпечував внутрішню координацію між зазначеною службою та її підрозділами;

2. Спільна діяльність з органами ЄС. Європейська комісія та Європейська рада, побоюючись обмеження своїх повноважень, відмовились надати ЄСЗС право самостійно (без їх погодження) виконувати свої функції. Таким чином, цей орган не є повноправною інституцією ЄС із власними повноваженнями, покликаний виконувати визначені політичні завдання;

3. Недосконалість механізму взаємодії між ЄСЗС та державами-членами ЄС. Незважаючи на комунітарний характер, між ЄСЗС та державами-членами ЄС виникає проблема виконання своїх функцій у наднаціональному вимірі. Незалежність служби у будь-якому випадку зберігається, але вона повинна при цьому співпрацювати з дипломатичними відомствами ЄС.

Отже, одна з ключових проблем цього органу, полягає в особливостях інституційної структури ЄСЗС та особливостях співробітництва з іншими органами ЄС та державами-членами. Адже діяльність ЄСЗС, певним чином, обмежується іншими органами, а незалежність та принцип наднаціональності, який характерний інституціональному механізму ЄС, порушується.

Інша проблема пов'язана з характером виконання функцій ЄСЗС та їх правовою природою, а також з поверхневим визначенням завдань ЄСЗС.

Відповідно до ст. 2 Рішення Ради ЄС 2010/427/EU від 26 липня 2010 року визначено головні завдання ЄСЗС, які полягають у підтримці Високого представника ЄС з зовнішніх справ і політики безпеки в реалізації його мандату в сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗППБ) і Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), в діяльності Голови Ради ЄС із закордонних справ і заступника Голови Комісії. ЄСЗС повинна допомагати Голові Європейської комісії і Комісії, у тому числі й Європейському парламенту при реалізації ними функцій у зовнішньополітичній сфері [1].

Судячи з цих положень, ЄСЗС наділена тільки окремими завданнями, а юридично закріплених функцій, повноважень та обов'язків він не має. Але все ж таки орган виконує ініціативну та координаційну функції, які не можна вважати абсолютними, адже вони обмежуються окремими чинниками. Так, перша не може виходити за межі надання пропозицій Високому представнику ЄС із зовнішніх справ і політики безпеки; з іншого боку, координаційна функція полягає в забезпеченні послідовності та єдності з іншими органами в порядку виконання завдань.

Певним чином, на етапі свого розвитку перед ЄСЗС постає питання у вирішенні проблеми стосовно забезпечення завданнями та функціями. Існує проблема в їх чіткому закріпленні за цим органом без посередників, у якості Європейської комісії та Європейського парламенту за участі Голови Ради ЄС із закордонних справ і заступника Голови Комісії.

Якщо усунути прогалини у взаємодії між органами ЄС та державами-членами та чітко розмежувати повноваження з іншими органами ЄС, то ЄСЗС могла б ефективніше виконувати свої зовнішньополітичні функції, адже зазначена служба має широкий спектр діяльності, який охоплює керівництво зовнішніми зв'язками ЄС, безпекою, оборонною політикою та контролює Об'єднаний Європейський аналітичний центр. Окрім цього, у своєму складі ЄСЗС має відділи безпеки, стратегічного планування, правових питань та правового забезпечення, міжвідомчих зв'язків, зв'язків з громадськістю, внутрішнього аудиту та інспекцій, а також відділ захисту персональних даних. Варто також враховувати, що служба поширює свою діяльність на шість регіонів світу, до яких сьогодні належать Африка, Азія, Південна і Північна Америки, Близький Схід і країни політики «Південного сусідства», а також Росія, країни Східної Європи та Західних Балкан. У цей час ЄСЗС особливо займається питаннями протидії збільшення та поширення тероризму у світі. Так, діяльність зазначеного органу охоплює здійснення дипломатичних місій до Сирії та Іраку, Північно-Східної Африки, Південно-Східної Азії. Тривожна хвиля нападів з боку Ісламської держави в Сирії та Іраку пришвидшила

нещодавні спроби міжнародної громадськості у боротьбі проти тероризму [2]. У результаті цього був розроблений план дій, на основі якого спрямовується й політика ЄСЗС.

Підсумовуючи сказане, варто наголосити, що вирішення низки окреслених проблем залежить від політичної волі єврочиновників, а тому виникає потреба в організації широкої наукової та політичної дискусії та залученні до неї міжнародних дипломатичних представництв та їх представників.

Список використаних джерел:

1. Council Decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service (2010/427/EU) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eeas_decision_en.pdf.

2. Counter-Terrorism – European External Action Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/411/counter-terrorism_en.

* * *

АКТУАЛИЗАЦИЯ ВОПРОСА РЕФОРМИРОВАНИЯ ЮРИСДИКЦИОННОГО ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ИММУНИТЕТА В СОВРЕМЕННОЙ ДИПЛОМАТИИ

Церковная Анна Андреевна

студентка группы УМИ-41

направление подготовки 6.030204 международная информация

Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

e-mail: annaazori@gmail.com

Научный руководитель: к.ю.н., доцент Доценко Е. М.

Актуальность темы исследования обусловлена активным обсуждением в международно-правовой доктрине вопросов трансформации института дипломатических привилегий и иммунитетов, вплоть до высказываний о существенном ограничении таких привилегий. Такие предложения, в свою очередь, вызваны увеличением количества случаев злоупотребления дипломатическими представителями своими иммунитетами, а также случаев их изначального использования в своих интересах (например, когда лицо умышленно, используя свой капитал, становится дипломатом в небольшой стране с целью избежать правосудия).

Целью данного исследования является привлечение внимания научного сообщества и практиков в сфере дипломатических отношений к тому, что существующая система иммунитетов, в частности юрисдикционный иммунитет дипломатов, требует реформирования, а также выяснение причин актуализации данного вопроса в современной международно-правовой доктрине и поиск возможных путей его решения.

В соответствии с международным правом дипломатическое представительство и его персонал наделяются специальным правовым статусом с целью обеспечения осуществления его функций. Такие специальные права и преимущества называют привилегиями и иммунитетами. На протяжении истории содержание и объем привилегий и иммунитетов зависели и от военной силы государств, и от их отношений между собой, и от символического и материального капитала монархов принимающего и направляющего государства, и от уровня технологического и культурного развития каждой эпохи. Современный же вид дипломатических привилегий и иммунитетов сформировался в течение последних 500 лет [2, с. 146].

В середине XX века, после двух кровопролитных войн и в разгар холодной войны, вопрос правового статуса дипломатов стал особенно актуальным, ведь сотрудники посольств были вынуждены осуществлять свою деятельность во враждебных странах, что создавало угрозу их нормальной работе. Тогда 18 апреля 1961 г. Комиссией международного права была принята Венская конвенция о дипломатических сношениях (далее – Венская Конвенция 1961 года). Она позволила урегулировать основные отношения в области дипломатического права, в том числе и вопросы дипломатического иммунитета.

Однако сегодня появляется всё больше сторонников реформирования института дипломатических привилегий и иммунитетов. Так, большую волну обсуждения вызвало опубликование министром иностранных дел Великобритании Уильямом Хейгом в 2010 году деталей 18 преступлений – в том числе о сексуальном насилии, торговле людьми, угрозах убийства и вождении в нетрезвом виде. Обвинения по вышеуказанным преступлениям были предъявлены дипломатам, работавшим в Великобритании на протяжении 2009 года [4].

Бизнесмен из Саудовской Аравии Валид Джуффали использовал дипломатический иммунитет как защиту против бывшей жены, Кристины Эстрада, которая при разводе потребовала долю от состояния мужа, оцененную в £4 млрд. Джуффали настаивал на том, что обладает дипломатическим иммунитетом, поскольку занимает пост представителя островного государства

Сент-Люсия в Международной морской организации. Однако суд отклонил апелляцию на том основании, что его дипломатический статус не имеет значения, поскольку Джуффали является постоянным резидентом Великобритании и, таким образом, не обладает иммунитетом от гражданских судебных претензий [5].

Подобные случаи актуализируют вопрос пересмотра системы дипломатических привилегий и иммунитетов в целом. Так, адвокат по правам человека Джеффри Робертсон считает, что сейчас статьи Венской конвенции 1961 года утратили актуальность. «Конвенция ставит дипломатов выше закона. ... Я не думаю, что дипломатический иммунитет должен распространяться на любое гражданское дело. Он должен распространяться только на уголовные дела в ограниченных обстоятельствах» [6].

Активный отклик со стороны общественности обусловлен важнейшей ролью дипломатов в поддержании хороших отношений между государствами. Ведь они являются представителями аккредитуемого государства в стране пребывания и выступают от имени своего государства в целом. Именно поэтому факты злоупотребления сотрудниками дипломатических представительств привилегиями и иммунитетами могут негативно сказаться на имидже государства на международной арене.

Если говорить о путях решения данной проблемы, то специалисты предлагают, во-первых, пересмотр круга лиц, подпадающих под определение дипломатов и получающих, таким образом, соответствующие иммунитеты (например, сейчас к ним относятся не только послы, представляющие свою страну в других государствах, но и послы в специализированных учреждениях ООН и других международных институтах), и во-вторых, пересмотр национального законодательства в вопросе рассмотрения уголовных, административных и гражданских дел с участием иностранных лиц, пользующихся дипломатическим иммунитетом.

Так, понимание иммунитета как освобождения от юрисдикции принимающего государства выступило основой для высказывания, что лица, обладающие дипломатическим и иным иммунитетом, освобождаются от уголовной, гражданской и административной ответственности в связи со своим специальным статусом [1, с. 147]. При этом И. А. Елизарова считает, что наличие международно-правового иммунитета не исключает преступности деяния, совершенного лицами, обладающими международно-правовым иммунитетом [1, с. 138].

Именно поэтому, некоторые исследователи (в частности Я. Н. Родителява) считают, что нужно закрепить на законодательном уровне

необходимость и порядок возбуждения дел против таких лиц, так же как и порядок их прекращения. То есть уголовное, административное или гражданское дело после его полного и всестороннего расследования в отношении этих лиц подлежит прекращению, что обусловлено специфическим статусом субъекта преступления – но всё-таки оно должно быть возбуждено и расследовано в соответствии с законом [3, с. 125].

Таким образом, мы видим, что юрисдикционный иммунитет дипломатов, в той форме, в которой он существует сейчас, требует реформирования. Это обусловлено увеличением количества случаев злоупотребления дипломатическими представителями своими иммунитетами, что может негативно сказаться на имидже государств, которые они представляют. В качестве возможных путей решения исследователи предлагают уменьшение объема дипломатических привилегий и иммунитетов, пересмотр круга лиц, получающих такие привилегии, а также изменение национального законодательства в вопросе рассмотрения уголовных, административных и гражданских дел с такими лицами.

Литература:

1. Елизарова И. А. Международно-правовые иммунитеты в уголовном праве : дис. ... канд. юрид. наук. / И. А. Елизарова. – Ставрополь, 2004. – 166 с.
2. Міжнародне право: навч. посібник / За ред. М. В. Буроменського. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
3. Родителева Я. Н. Предварительное расследование по уголовным делам с участием иностранцев, пользующихся дипломатическим иммунитетом / Я. Н. Родителева // Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Юридические науки. – 2016. – № 3 (68) – С. 119-125.
4. Diplomatic staff in London 'commit serious crime' [Electronic resource] / BBC News. – Electronic data. – Mode of access: World Wide Web: <http://www.bbc.com/news/10436729> (viewed on November 25, 2017). – Title from the screen.
5. Saudi billionaire gains legal immunity in Britain with career as Caribbean diplomat [Electronic resource] / The Telegraph. – Electronic data. – Mode of access: World Wide Web: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/11984928/Saudi-billionaire-gains-legal-immunity-in-Britain-with-career-as-Caribbean-diplomat.html> (viewed on November 25, 2017). – Title from the screen.
6. Should diplomats still have immunity? [Electronic resource] / BBC News. – Electronic data. – Mode of access: World Wide Web: <http://www.bbc.com/news/magazine-35882967> (viewed on November 25, 2017). – Title from the screen.

***

РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ В ПРОБЛЕМІ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Черненко Дмитро Максимович

студент 3 курсу групи УП-32 факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
e-mail: chernenko.dima@mail.ru

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Григоренко Я. О.

Дипломатія у зв'язку із зовнішньою політикою і міжнародним правом слугує важливу роль у міжнародних відносинах. Коли держави проводять свою зовнішню політику, вони стикаються з проблемами, які виникають в результаті їхньої взаємодії. У цьому випадку регулятором таких відносин виступає міжнародне право, але це не завжди вдається. Тому в даній роботі розглядається «Роль дипломатії в проблемі співвідношення зовнішньої політики та міжнародного права».

Міжнародні відносини, зовнішня політика, та дипломатія тісно пов'язані між собою. Ці елементи не можуть існувати самі по собі. Рух і розвиток міжнародних подій, міжнародних проблем і процесів, сукупність взаємозв'язків між ними утворюють зовнішньополітичну обстановку. Розвиваючись за своїми закономірностям, ця обстановка, у свою чергу, впливає на зовнішню політику держав, їх дипломатичну діяльність. Тому найважливішим засобом здійснення зовнішньої політики є дипломатія.

Здійснення зовнішньої політики і дипломатична практика мають відповідати міжнародному праву. Міжнародне право відіграє особливу роль у міжнародних відносинах. У процесі проведення зовнішньої політики держави стикаються з проблемами, які виникають в результаті взаємодії на міжнародній арені. Регулятором цих міждержавних відносин є міжнародне право, але на практиці не всі держави дотримуються основних принципів і норм міжнародного права, виправдовуючи свої дії з посиланням на «національний інтерес», вважаючи, що міжнародне право будучи інструментом і регулятором міжнародних відносин грає підлеглу роль у зовнішній політиці. Звідси виникає проблема співвідношення зовнішньої політики і міжнародного права, яке представляє не тільки науковий інтерес, а й практичний.

Міжнародне право зазнає впливу від зовнішньої політики, що проводиться державами. Дипломатія є найважливішим інструментом створення норм міжнародного права. У цьому і полягає діалектична єдність і взаємодія зовнішньої політики, дипломатії і міжнародного права в системі міжнародних

відносин. Однак ні зовнішня політика, ні дипломатія не повинні вступати в протиріччя із загально визнаними принципами міжнародного права.

Міжнародне право, зовнішня політика і дипломатія – явища не тільки взаємопов'язані, але і багато в чому переплітаються. Тому дослідження будь-якого з них окремо неможливо. Політика кожної держави як єдиного цілого ділиться залежно від сфери застосування на внутрішню і зовнішню, але обидві вони мають єдині соціальні та економічні коріння. Зовнішня політика держави реалізується в рамках міжнародної системи, де вона взаємодіє із зовнішньою політикою інших держав та їх спілок, відчуває вплив міжнародних організацій. Зовнішньополітичне поведінка держави безпосередньо визначається не тільки внутрішніми факторами але і станом міжнародної системи, яка з одного боку накладає обмеження на зовнішню політику, а з іншого – надає можливості для певних зовнішньополітичних акцій [1, с.142].

«Зовнішня політика – поняття досить широке. Воно включає в себе зовнішньополітичний курс держави, зовнішньополітичні доктрини, концепції, органи, що здійснюють зовнішньополітичні функції і головне зовнішньополітичну діяльність, або зовнішньополітичну поведінку держави. Саме в процесі зовнішньополітичної діяльності держав створюються і реалізується норми міжнародного права».

Проблема співвідношення взаємодії зовнішньої політики і міжнародного права – це, по суті, проблема співвідношення політики і права в міжнародній системі. Оскільки міжнародне право функціонує в рамках міжнародної системи і, тут же реалізується зовнішня політика держави, то їх співвідношення набуває особливі риси. По суті, всі міжнародно-правові акти мають не тільки юридичний, а й політичний характер, а породжені ними відносини є і політичними і правовими. Французький юрист М. Віра, кажучи про співвідношення зовнішньої політики і міжнародного права вважає, що «будь-який договір, будь розбіжність юридичного характеру, всі норми міжнародного права мають політичний зміст і характер, і, навпаки, політика включена в право в тому сенсі, що правопорядок переплітається з певним політичним порядком».

Дійсно, і дотримання і порушення норм міжнародного права виражаються у зовнішньополітичних діях, а відповідні рішення держави це зовнішньополітичні рішення. У результаті взаємодії зовнішньої політики держав складаються міжнародні та політичні відносини, що вимагають для свого регулювання адекватних, політичних за своєю природою норм. Якщо все юридичну в міжнародній системі має політичну природу, то не все політичне є юридичним, і, звичайно, не будь-яке зовнішньополітичне поведінка держави являє собою міжнародно-правову поведінку. Розкриваючи суть проблеми

співвідношення зовнішньої політики і міжнародного права, все ж таки виникає питання, що пріоритетнішою, примат міжнародного права, або ж примат зовнішньої політики держав у міжнародних та міждержавних відносинах. У західній міжнародно-правовій літературі досить поширені погляди на співвідношення міжнародного права і зовнішньої політики, які по суті жертвують правом заради політики. Правильне теоретичне визначення права та політики в міжнародній системі має важливе практичне значення. Визнання нормативної цінності міжнародного права обов'язкової сили його принципів і норм має безпосереднє відношення до зовнішньополітичної практики держав. Сучасне міжнародне право поширюється на області міждержавних відносин, регулює найгостріші політичні питання, такі, наприклад, як забезпечення міжнародного миру і безпеки.

Тільки дотримуючись вимог міжнародного права, можна гарантувати найбільш важливі політичні інтереси держав, незалежність, територіальну цілісність і недоторканність кордонів, безпека.

Розглядаючи проблему співвідношення зовнішньої політики і міжнародного права, необхідно звертати увагу на роль дипломатії в цьому співвідношенні. У дійсності міжнародне право і дипломатія – це дві окремо, але нерозривно пов'язані і узгоджуються між собою сторони міжнародного життя: дипломатія, активно беручи участь у створенні та здійсненні норм міжнародного права, разом з тим підпорядковується цим нормам: міжнародне право, що складається і застосовується в процесі дипломатичної діяльності, в той же час встановлює рамки і форми цієї діяльності [2, с.365].

Дипломатія це засіб здійснення зовнішньої політики держави, що представляє собою сукупність невійськових практичних заходів, прийомів і методів, що застосовуються з урахуванням конкретних умов і характеру розв'язуваних завдань: офіційна діяльність глав держав і урядів, міністрів закордонних справ, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях з здійсненню цілей і задач зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів держави, його установ і громадян за кордоном. З поняттям «Дипломатія» пов'язують мистецтво ведення переговорів з метою запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятих рішень, а так само розширення і поглиблення міжнародного співробітництва.

Дипломатія впливає не тільки на формування, а й на вироблення норм міжнародного права, грає ще більш важливу і безпосередню роль у виробленні рекомендацій і домовленостей, оскільки вони знаходяться як би на межі

міжнародного права і міжнародної політики. Все це свідчить про дуже складну структуру системи міжнародних відносин.

По-перше, дипломатія, формулюючи волю держави і домагаючись її узгодження з волею інших держав, бере активну участь у створенні норм міжнародного права, є виключно важливим чинником правотворчості в міжнародних відносинах.

По-друге, дипломатія здійснює норми міжнародного права, проте здійснення міжнародно-правових норм дипломатією не є якийсь механічний процес, бо дипломатія тлумачить ці норми, застосовує їх у різних конкретних умовах і вкладає в їх реалізацію певний політичний сенс, який в окремих випадках може накласти відбиток на їх подальший розвиток.

По-третє, міжнародне право робить зворотний вплив на дипломатію. З одного боку, міжнародне право обмежує діяльність дипломатії, оскільки дипломатія у своїй діяльності змушена рахуватися з нормами міжнародного права і не порушувати їх, з іншого боку, міжнародне право служить засобом для обґрунтування тих чи інших дипломатичних акцій [3, с. 254].

Література:

1. Курс міжнародного права в 7 томах / [Г. В. Ігнатенко, В. А. Карташкін, Б. М. Клименко та ін.]. // Наука. – 1998. – С. 239.
2. Міжнародне публічне право / К. А. Бекашев. – Москва: Наука, 1998. – 771 с.
3. Міжнародне публічне право / За ред. Бекашева К. А. – М., 2003. – 640 с.

* * *

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Чернишова Лариса Олексіївна

доцент кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

кандидат економічних наук, доцент

e-mail: lach.2803@gmail.com

Новікова Людмила Вікторівна

завідувач кафедри міжнародних відносин,

міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

кандидат юридичних наук, доцент

e-mail: lvnov@ukr.net

Сучасна зовнішньополітична практика країн на міжнародній арені є поєднанням традиційності та інноваційності, що проявляється у використанні інструментарію цифрової дипломатії для підтримки та забезпечення національних інтересів держави. Результатом взаємодії цифрової дипломатії та міжнародних відносин на особистісному, міжгруповому, колективному рівнях є зростання впливу нетрадиційних міжнародних учасників на діяльність державних або неурядових інституцій та привернення уваги світової громадськості до існуючих глобальних проблем. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у дипломатичній роботі дозволяє залучити потужності глобальної мережі для забезпечення інтересів та посилити позиції держави на зовнішній арені.

У сучасній практиці зовнішніх відносин ефективність використання цифрової дипломатії надає можливість ведення дипломатичних переговорів із застосуванням інноваційних підходів. Цифрова дипломатія характеризується можливістю використання світової павутини та нових ІКТ для підтримки та реалізації зовнішньополітичних цілей [2].

У науковій літературі не існує єдиного визначення цифрової дипломатії. Австралійський науковець Хансон Ф. електронну дипломатію визначає як можливість використання світової павутини та нових ІКТ для підтримки та реалізації зовнішньополітичних цілей [2]. Російські науковці, зокрема, Пантелєєв Е. вживає термін «інноваційна дипломатія», що є інструментом зовнішнього впливу держави, спрямованим на вироблення суспільної думки за

допомогою використання сучасних ІКТ. Пермякова Л. оперує терміном «цифрова дипломатія» і слушно зауважує, що відкритість – це вимушена необхідність для держав, які працюють в інформаційному просторі. І якщо не наповнити цей простір об'єктивною інформацією, то його наповнять інші учасники світових відносин, що може негативно вплинути на реалізацію зовнішньополітичних завдань [1].

На сьогодні цифрова дипломатія – це механізм впливу на закордонну аудиторію через розміщення радіо- і телепередач в мережі, поширення літератури в цифровому форматі, моніторинг дискусій у блогах та соціальних мережах, створення сторінок членів уряду в соціальних мережах та розсилку інформації на мобільні телефони. Розвитку цифрової дипломатії сприяло постійне збільшення кількості громадян, які слухають радіо, дивляться телевизор через Інтернет, обговорюють найважливіші суспільні та політичні проблеми в соціальних мережах. Головною метою цифрової дипломатії є просування зовнішньополітичних інтересів, інформаційна пропаганда через телебачення, соціальні мережі та мобільні телефони, спрямована на масову свідомість та політичні еліти [3].

Значення цифрової дипломатії в міжнародній практиці неухильно зростає. Сьогодні інформація, яка надходить з різних джерел, дозволяє світовим гравцям обходити раніше сформовані дипломатичні канали та вимагає більш швидких, а тому менш продуманих відповідей офіційних сторін, що дозволяє різним неурядовим організаціям виражати більш «яскраво» свої позиції.

З огляду на це, визначені правила гри у великій політиці в повній мірі більше не застосовні. З'являються нові напрями розвитку цифрової дипломатії, а саме:

1) пошук союзників для популяризації. Робота в цьому напрямі здійснюється здебільшого різними неурядовими організаціями, політичними партіями інших країн, діаспорою та брендами;

2) протидія ісламському тероризму;

3) взаємодія на рівні всього суспільства, а не лише еліти. Дипломати та політики повинні навчитися взаємодіяти зі звичайними людьми, які стали активними учасниками міжнародних відносин за допомогою інформаційно-комунікативних технологій;

4) використання нових комунікаційних можливостей;

5) присутність в соціальних медіа. Соціальні медіа мають перевагу, так як є більш оперативними, ніж офіційні ЗМІ. Своєю оперативністю вони допомагають в організації демонстрацій та різних протесних рухів, постачають світовим медіа необхідну інформацію, пропонують демонстрантам платформи

для прояву своїх ідей проти урядів, які в свою чергу активно використовують всі необхідні методи, щоб закрити доступ до фото, відеосюжетів і новин всього світового суспільства.

Цифрова дипломатія має прикладний характер і є динамічним інструментом у роботі із зарубіжною аудиторією, особливо, коли ситуація стосується питань поширення офіційної позиції та формування іміджу держави. Цифрова дипломатія може надавати пересічному громадянину пояснювальну інформацію щодо певного рішення, наслідків його прийняття, впливу на зовнішньополітичний процес, альтернативних точок зору у міжнародних відносинах. Вона відкриває доступ широкій громадськості до результатів діяльності традиційної дипломатії, пояснює нефахівцям сутність, закономірності та перспективи прийнятих дипломатичних документів.

Слід зазначити, що цифрова дипломатія в міжнародній інформаційній сфері містить низку загроз та ризиків. Інтернет сприймається як ненадійне джерело, оскільки є каналом екстремізму, тероризму, нав'язування чужої ідеології, зовнішньополітичної пропаганди, як засобу ведення інформаційних війн. Існує можливість витоку інформації, розширення вірусних продуктів.

Суб'єкти цифрової дипломатії змушені стикатися з властивими їй викликами та конфліктами. Одним із важливих моментів є невизначеність щодо статусу заяв дипломатів, трансльованих за допомогою соціальних мереж: є вони особистими заявами або висловлюють офіційну позицію країни. Не розуміння цієї різниці може призвести до серйозних негативних наслідків [1].

Отже, цифрова дипломатія в міжнародному інформаційному просторі здатна суттєво посилити діяльність дипломатичних відомств щодо роз'яснення зовнішньополітичних позицій держави вітчизняній та зарубіжній аудиторії. Однак можливості розвитку цифрової дипломатії у міжнародних відносинах обмежуються відсутністю національної інформаційно-комунікаційної стратегії, недостатньою кількістю підготовлених фахівців і низкою ризиків, характерних для роботи в Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Гайдай Д. Twitter-політика або революція у політичному процесі / Д.Гайдай [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://obozrevatel.com/abroad/07924-twitter-politika-abo-revoljutsiya-v-politichnomu-protsesi.htm>

2. Літра Л. Кононенко Ю. Твітер-дипломатія. Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України? / Л. Літра, Ю. Кононенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iwp.org.ua/img/policy_brif_1_01_23_ok.pdf

3. Цветкова Н. А. Программы Web 2.0 в публичной дипломатии США. / Н. А. Цветкова // США. Канада: экономика, политика, культура: научный и общественно-политический журнал. – 2011. – № 3. – С. 109–122.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА

Шамраєва Валентина Михайлівна

професор кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

доктор політичних наук, доцент

e-mail: 76shamraeva@gmail.com

Сучасна система міжнародних відносин, як глобальної так і регіональної рівнів характеризується надзвичайною конфліктністю. Ця обставина позначається і на розвитку співробітництва всіх його видів та форм і на світовій дипломатії в цілому. Перед Україною таж стоять важливі безпекові завдання, від ефективності та швидкості вирішення яких залежить навіть подальше існування її як незалежної держави. З огляду на такі глобальні та регіональні тенденції на особливу увагу аналітиків та науковців заслуговує повернення більшої уваги до концепту «міжнародної безпеки».

На сьогодні існує багато підходів до його визначення. Найбільш прийнятним та відповідним дійсності при дослідженні міжнародних відносин, на думку автора, є наступне: міжнародна безпека – це система міжнародних відносин, яка базована на дотриманні всіма державами (та/або іншими міжнародними акторами) загально визнаних принципів та норм міжнародного права (та взятих на себе міжнародних зобов'язань), що виключає вирішення спірних питань та розбіжностей за допомогою сили чи погрози її застосування. Нажаль, це визначення є ідеальним, а практичні відносини в рамках системи є занадто складними та різноплановими, що роблять досягнення такого стану майже нездійсненним. Тому у політології міжнародних відносин існує досить велике розмаїття підходів до визначення міжнародної безпеки її рівнів, механізмів забезпечення і т.д.

Визначальні принципи міжнародної безпеки, за різних підходів до її визначення, передбачають:

- утвердження мирного співіснування в якості універсального принципу міждержавних відносин;
- забезпечення рівної безпеки для всіх держав (не залежно від розміру території, географічного розташування, сукупного потенціалу та інших ознак);
- створення дієвих гарантій у військовій, політичній, економічній та гуманітарній сферах;

- розробка ефективних механізмів у сфері контролю над зброєю всіх видів, недопущення гонки озброєнь та практичні кроки до роззброєння;
- безумовна повага суверенних прав кожного народу;
- справедливе політичне врегулювання міжнародних криз та регіональних конфліктів (всіх форм та видів);
- практичне запровадження заходів довіри між державами;
- розробка ефективних методів попередження та боротьби з міжнародним тероризмом;
- викорінення геноциду, апартеїду, популяризації фашизму;
- виключення з міжнародної практики всіх форм дискримінації, відмова від економічних/політичних блокад та санкцій (без необхідності та обов'язкової рекомендації світового співтовариства);
- встановлення та остаточне утвердження нового економічного порядку, який би забезпечував рівну економічну безпеку всіх держав та сприяв сталому економічному розвитку світового співтовариства в цілому.

Ці принципи повинні поширюватися не тільки на держави як основних акторів світового політичного процесу, а і на інших акторів сучасних міжнародних відносин.

До основних засобів забезпечення міжнародної безпеки відносять:

- двосторонні договори/угоди (багатосторонні конвенції) про забезпечення взаємної безпеки між зацікавленими сторонами;
- об'єднання держав у багатосторонні союзи;
- глобальні/регіональні міжнародні організації, регіональні структури та інститути для підтримки міжнародної безпеки;
- демілітаризація, демократизація та гуманізація міжнародного політичного порядку, встановлення верховенства права у міжнародних відносинах.

У залежності від масштабів дії відокремлюють наступні рівні міжнародної безпеки: національний, регіональний та глобальний.

Невід'ємною частиною міжнародної безпеки є і ефективне функціонування закріпленого в Статуті ООН механізму колективної безпеки. Дана проблематика може стати темою окремих експертних дискусій та наукових досліджень в сфері міжнародних відносин.

***

СПРОБИ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНДО-ПАКИСТАНСЬКОГО КОНФЛІКТУ ЗА УЧАСТЮ ТРЕТІХ СТОРІН

Шаповалова Олена Вікторівна

студентка факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, групи УК-42

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

e-mail: lena.dnmrk@gmail.com

Науковий керівник: к.е.н, доцент Резніков В. В.

Індо-пакистанське протистояння вже багато років впливає на стабільність та безпеку регіону Південної Азії, а постійне напруження створює умови, які можуть стати початком нового збройного конфлікту в сучасних умовах. Зазначений конфлікт та спроби його вирішення як з боку безпосередніх учасників, так й міжнародною спільнотою може слугувати прикладом та корисним досвідом для перспективи вирішення конфлікту на Донбасі, що обумовлює актуальність обраної теми. Питанню врегулювання конфлікту в своїх працях приділяли увагу такі автори, як: В. Я. Белокриницький, котрий розглядав основи регіонального співробітництва Південної Азії, в тому числі налагодження відносин між Індією та Пакистаном; М. М. Лебедева визначила підходи політичного врегулювання конфлікту; Д. Г. Євстаф'єв виокремив роль та місце наддержав як третіх сторін при мирному врегулюванні індо-пакистанського конфлікту.

Основу індо-пакистанської проблеми складає несумісність підходів, щодо вирішення долі князівства Кашмір з боку секуляристської Індії та мусольманського Пакистану, створення якого базувалося на принципі «двох націй». Боротьба між двома країнами стала наслідком поділу у 1947 році Британської Індії та як наслідок появою, згідно з планом Маунтбеттена, двох незалежних домініонів – Індії та Пакистану. Провінції з переважаючим індійським та мусульманським населенням мали стати частиною Індії та Пакистану відповідно. Кашмір був мусульманським, але в жовтні 1947 року махараджа Харі Сінгх, індус за віросповіданням, зробив вибір на користь Індії [2].

Розвиваючись не тільки у військовому аспекті, але й у рамках відносно нового, на той момент, міжнародного механізму, яким стала, у 1945 році, Організація об'єднаних націй (ООН). У січні 1948 року Рада Безпеки ООН (РБ ООН) офіційно прийняла резолюцію, якій передувала скарга Індії щодо пакистанської агресії, котра юридично закріпила залучення ООН у кашмірський конфлікт. Відповідно до резолюції РБ ООН № 39 від 20 січня 1948 року, була створена спеціальна комісія ООН по Індії та Пакистану, основною

роботою якої стала підготовка до проведення плебісциту. Подальші резолюції, прийняті Радою Безпеки, детально обговорювали виведення з території Кашміру всіх пакистанських військ, скорочення до мінімуму індійських військ при збереженні там сил для підтримки миру і порядку. Подальша резолюція від 13 серпня 1948 року закликала сторони до припинення вогню. Пакистанська сторона була незадоволена такими умовами, так як вони передбачали виведення всіх його військ і лише частково індійських. Навіть присутність представника Комісії ООН не забезпечило б, на думку експертів, належного спостереження за «прозорістю» проведення плебісциту. Після нового спалаху боїв наприкінці 1948 року Індія і Пакистан все ж погодилися на припинення вогню, що було закріплено в резолюції РБ ООН від 1 січня 1949 року. 5 січня 1949 року Комісія ООН по Індії та Пакистану прийняла резолюцію, згідно з якою для врегулювання кашмірської проблеми необхідно проведення плебісциту, а вже 27 липня 1949 року в Карачі було підписано угоду про встановлення лінії вогню, контрольованої спостерігачами ООН [2;3]. На перший погляд здавалося, що проблема піддається врегулюванню мирним шляхом та третій стороні, без жодних труднощів, вдасться примирити Індію та Пакистан. Проте, Індія вважала, що кашмірське питання є предметом двосторонніх обговорень. Пакистан, навпаки, виступав за будь-яку форму врегулювання, включно із залученням посередників й арбітрів, в тому числі за обговорення цієї проблеми в РБ ООН. У 1962-1963 роках між індійським і пакистанським урядом проводилися переговори по кашмірській проблемі, однак, вони не принесли жодного успіху. 21 грудня 1964 році був опублікований указ президента Індії про скасування особливого статусу Кашміру, що викликало масове невдоволення в Пакистані, уряд якого пішов на загострення ситуації. 25 квітня 1965 року індійські збройні сили перетнули лінію припинення вогню, а згодом – державний кордон з Пакистаном. Збройні зіткнення в Кашмірі переросли в неоголошену війну на Індостані. РБ ООН ухвалила рішення про негайне припинення вогню і повернення військ на кордон, встановлений на 1 січня 1949 року. Індія і Пакистан виконали цю вимогу, але Пакистан неодноразово заявляв після цього, що «припинення вогню не означає припинення боротьби» [3]. Другу кашмірську війну 1965 року, обидві сторони тоді сприймали, як останню можливість вирішити давній спір. Не знаходячи сенсу в подальших дипломатичних контактах, обидві сторони вдалися до силових методів. На думку пакистанського керівництва, без Кашміру Пакистан втрачав своє значення «колиски всіх мусульман Південної Азії».

До початку 60-х рр. практично всі іноземні спостерігачі сходилися в думках, що ООН не зможе врегулювати цей конфлікт. В кінці 1962 року – на початку 1963 року, Індія і Пакистан за участю посередників з США і Великобританії провели 6 раундів двосторонніх переговорів. Незважаючи на кілька прийнятих спільних заяв, переговори фактично зайшли в глухий кут. Надії на підтримку в цьому питанні з боку Вашингтону і Лондону не виправдалися [1].

Найважливішим кроком на шляху врегулювання конфлікту стала Ташкентська конференція (4-10 листопада 1966 року), що проходила за активної участі СРСР, який зайняв позицію приналежності Кашміру до Індії та незаконності окупації Пакистаном частини індійської території, в той час як США підтримали позицію Пакистану і визначенні проблеми як невіршеної, позначивши необхідність надання народу Кашміру права на самовизначення шляхом проведення плебісциту під міжнародним контролем. Прояв «холодної війни» знайшов себе і в Кашмірі. США орієнтувалися на захист Пакистану від можливої радянської загрози. Проте, варто зазначити, що СРСР ніколи не відігравав роль посередника в урегулюванні кашмірського конфлікту. СРСР створив умови для того, аби представники конфліктуючих країн мали можливість провести зустріч. Конференція відбулася за участі голови ради міністрів СРСР Олексія Косигіна, прем'єр-міністра Індія Лал Б. Шастрі та президента Пакистану Мухаммеда Айюб Хана. У підсумку конференції була підписана Ташкентська декларація, за якою в повному обсязі відновлювалися дипломатичні відносини двох країн, проводився взаємний відведення військ і обмін військовополоненими. Такі «добрі послуги» третьої сторони призупинили масштабний міжнародний конфлікт. Однак повної нормалізації відносин на субконтиненті не відбулося. Без кардинального вирішення цієї проблеми про повну нормалізацію відносин між країнами говорити було не можна [1]. Радянський уряд був зацікавлений у швидкому завершенні війни, адже побоювався, що Китай, який сам воював з Індією через Кашмір, може вступити у війну на боці Пакистану. Якщо б таке сталося, США відразу ж виступили на боці Індії і тоді вплив СРСР у регіоні був би серйозно підірваний.

Приводом для нового загострення відносин влітку 1970 року стала заява прем'єр-міністра Індії Індіри Ганді про те, що «питання по Кашміру вирішене раз і назавжди ... Індійська сторона виходить з того, що Індія взагалі-то може проявити поступливість, але тільки не в питанні Кашміру». У відповідь на це 23 серпня 1971 р. пакистанський уряд направив Індії ноту протесту. У промові на Генеральній Асамблеї ООН президент Пакистану запропонував, щоб обидві сторони вивели з території Кашміру свої війська і створили умови для

проведення плебісциту. Індійська сторона відповіла, що не може вивести війська зі своєї території. У лютому 1971 року Пакистан кілька разів звертався зі скаргами на Індію в РБ ООН [2]. Але в інтересах Індії вже було обмеження діяльності спостерігачів ООН на індійській стороні контрольної лінії, бо вона продовжувала нарощувати військовий потенціал на кордоні.

Війна 1971 року призвела до поразки пакистанської армії та утворення на території Східного Пакистану незалежної держави Бангладеш, а укладена, після закінчення війни, Сімльська угода містить пункти, що безпосередньо впливають на рішення кашмірській проблемі (було припинено військове протистояння і встановлено демаркаційну лінію контролю). 28 червня 1972 року відкрилася конференція між лідерами Індії та Пакистану в Сімлі. В ході переговорів сторони прийшли до певного компромісу щодо Кашміру: в Джамму і Кашмірі обидві сторони поважатимуть лінію контролю, що утворилася в результаті припинення вогню 17 грудня 1971 року, без шкоди для позиції кожної сторони. Ні Індія, ні Пакистан не будуть прагнути в односторонньому порядку змінити її незалежно від обопільних розбіжностей і юридичної інтерпретації. Обидві сторони в подальшому беруть на себе зобов'язання утримуватися від загрози або застосування сили з метою порушення цієї межі. Сімльська угода, втім, лише закріпила «статус-кво», а фактично сторони залишилися на колишніх позиціях [2; 3]. Індія продовжувала настоювати, що Сімльська угода передбачає врегулювання спірних проблем виключно на двосторонній основі, а Пакистан вважав за можливе звертатися до третіх країн.

Період 1977 – 1980 рр. був найбільш спокійним у відносинах Індії та Пакистану. Новий уряд Індії оголосив про своє бажання нормалізувати відносини з сусідами, насамперед з Пакистаном, чому повинні були слугувати двосторонні переговори. Незабаром ці переговори відбулися. В ході них президент Пакистану загострив увагу на кашмірській проблемі, заявивши, що Пакистан, як і Індія, прагне до нормалізації відносин, але це можливо лише за умови її рішення відповідно до резолюцій ООН на основі плебісциту. У відповідь індійська сторона заявляла, що в майбутньому Індія і Пакистан повинні йти шляхом співпраці, не зв'язуючи прогрес на цьому шляху з рішенням кашмірської проблеми. Однак, дедалі активніша участь Пакистану в спільних діях США та Китаю в неоголошеній війні в Афганістані призвела до посилення напруженості відносин. Заклик з боку Пакистану укласти пакт з Індією в цілях «встановлення миру і нормалізації відносин» викликав негативну реакцію в уряді І. Ганді. У 2000-2001 рр. індійський уряд вдався до спроб мирного вирішення конфлікту. У зв'язку з діями сил, що не прийняли умов перемир'я, мирні ініціативи було зірвано. У травні 2002 року положення в

Кашмірі загострилося знову, ситуацію вдалося вирішити за допомогою Росії та США [1; 2].

З досвіду другої половини ХХ-го століття стає зрозуміло, що ООН та інші країни не здатні повністю врегулювати конфлікт між Індією та Пакистаном. Втручання в конфлікт зовнішніх акторів, таких великих держав як СРСР та США, а також ООН, перетворило конфлікт на комплексний і надзвичайно ускладнило його врегулювання. Конференції, що були проведені, та угоди між Індією та Пакистаном носили лише тимчасовий характер. Посередництво ООН не задовольняло ні індійську сторону, ні пакистанську, бо обидві країни прагнуть вирішити питання Кашміру силовими методами. Зараз на кордоні зосереджено понад мільйон військ, і в такій ситуації будь-який інцидент, будь-яка провокація може привести до нового збройного конфлікту, а гонка озброєнь, яка стала ядерною і ракетною перетворила потенційний індо-пакистанський конфлікт у найбільш небезпечний на планеті. Вирішення конфлікту прийнятне лише мирними засобами, коли обидві країни запровадять єдину політику щодо спірної території. Якщо вже йде мова про лише двостороннє врегулювання конфлікту, то вони повинні бути налаштовані на стратегію «win-win», в якій обидві сторони досягнуть певного консенсусу та виокремлять пункти, що будуть задовольняти обидві країни. Проте, при різниці в підходах двох країн процес врегулювання може розтягнутися ще на довгі роки. При збереженні таких відмінних один від одного вихідних позицій Делі та Ісламабаду щодо Кашміру існує велика ймовірність принципової юридичної неврегульованості цього конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Колосов Ю. М., Кривчикова Э. С. Международное право: учебник / отв. ред. А. Н. Вылегжанин. – М.: Юрайт-Издат, 2009. 1012 с.
2. Мелехина Н. В. Кашмирский конфликт: эволюция, типология, пути урегулирования : дис. канд. ист. наук : 07.00.03 / Мелехина Н. В. – М., 2008. 253 с.
3. Операции ООН по поддержанию мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/missions/unmogip/background.shtml#>

***

НЕОФІЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Шевцов Владислав Сергійович

студент 3 курсу групи УП-32 факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
e-mail: vlad75976@gmail.com

Науковий Керівник: к.ю.н., доцент Григоренко Я. О.

Сучасна система міжнародних відносин зазнає вагомих змін під впливом процесів глобалізації, та через виникнення нових загроз для її стабільного, та сталого існування. На міжнародній арені почали активно функціонувати нові актори міжнародних відносин, виникли нові осередки прийняття та реалізації владних рішень. Також необхідно зазначити, що такий інструмент міжнародних відносин, як дипломатія, що залишається ефективним та мирним засобом подолання конфліктів між державами, зазнає вагомих змін. Сучасні відносини вимагають від дипломатів ґрунтовної обізнаності щодо політичних подій, та інших аспектів міжнародного життя, таких як: гуманітарне та економічне співробітництво. З огляду на це, сформувалися й успішно функціонують такі напрями дипломатичної практики, як культурна, екологічна, економічна дипломатія, яка переконливо свідчить про тенденцію до вузькопрофільної спеціалізації дипломатичних співробітників та підвищення вимог до їхніх навичок та професійних якостей. Однак, до процесу прийняття угод, або проектів врегулювання затяжних конфліктів та криз, окрім кадрових дипломатів, долучають видатних науковців, громадських та культурних діячів. Це зумовило до формування ще одного напрямку дипломатичної діяльності, який можна визначити, як «неофіційна дипломатія», головним завданням якої є врегулювання конфліктних ситуацій та пошук компромісних, мирних рішень. Треба зауважити, що представники офіційної та неофіційної дипломатії не протидіють один одному, саме скоординована їх діяльність є запорукою вироблення та практичної реалізації важливих рішень. До неофіційних представників часто звертаються офіційні дипломатичні служби через те, що вони мають у своєму арсеналі методи досягнення бажаного результату, хоч формально й не можуть брати участь у підписанні офіційних угод.

Явище неофіційної дипломатії не є виключно надбанням сучасної системи міжнародних відносин, адже відомо, що ще в часи Середньовіччя представники держав зверталися до лікарів, банкірів, ченців з різноманітними дорученнями дипломатичного змісту. Через це проблема неофіційної

дипломатії на високому фаховому рівні розглянута у роботах закордонних, передусім російських, науковців. У першу чергу необхідно виділити роботи відомого дослідника з історії та теорії дипломатії Т. Зонової, яка в контексті аналізу процесів становлення та поширення сучасної системи дипломатії в Європі, значну увагу приділила етапам та особливостям функціонування неофіційної дипломатії, справедливо зазначивши, що офіційна та неофіційна дипломатія ще з часів античності існували як єдине ціле, адже грецькі поліси нерідко зверталися до послуг відомих акторів для вирішення важливих політичних справ [3, с. 336]. Актуальний аспект взаємодії неофіційної та офіційної дипломатії на сучасному етапі став об'єктом дослідницької уваги М. Архипової. Важливо, що авторка зосередилась на з'ясуванні термінологічних питань, проаналізувала місце неофіційної дипломатії в процесі нормалізації відносин між Індією та Пакистаном [1]. Отже, питання неофіційної дипломатії знайшло відображення у багатьох наукових публікаціях, але поза увагою дослідників залишилися обставини, мотиви, які можуть спонукати сторони до звернення саме до представників неофіційної дипломатії, як свідчить історичний досвід, лише їхні консолідовані зусилля сприяли досягненню позитивних результатів.

Цілком справедливим є погляд М. Архипової на сучасну дипломатію як на складний конгломерат офіційної та неофіційної діяльності [1]. Звичайно, що прийняття рішень, міждержавних угод у переважній більшості залишається в компетенції офіційної дипломатії, які значною мірою виконують роль координаторів цього складного процесу, а процес формування робочих відносин, та створення атмосфери довіри, належить до завдань функціонування неофіційної дипломатії. Саме за обставини того, що представники неофіційної дипломатії не мають владних важелів впливу, й зумовлює те, що саме до них звертаються за допомогою, представники офіційної дипломатії, коли зазнають невдач у спробах примирення сторін, або у спробі дійти до згоди в важливих міжнародних питаннях. Однак неофіційна дипломатія не може розглядатися як еквівалент офіційної дипломатії, який може гарантувати повне досягнення позитивного результату, але вона може лише підготувати базу для проведення складних переговорів та підписання офіційних угод представниками дипломатичних служб держав. Розглянути діяльність представників неофіційного напрямку дипломатії у врегулюванні міжнародних конфліктів, можна зазначити те, що до послуг представників неофіційної дипломатії неодноразово зверталися під час спроб мирного врегулювання близькосхідного конфлікту, конфлікту на Балканах у 90-х роках ХХ ст. Певних зрушень вдалося

досягти завдяки цим представникам й у стабілізації відносин між Індією та Пакистаном щодо територіальної приналежності Кашміру [1].

Великих успіхів неофіційна дипломатія досягла в ході врегулювання індійсько-пакистанського конфлікту, починаючи з 90-х рр. ХХ ст. В 1991 р. було організовано першу зустріч сторін за ініціативою Американського інформаційного агентства, головна увага в ході якої була приділена питанням нерозповсюдження ядерної зброї та укріпленню регіональної економічної співпраці. В наступні роки були започатковані такі неформальні форуми, як Пакистансько-Індійський форум в ім'я миру та демократії, Пакистансько-Індійська конференція солідарності, Індійсько-Пакистанська військова ініціатива в ім'я миру, що стали плацдармом для обговорення найгостріших проблем двосторонніх відносин [1]. Саме завдяки зусиллям представників неофіційної дипломатії вдалося сформулювати чітке уявлення про позиції сторін, їх бачення шляхів порозуміння та механізмів співпраці.

У наш час в ролі посередників неофіційної дипломатії як правило виступають бізнесмени, приватні фонди, громадяни, які займалися політичною діяльністю. Однак велику роль в сучасних міжнародних відносинах грають неурядові організації [4]. Причинами є те, що відбувається демократизація процесів у сфері зовнішніх та міжнародних відносин, посилюється громадський контроль над прийняттям владних рішень, що практично проявляється у здійсненні тиску неурядовими організаціями на міжнародні урядові організації, державні установи. Це сприяє тому, що саме неурядові організації все активніше долучаються до діяльності, яку можна назвати дипломатичною. Також треба зауважити, що активно неофіційна дипломатія може розвивається у США (яскравим прикладом є Міжнародна Рада Центру Картера з вирішення конфліктів), хоча й у більшості Європейських країн активно розвивається напрям неофіційної дипломатії. Можна констатувати й те, що перші кроки до розвитку неофіційної дипломатії робляться й в Україні. До них можна віднести діяльність такого громадського об'єднання, як «Український форум», де активним є місце обговорення важливих питань, щодо зовнішньої політики України. Важливою є також діяльність фонду «Відкрий Україну», який спільно з дипломатичною академією України при МЗС України започаткував проведення щорічних форумів, присвячених проблемам безпеки [2]. На сьогодні пріоритетним напрямком діяльності в Україні є сприяння реалізації євроінтеграційних намірів Україні. Найактивніше в цьому напрямі працює фонд «Відродження», який координує виконання різноманітних програм. Українське суспільство не є байдужим до проблем міжнародного життя, свідченням є функціонування фондів та організацій. Звичайно, що наразі

українська практика неофіційної дипломатії не відзначається масштабністю, не має вагомих здобутків щодо врегулювання затяжних міжнародних конфліктів, однак певні позитивні результати вже нею досягнуті передусім у контексті розвитку відносин України з іншими державами у двосторонньому форматі, що позитивно впливає на поширення неформальних контактів.

Отже, неофіційна дипломатія відіграє вагому роль у вирішенні міжнародних конфліктів. Фактори, які впливають на утворення та розвиток неофіційної дипломатії, мають різний характер, а саме: політичний, ідеологічний, культурний, економічний. У змісті можуть проявлятися інтереси держав, неурядових організацій, інших суб'єктів міжнародних відносин, а отже, й становлення якісних міжнародних відносин, та регулювання світової політики. На сьогодні є великі перспективи для подальшого розвитку неофіційної дипломатії, та ефективне використання залежить від учасників міжнародних відносин. У сучасних умовах є чітка тенденція до великого залучення представників неофіційної дипломатії до вирішення нагальних проблем сьогодення, проте ефективна діяльність залежить від взаємодії з офіційною дипломатією, яка й забезпечує вирішення питання на офіційному рівні.

Література:

1. Архипова М. Взаимодействие официальной и неофициальной дипломатии / М.Архипова [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.rau.su/observer/N1_2007/114_120.pdf
2. Діяльність неурядових організацій в Україні у контексті національної безпеки України [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/13.htm>
3. Зонова Т. Современная модель дипломатии: истоки становления и перспективы развития [Текст] / Т. В. Зонова – М.: Российская политическая энциклопедия, 2003 г. – 336 с.
4. Роль неофициальной дипломатии в миротворческом процессе [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.socsci.uci.edu/~cpb/progs/pdfs/russian1.pdf

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНА ДИПЛОМАТІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ
21 грудня 2017 року

Українською, російською, англійською мовами
Текст подається в авторській редакції
Відповідальний за випуск: *Г. Ю. Федорова*
Оригінал-макет: *Я. О. Григоренко, Г. Ю. Федорова*

Підписано до друку 20.12.2017 року. Формат 60x84/16
Друк різнографічний. Умовн.-друк. арк. 6,25. Наклад 50 прим.

Надруковано: ХНУ імені В. Н. Каразіна
61022, Харків, пл. Свободи, 4, тел. 705-24-32
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3367 від 13.01.2009